AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego
KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

Do użytku służbowego
Egz. Nr 1

płk dypl. prof. Andrzej MADEJSKI

OGÓLNE ZASADY, ORGANIZACJA I KIEROWANIE OBRONĄ OBSZARU OKRĘGU WOJSKOWEGO

019125
Nr ewid.
037672
ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLEŃ
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego
Nr X37672

WARSZAWA SIERPIEŃ 1971

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

Do użytku służbowego

Egz. Nr 1

płk dypl. prof. Andrzej MADEJSKI

OGÓLNE ZASADY, ORGANIZACJA I KIEROWANIE OBRONĄ OBSZARU OKRĘGU WOJSKOWEGO

019125 Nr ewid.

ARCHIWUM BIBLIOTEKI SZKOLEŃ AKADEMII SZTABU GENERALNEGO im. gen. broni K. Świerczewskiego Nr X37672

WARSZAWA SIERPIEŃ 1971

Rękl. prof. 12657

A K A D E M I A S Z T A B U G E N E R A L N E G O
im.gen.broni K. Świerczewskiego

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

Do użytku służbowego

"ZATWIERDZAM"
Z-CA KOMENDANTA ASG
ds szkolenia

Egz. Nr. .. 1

płk dypl.prof. Jakub BROCH

Dnia "_____" 1971 r.

płk dypl.prof. Andrzej MADEJSKI

OGÓLNE ZASADY, ORGANIZACJA I KIEROWANIE OBRONĄ OBSZARU OKRĘGU WOJSKOWEGO

BIBLIOTEKA SZKOLENIOWA OTK
019125
ARCHIWUM BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ AKADEMII SZTABU GENERALNEGO im. gen. broni K. Świerczewskiego
Nr X37672

WARSZAWA SIERPIEŃ 1971 r.

S P I S T R E Ś C I

		strona
Wstęp		5
I	Ogólna charakterystyka i organizacyjna struktura DOW	7
II	Zadania Okręgu Wojskowego w okresie pokoju i wojny	13
	1. Ogólna charakterystyka zadań OW	13
	2. Osiąganie gotowości bojowej i wydzielanie wojsk operacyjnych	16
	3. Zabezpieczenie przegrupowania wojsk.	28
	4. Udział wojsk w obronie przeciwdywersyjnej i ochrona obiektów	41
	5. Przeciwdesantowa obrona obszaru OW	48
	6. Ochrona granic PRL	53
	7. Obrona wojsk przed BMR; udział OW w OPBMR obszaru kraju	57
III	Siły i środki OW czasu "W".	74
IV	Planowanie i organizacja obrony obszaru OW . . .	79
V	System dowodzenia obroną OW	101
VI	Ogólne zasady i niektóre problemy kierowania obroną obszaru OW	103
	Zakończenie.	

WSTĘP

Aktualnie obowiązujący model organizacji Sił Zbrojnych PRL został ukształtowany stosownie do wymagań położenia geograficznego i politycznego naszego kraju, zobowiązań sojuszniczych przewidywań co do charakteru ewentualnego konfliktu zbrojnego, możliwości ekonomicznych kraju, zadań wielkości i organizacyjnej struktury sił zbrojnych i innych sił obrony państwa oraz stosownie do wynikających stąd ustaleń i postanowień Komitetu Obrony Kraju w zakresie kierowania obroną państwa.

W czasie pokoju na czele Sił Zbrojnych stoi minister obrony narodowej, który jest jednocześnie zastępcą przewodniczącego Komitetu Obrony Kraju /KOK/ do spraw sił zbrojnych i planowania strategiczno-obronnego. Realizuje on decyzje i wytyczne Rady Ministrów i KOK w zakresie obrony państwa oraz sprawuje ogólne kierownictwo nad wykonaniem ustawy o powszechnym obowiązku obrony PRL. Funkcje te pełni minister ON również w czasie wojny, z tym, że bezpośrednie kierownictwo w stosunku do wojsk podporządkowanych Zjednoczonemu Dowództwu Sił Zbrojnych państw Układu Warszawskiego zachowuje wyłącznie w zakresie ich organizacji, uzupełniania, zaopatrywania oraz w sprawach kadrowych i pracy partyjno-politycznej.

Proces jednolitego dowodzenia Siłami Zbrojnymi PRL, zarówno w czasie pokoju jak i wojny, odbywa się w następujących podstawowych relacjach: minister ON - Sztab Generalny - dowództwa OW /rodzajów sił zbrojnych/- dowództwa związków taktycznych i samodzielnych oddziałów oraz dowództwa OW - wojewódzkie sztaby wojskowe - powiatowe sztaby wojskowe.

Cechą charakterystyczną powyższego modelu dowodzenia jest, to, że w okresie pokoju nie istnieją wyodrębnione dowództwa i sztaby związków operacyjnych wojsk /frontu i armii/. Elementy tych dowództw i sztabów ukryte są w ramach jednolitych organów dowodzenia czasu pokojowego. Struktura organizacyjna tych organów jest tak pomyślana, a system zabiegów organizacyjno-mobilizacyjnych tak kształtowany, aby wydzielenie z Centralnych Instytucji MON dowództwa i sztabu Frontu, z Dowództwa Wojsk Lotniczych - dowództwa i sztabu Armii Lotniczej oraz Szefostwa Wojsk

Lotniczych, a wreszcie z dowództw Okręgów Wojskowych czasu "P" - dowództw i sztabów armii oraz dowództw i sztabów Okręgów Wojskowych czasu "W" nie nastręczało trudności.

W naszej strukturze dowodzenia siłami zbrojnymi czasu pokojowego jedynie dowództwa marynarki wojennej i wojsk OPK mają strukturę organizacyjną pokojowo-wojenną, nie zmuszającą w zasadzie do realizacji przedsięwzięć reorganizacyjnych przy przechodzeniu na wojenny system dowodzenia.

I. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA I ORGANIZACYJNA STRUKTURA DOW[x/]

W okresie pokoju dowództwa okręgów wojskowych są ogniwem kompleksowego dowodzenia szczebla operacyjnego. Są one również - wobec jednostek nie podporządkowanych im organizacyjnie ale stacjonujących na ich obszarach - organami nadrzędnymi głównie odnośnie całokształtu spraw: pracy partyjno-politycznej; mobilizacji i uzupełnień; kwatermistrzowskich; finansowych; garnizonowych, a częściowo także technicznych i materiałowych.

Dowództwa okręgów wojskowych koordynują też na swym terenie całokształt spraw związanych z przygotowaniem operacyjnym obszaru okręgu, głównie w zakresie problematyki realizowanej przez resort obrony narodowej, ale pośrednio także w zakresie przedsięwzięć należących do kompetencji i innych resortów i władz terenowych.

W skład dowództwa okręgu wojskowego czasu pokojowego wchodzą następujące główne ogniwa organizacyjne:

a/ ścisłe dowództwo /dowódca OW; szef sztabu; z-ca ds.polit.; zca ds.OTK; z-ca ds. liniowych; kwatermistrz; z-ca ds.technicznych/;

b/ sztab:
oddziały: operacyjny/I/; operacyjny OTK /III/; łączności/IV/, a w nim wydział łączności spec /V/; wydział topograficzny oraz dyżurna służba operacyjna - podległa z-cy szefa sztabu ds. operacyjnych;
oddziały org.ewid./VI/; planowania materiałowego /VII/; uzupełnień /VIII/; kancelaria specjalna; /podległe z-cy szefa sztabu ds. org.-mob./;
oddziały rozpoznawczy /II/ i szkolenia bojowego /IX/; kancelaria sztabu; pułk zabezpieczenia; /podległe bezpośrednio szefowi sztabu/;

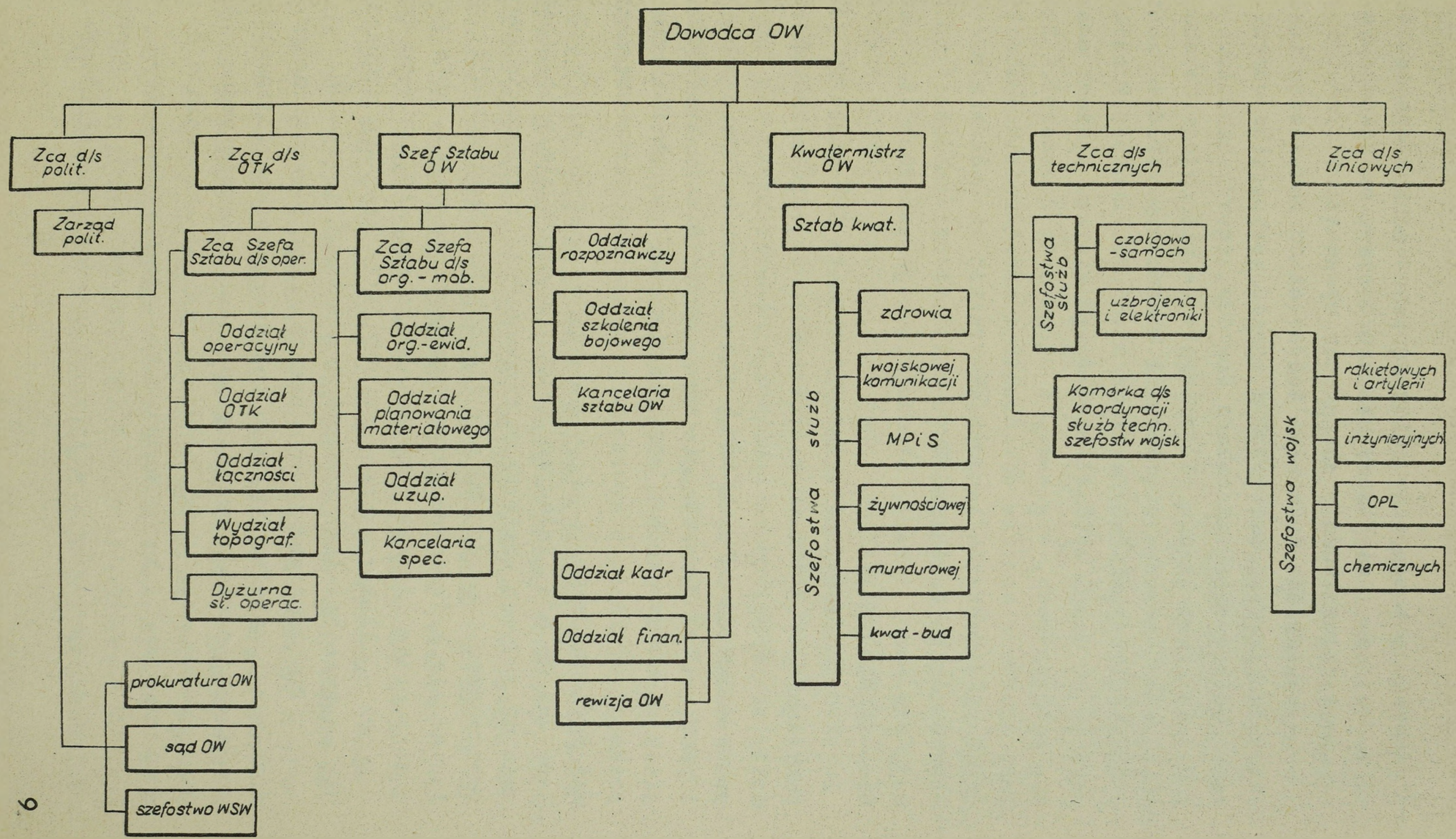
c/ zarząd polityczny podległy z-cy d-cy OW ds. politycznych;

x/ Opracowano w oparciu o: "Biuletyn Informacyjny" Sztabu Generalnego Nr 5 z 1970 r., str. 119-149 oraz "Ramowy zakres działania DOW na czas "P" i "W" . Wyd. Szt.Gen. - Zespół Struktur Organizacyjnych - 1968 r.

d/ szefostwa służb technicznych - czołgowo-samochodowej; uzbrojenia i elektroniki, a ponadto - komórka ds. koordynacji działalności służb technicznych szefostw rodzajów wojsk - podległa z-cy dcy OW ds. technicznych;

e/ Kwatermistrzostwo: sztab; służby: zdrowia, wojskowej komunikacji, MPS, żywnościowa, mundurowa, kwaterunkowo-budowlana /podległe kwatermistrzowi OW - z-cy dcy OW/;

f/ podległe bezpośrednio dowódcy OW szefostwa wojsk: rakietowych i artylerii; inżynieryjnych; chemicznych; OPL oraz oddział kadr; oddział finansów i rewizja OW a także w nieproceduralnym zakresie prokuratura i Sąd oraz okręgowe organa WSW.

Dowodca OW
Zca d/s polit.
Zarząd polit.
Zca d/s OTk
Szef Sztabu OW
Zca Szefa Sztabu d/s oper.
Oddział operacyjny
Oddział OTk
Oddział łączności
Wydział topograf.
Dyżurna sł. operac.
Zca Szefa Sztabu d/s org. - mob.
Oddział org.-ewid.
Oddział planowania materiałowego
Oddział uzup.
Kancelaria spec.
Oddział rozpoznawczy
Oddział szkolenia bojowego
Kancelaria sztabu OW
Oddział Kadr
Oddział finan.
rewizja OW
prokuratura OW
sąd OW
szefostwo WSW
Kwatermistrz OW
Sztab kwat.
Szefostwa służb
zdrowia
wojskowej komunikacji
MPiS
żywnościowej
mundurowej
kwat - bud
Zca d/s technicznych
Szefostwa służb
czołgowo - samoch
uzbrojenia i elektroniki
Komórka d/s koordynacji służb techn. szefostw wojsk
Zca d/s liniowych
Szefostwa wojsk
rakietowych i artylerii
inżynieryjnych
OPL
chemicznych

W praktyce w różnych OW istnieją pewne odchylenia od tego schematu organizacyjnego; ponadto podlega on stopniowym przekształceniom stosownie do potrzeb sytuacji.
W organizacyjnej strukturze dowództwa OW można więc wyodrębnić /poza szefostwami wojsk i innymi wyspecjalizowanymi ogniwami podległymi bezpośrednio dcy OW/ cztery zasadnicze piony, podległe przez odnośnych zastępców, a mianowicie: sztab, pion polityczny, kwatermistrzowski i techniczny /te dwa ostatnie w najbliższej przyszłości mają ulec połączeniu/. Z kolei w sztabie OW można wyróżnić cztery podstawowe ogniwa: operacyjne, rozpoznawcze, org.-mob. i uzup. oraz łączności. Sztab OW jest wiodącym organem dowodzenia i zarządzania wojskami, spełniającym jednocześnie nadrzędne funkcje w stosunku do pozostałych ogniw dowództwa OW w zakresie działalności operacyjnej, org.-mob. i uzup. planistyczno-gospodarczej i materiałowo-technicznej.

Organizacyjna struktura dowództw OW czasu "P" jest tak pomyślana aby w ramach kompetencji poszczególnych komórek mieściły się kompleksowo sprawy oraz problematyka tak jednostek przewidzianych na czas "W" w skład armii ogólnowojskowej, jak i tych, które przewidziane są do działań w systemie OTK. Wyjątek stanowią jedynie oddziały operacyjne, choć zakres kompetencji oddziału pierwszego jest szerszy niż problematyka armii ogólnowojskowej.
Z-cy dcy OW d/s liniowych i OTK formalnie nie mają w dowództwie OW żadnych podległych bezpośrednio i wyłącznie organów. Praktycznie z-ca dcy OW d/s liniowych, odpowiedzialny między innymi ale głównie za sprawy wyszkolenia wojsk, wykorzystuje w swej pracy oddział szkolenia bojowego /IX/, a z-ca dcy OW d/s OTK - oddział operacyjny OTK /III/ oraz - w zakresie spraw OTK - wszystkie inne komórki dowództwa i sztabu OW.

Problematyka frontu zewnętrznego i wewnętrznego w dowództwie i sztabie OW czasu pokojowego stanowi jednolitą i nierozdzielną całość, rozpatrywana jest i rozwiązywana kompleksowo. Każde szefostwo, oddział, wydział - stosownie do swych zainteresowań i kompetencji uczestniczy w planowaniu, organizacji i realizacji zadań z tego zakresu. Dla usprawnienia przejścia dowództwa i sztabu OW czasu "P" na strukturę wojen-

ną, połączonego z wydzieleniem dowództwa i sztabu armii ogólnowojskowej, wszyscy pracownicy mają określone i znane im przydziały mob., intensywnie szkolą się w określonym kierunku i ćwiczą alarmowe osiąganie pełnej gotowości bojowej.

Rozwiązania personalne mogą być różne, ale przeciętnie przyjmuje się następujący schemat rozdziału wojennych funkcji:

- dowódca OW czasu "P" - dowódca Armii;
- szef sztabu OW, z-ca dcy OW ds.politycznych, z-ca dcy OW ds. liniowych; z-ca dcy OW ds. technicznych i kwatermistrz OW - te same funkcje w armii wydzielonej z OW;
- z-ca dcy OW ds. OTK ;
- dowódca OW czasu "W";
- z-ca szefa sztabu ds.org.- mob. szef sztabu OW czasu "W";
- oddział I i III OW czasu "P" - odpowiednie oddziały I sztabu Armii i OW czasu "W";
- pozostałe oddziały szefostwa i inne komórki dowództwa i sztabu OW czasu "P" po podziale na czele z szefami tworzą elementy dowództwa i sztabu Armii, a na czele z ich zastępcami - elementy d-ctwa i sztabu OW czasu "W".

W ten sposób zachowuje się jednolitość poczynań i pełną znajomość wzajemnych spraw, potrzeb, obowiązków i kompetencji oraz odnośnych planów działania, tak potrzebną w pierwszych dniach wojny.

Dowództwa okręgów wojskowych czasu Wojennego są wyłącznymi organami dowodzenia i zarządzania wojskami lądowymi, działającymi na obszarze i w systemie obrony terytorium kraju. Wyjątek stanowią tu tylko jednostki zabezpieczenia SK KOK i SD MON stanowisk kierowania Komitetu Obrony Kraju /stanowisk dowodzenia MON/; oraz nieliczne wysoce specjalistyczne jednostki podporządkowania centralnego. Dowództwa te kierują działalnością szkoleniowo-administracyjną i bojową podporządkowanych im wojsk i terytorialnych sztabów, współdziałając z właściwymi dowództwami korpusów OPK, dowództwami własnych lub sojuszniczych związków operacyjnych wojsk, czasowo przebywających na obszarze OW /przegrupowujących się przez ten obszar/ oraz w przypadku pomorskiego OW - z dowództwem marynarki wojennej. Współdziałają one także z właściwymi wojewódzkimi Komitetami Obrony oraz organami resortów cywilnych, szczególnie w

BIBLIOTEKA [illegible] Krowid

zakresie realizacji zadań administracyjno-szkoleniowych, kwatermistrzowskich i materiałowo-technicznego zabezpieczenia, awaryjno-ratunkowych i budowlanych ale np. w przypadku resortu spraw wewnętrznych - także w zakresie zadań bojowych i porządkowo-ochronnych.
Struktura organizacyjna dowództwa OW czasu "W" stosunkowo nieznacznie tylko odbiega od struktury czasu "P". Zmiany strukturalne mają uzasadnienie w istotnej odmienności warunków działania, natomiast zmiany ilościowe wynikają z faktu wydzielenia dowództwa i sztabu Armii wraz z całokształtem jej spraw i problematyki.

Do zasadniczych zmian organizacyjno-strukturalnych należy przede wszystkim zaliczyć:

a/ po zakończeniu prowadzonej w trybie alarmowym mobilizacji powszechnej, z trzech oddziałów, podległych zastępcy szefa sztabu ds. org.-mob. tworzy się jeden: oddział org.-uzup.;

b/ rozwija się stosownie do potrzeb trzy lub cztery komendy stanowisk dowodzenia OW oraz z wszystkimi elementami zabezpieczenia ich pracy /łączności, ochrony, obsługi itp/.

Ponadto przewiduje się na czas "W" delegowanie do poszczególnych DOW Pełnomocników KOK z niezbędnym minimalnym aparatem różnych specjalistów administracyjno-gospodarczych. Głównym zadaniem Pełnomocników KOK - koordynacja wysiłków i poczynań poszczególnych Wojewódzkich Komitetów Obrony i resortów na obszarze OW i zapewnienie im współdziałania z władzami i siłami wojska.

II. ZADANIA OW W OKRESIE POKOJU I WOJNY

1. Ogólna charakterystyka zadań OW

Zakres i treść zadań OW są wysoce zróżnicowane. Jest to następstwem istotnych różnic, jakie występują między poszczególnymi OW, a wynikających z: odmienności położenia geograficznego; odmienności obrazów w sensie gospodarczym, ludnościowym, topograficznym i geograficznym, odmienności mob. zasobów ludzkich i sprzętowych; odmiennej charakterystyki i roli bazujących na obszarze OW zgrupowań wojsk operacyjnych itd itp. Każdy okręg wojskowy jest inny - i to jest cechą naczelną tego organizmu; okoliczność tę należy zawsze uwzględniać, także przy rozważaniach i ustaleniach teoretycznych, dotyczących zasad jego funkcjonowania. Mimo to okręgi wojskowe mają wiele właściwości wspólnych, pozwalających na dokonywanie szeregu zasadniczych uogólnień i formułowanie wynikających stąd zasad i reguł. Dotyczy to także kwestii treści i zakresu zadań.

Do głównych zadań dowództw okręgów wojskowych w czasie pokoju należy:

a/ dowodzenie podległymi wojskami, mające na celu ich wszechstronne przygotowanie do działań w ramach armii ogólnowojskowej i okręgu wojskowego czasu "W" oraz utrzymanie tych wojsk w stałej gotowości bojowej i mobilizacyjnej;

b/ współudział w planowaniu operacyjnym /w zakresie działania wojsk operacyjnych i obrony obszaru kraju/, realizowanym głównie w Sztabie Generalnym, oraz organizowanie obrony terytorium okręgu wojskowego; kierowanie działalnością terenowych sztabów wojskowych, a także współpraca z właściwymi organami innych resortów oraz terenowymi władzami cywilnymi, zwłaszcza w sprawach, wynikających z ustawy o powszechnym obowiązku obrony PRL;

c/ wszechstronne przygotowanie szybkiego i sprawnego wydzielenia dowództwa i wojsk armii ogólnowojskowej oraz wojsk podporządkowania frontowego i centralnego, a także przygotowanie przejścia dowództwa i wojsk OW ze struktury pokojowej na wojenną;

d/ kierowanie pracami organizacyjno-mobilizacyjnymi; uzupełnianiem wojsk, sił zmilitaryzowanych i samoobrony; administrowa-

niem rezerwami osobowymi oraz szkoleniem i gromadzeniem tych rezerw, a także planowaniem uzupełniania sił zbrojnych, zmilitaryzowanych i formacji samoobrony środkami transportowymi i maszynami inżynieryjnymi z gospodarki narodowej;

e/ kierowanie procesem wychowania, pracą partyjno-polityczną oraz kształtowaniem i umacnianiem zwartości moralno-politycznej wojsk; zabezpieczenie kontrwywiadowcze oraz porządku bezpieczeństwa i dyscypliny wśród wojsk;

f/ planowanie, organizowanie i kontrolowanie szkolenia operacyjnego i bojowego wojsk okręgu;

g/ planowanie, organizowanie i realizowanie zadań zaopatrywania wojsk okręgu i stacjonujących na obszarze OW /z wyjątkiem materiałów specjalistycznych/, a ponadto czuwanie nad właściwym wykorzystaniem zaopatrzenia przez wojska oraz kierowanie działalnością eksploatacyjno-remontową wszystkich rodzajów wojsk i służb okręgu, a także wojsk będących w zaopatrzeniu;

h/ realizowanie zleconych przedsięwzięć w zakresie przygotowania kadry zawodowej oraz nadzorowanie jej rozdziału i właściwego wykorzystania w wojskach OW;

i/ współudział /wraz z organami wojskowymi i cywilnymi szczebla centralnego oraz terenowego/ w planowaniu, organizowaniu i realizacji zadań związanych z operacyjnym przygotowaniem terytoriów OW jako obszaru działań wojennych, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki systemu dowodzenia i kierowania, łączności i komunikacji, systemu zaopatrywania, systemów rozpoznania wybuchów jądrowych i skażeń oraz ostrzegania i alarmowania, rozbudowy obrony wybrzeża i ochrony obiektów oraz innego budownictwa wojskowego, gromadzenia materiałów eksploatacyjnych i naprawczych itp.

Zadania OW czasu "W" najogólniej można podzielić na dwie grupy: grupę pierwszą stanowią zadania operacyjne i bojowe; grupę drugą - zadania ideowo-wychowawcze, administracyjno-gospodarcze i szkoleniowe.

W grupie zadań operacyjnych i bojowych można wyodrębić następujące:

a/ realizacja zorganizowanych uprzednio przedsięwzięć w zakresie osiągnięcia przez wojska i dowództwa stanu pełnej

gotowości bojowej, a w tym: mobilizacja wojsk, wydzielenie dowództwa i wojsk armii ogólnowojskowej, a także jednostek podporządkowania frontowego i centralnego, rozwinięcie wojennego systemu dowodzenia oraz zabezpieczenie mobilizacji sił zmilitaryzowanych i samoobrony;

b/ koordynacja zabezpieczenia pod względem porządkowym, komunikacyjnym, technicznym, medycznym i materiałowym przegrupowaniem wojsk i wojskowych przewozów przez obszar okręgu, udział w kierowaniu i regulacji ruchu przegrupowujących się wojsk;

c/ udział wojsk w przeciwdywersyjnej obronie obszaru OW poprzez ochronę obiektów wojskowych i ważnych z wojskowego punktu widzenia oraz poprzez udział w zaczepnych działaniach przeciwdywersyjnych, prowadzonych głównie siłami ministerstwa spraw wewnętrznych;

d/ organizację i kierowanie walką wojsk okręgu /oraz ewentualnie podporządkowanych/ z powietrznymi desantami nieprzyjaciela, a także organizację i kierowanie walką wojsk lądowych w obronie wybrzeża;

e/ określony odrębnymi ustaleniami współudział w ochronie granic państwa; ewentualnie współudział w akcjach, mających na celu przywrócenie lub utrzymanie porządku i bezpieczeństwa;

f/ organizację i dowodzenie obroną wojsk przed BMR oraz zapewnienie władzom terenowym pomocy ze strony wojsk w zakresie obrony ludności przed BMR i skutkami uderzeń innych środków napadu;

g/ udział - siłami i środkami wojsk lądowych - w obronie powietrznej wojsk i kraju;

h/ na czasowo utraconych w toku działań wojennych obszarach kraju współudział w rozwijaniu i kierowaniu działalnością bojową ruchu oporu.

Do grupy zadań ideowo-wychowawczych, administracyjno-gospodarczych i szkoleniowych należy zaliczyć:

a/ szkolenie i przygotowanie uzupełnień dla wojsk operacyjnych i obrony terytorium kraju, kierowanie działalnością jednostek szkolnych, rezerwowych i ewentualnie zapasowych, administrowanie rezerwami osobowymi i sprzętowymi oraz nowymi formowaniami wojennymi; realizacja uzupełniania wojsk OW, a wg

planu centralnego - wojsk frontu oraz pozaokręgowych wojsk OTK, a ponadto sił zmilitaryzowanych i samoobrony;

b/ kierowanie pracami nad operacyjną rozbudową obszaru OW z uwzględnieniem potrzeb przeciwdziałania rozpoznaniu przeciwnika i maskowania;

c/ kierowanie pracą partyjno-polityczną; zabezpieczenie kontrwywiadowcze; utrzymanie porządku, bezpieczeństwa i dyscypliny w siłach zbrojnych, stacjonujących na obszarze OW;

d/ administrowanie majątkiem wojskowym; zaopatrywanie wojsk OW, a wg planu szczebla centralnego - także wojsk operacyjnych oraz w sprzęt typowo wojskowy sił zmilitaryzowanych i samoobrony; obsługa medyczna i techniczna oraz realizacja niektórych zadań remontowo-naprawczych sprzętu i uzbrojenia wojsk OW, a wg planu szczebla centralnego - wojsk frontu;

e/ realizowanie współpracy z organami administracji państwowej w zakresie świadczeń osobowych i rzeczowych terenu na rzecz obrony państwa /wykorzystywanie zasobów miejscowych, siły roboczej, zaplecza remontowo-obsługowego różnych resortów itp. stosownie do obowiązujących w tym zakresie szczegółowych ustaleń prawnych, decyzji władz zwierzchnich i potrzeb sytuacji/.

W całości realizacja tych wszystkich zadań tworzy pojęcie "obrony obszaru okręgu wojskowego", którą kieruje dowództwo i sztab OW czasu "W", a którą w okresie pokojowym przygotowuje wszechstronnie dowództwo i sztab OW czasu "P".

Zakres zadań OW jest więc wyjątkowo rozległy i zróżnicowany. W dalszej części skryptu zostaną bardziej szczegółowo naświetlone zasadnicze zadania operacyjne i bojowe i to przede wszystkim z ogólnowojskowego punktu widzenia.

2. Osiąganie gotowości bojowej i wydzielanie wojsk operacyjnych[x/]

Dla usystematyzowania zakresu, form, metod i sposobów działalności obronnej państwa, a w tym także wszystkich ogniw jego sił zbrojnych, uzasadnione jest wyodrębnianie okresów: pokoju, zagrożenia i wojny. W oparciu o historyczne doświad -

x/ Opracowano w oparciu o: konsultacje uzyskane w Sztabie Generalnym i DOW, przy okazji wspólnych ćwiczeń; pokazy jednostek WOW i Szefostwa Wojsk Łączności oraz ćwiczebne doświadczenia OW i ASG, a częściowo także przy wykorzystaniu dostępnych wydawnictw szkoleniowych i dyskusyjnych Sztabu Generalnego oraz Katedry Mob. i Org. Wojsk ASG.

czenia i w dążności do zwiększenia planowości poczynań w zakresie podnoszenia stanu gotowości obrony państwa, w okresie zagrożenia wyodrębnia się z kolei dwa podokresy i odpowiadające im stany: podwyższonej gotowości obronnej państwa i bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa. Wojna może oczywiście wybuchnąć nagle, z zaskoczeniem lub narosnąć tak gwałtownie, że realizacja stopniowego osiągnięcia gotowości stanie się niemożliwa. Nie wyklucza to jednak w innych wypadkach możliwości stopniowania poczynań obronnych poprzez wprowadzanie kolejno poszczególnych, coraz wyższych stanów gotowości obronnej, co może niesłychanie ułatwić i usprawnić całość procesu.

Stan podwyższonej gotowości obronnej państwa wprowadzony jest skrycie; może też dotyczyć tylko pewnych obszarów kraju lub nawet dziedzin działalności i gospodarki. Przyjmuje się, że przedsięwzięcia planowane do realizacji po wprowadzeniu tego stanu można dzielić na te, które realizuje się w sposób automatyczny i na podstawie decyzji miejscowej władzy terenowej, resortowej, instytucjonalnej itp. oraz te, co do których wymagana jest każdorazowo decyzja władzy zwierzchniej do Komitetu Obrony Kraju włącznie. Całość zamierzeń planowanych do realizacji po wprowadzeniu stanu podwyższonej gotowości obronnej państwa dzieli się na dwa etapy: etap pierwszy /niższy stopień zagrożenia/ obejmuje przedsięwzięcia głównie typu organizatorskiego, przygotowujące realizację następnych zadań, ale nie powodujące w zasadzie żadnych skutków finansowych lub innych, ujemnych z gospodarczego punktu widzenia. Etap drugi wyższy stopień zagrożenia/ obejmuje realizację wszystkich pozostałych przedsięwzięć, przewidzianych do wykonania po wprowadzeniu stanu podwyższonej gotowości obronnej, bez względu na ich skutki finansowe i materialne.

Stan bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa wprowadza się w zasadzie w sposób jawny i w sytuacji, w której zgodnie z oceną naczelnych władz państwa i koalicji - wojna staje się nieuchronną, lub gdy opóźnienie decyzji grozi nieodwracalnymi i katastrofalnymi skutkami politycznymi /najwyższy stopień zagrożenia/. Wprowadzenie tego stanu oznacza natychmiastową, alarmową realizację wszystkich pozostałych przedsięwzięć /we wszystkich dziedzinach i ogniwach aparatu państwo-

wego, gospodarczego i w społeczeństwie, mających zapewnić szybkie osiągnięcie pełnej gotowości obronnej. Jest rzeczą jasną, że im więcej przedsięwzięć z tej dziedziny zrealizowano wcześniej /po wprowadzeniu stanu podwyższonej gotowości obronnej państwa/, tym sprawniej i szybciej - po wprowadzeniu stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa - osiągnie państwo i kraj pełną gotowość obronną.

Wprowadzenie stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa może być poprzedzone okresem stanu podwyższonej gotowości obronnej /gwałtowne, zaskakujące narośnięcie sytuacji kryzysowej/. Wówczas zajdzie konieczność jednoczesnego i alarmowego wprowadzenia w życie wszystkich przedsięwzięć niezbędnych dla osiągnięcia możliwie najwyższego poziomu gotowości i zdolności do sprostania wielkości zadań wojennych. Taki splot okoliczności i sytuacji należy uznać za natrudniejszy i wymagający najwyższego wysiłku, ale jednocześnie za najbardziej prawdopodobny.

Przygotowując system stopniowego i alarmowego osiągania gotowości obronnej przez państwo nie należy zapominać o realnej także współczesnej możliwości zaskoczenia kraju nagłym atakiem, przeprowadzonym w pierwszej fazie głównie z powietrza przy masowym użyciu rakiet i broni masowego rażenia.

x x x

W zależności od stanu organizacyjnego rozwinięcia można w siłach zbrojnych wyodrębnić jednostki: rozwinięte; o niepełnych stanach; skadrowane; formowane od nowa w czasie mobilizacji. Jednostki rozwinięte mają organizacyjną strukturę i etaty czasu pokojowego identyczne lub bardzo zbliżone do wojennych. Charakteryzuje je wysoka gotowość alarmowego przystąpienia do wykonania zadań bojowych.

Jednostki o niepełnych stanach, w zależności od stopnia ukompletowania, mają strukturę organizacyjną i etaty mniej lub bardziej zbliżone do wojennych. Posiadają one całość należnego uzbrojenia i wyposażenia z wyjątkiem części transportu. Ukompletowanie stanu osobowego zwykle mieści się w granicach 35-80%. Nie wszystkie w jednakowym stopniu ale wiele z nich jest w stanie po uzupełnieniu w trybie alarmowym i własnymi siłami przystąpić do wykonania zadań bojowych.

Jednostki skadrowane różnią się zasadniczo swą strukturą organizacyjną i liczebnością od przewidzianych na czas wojny.

Jednostki nowo formowane, w okresie pokoju mogą istnieć ewentualnie w postaci zalążków, tworzonych przez etatowe grupy organizacyjne oraz zawiązki wydzielone z kadry zawodowej. Uzbrojenie i sprzęt dla tych jednostek utrzymywane są w zapasach mob. lub gospodarce narodowej. Przeprowadzenie reorganizacji jednostek skadrowanych lub sformowanie jednostek nowych wymaga w zasadzie uprzedniego powołania mobilizacyjnego rzutu alarmowego.

Utrzymanie sił zbrojnych /podobnie jak całego państwa gospodarki i społeczeństwa/ w stanie ciągłej, pełnej gotowości bojowej jest niemożliwe.

Stan gotowości w siłach zbrojnych dostosowuje się do stopnia zagrożenia. Odpowiednio do tego mogą przeto siły zbrojne /w całości lub poszczególne jednostki/ znajdować się w stanie:

- stałej /pokojowej/ gotowości bojowej;
- podwyższonej gotowości bojowej;
- pełnej gotowości bojowej.

Związek między stanami zagrożenia i gotowością obronną państwa, a stanami gotowości bojowej wojsk nie jest jednak bezpośredni i prosty. Co prawda im wyższy stan zagrożenia i gotowości obronnej państwa tym - rzecz oczywista i w sensie ogólnym - większa potrzeba uzyskania wyższego stanu gotowości bojowej sił zbrojnych, ale:

a/ wprowadzenie kolejnych stanów gotowości bojowej w siłach zbrojnych może wyprzedzać wprowadzenie kolejnych stanów gotowości obronnej państwa;

b/ poszczególne, ewentualnie kolejno wprowadzane wyższe stany gotowości bojowej wojsk, mogą dotyczyć tylko niektórych, pojedynczych jednostek, niektórych rodzajów wojsk i sił zbrojnych, niektórych grup i zestawów jednostek lub wojskowych instytucji itp. stosownie do konkretnych potrzeb sytuacji.

Stan stałej /pokojowej/ gotowości bojowej wojsk jest to stan zachowywany i utrzymywany w okresie pokojowej działalności sił zbrojnych lub danej jednostki. Nie jest on zależny od stopnia rozwinięcia. To znaczy, że bez względu na to czy jest

to jednostka rozwinięta, czy skadrowana - znajdować się ona powinna w stanie stałej gotowości bojowej.
Stan ten, abstrahując od szczegółów, wymaga zachowania stałej i pełnej zdolności do wykonania zadań, związanych z uruchomieniem procesu osiągania wyższych stanów gotowości.

W odniesieniu do dowództwa OW, terenowych sztabów, znacznej części instytucji i jednostek typu garnizonowego oznacza to stałą gotowość do: a/ przejścia na wojenną strukturę organizacyjną z jednoczesnym wydzieleniem części sił i środków do wojsk operacyjnych ; b/ wchłonięcia określonej ilości żołnierzy rezerwy i sprzętu z gospodarki narodowej.

W odniesieniu do wojsk rozwiniętych oznacza to stałą gotowość do uruchomienia i wchłonięcia rzutu alarmowego oraz do podjęcia walki lub innego bojowego zadania.

W odniesieniu do wojsk, pozostających w niepełnych stanach, i skadrowanych oraz jednostek formowanych od nowa - oznacza to stałą gotowość do uruchomienia procesu mobilizacji i najszybszego osiągnięcia zdolności do walki lub wykonania innego zadania.

W odniesieniu do szkół i jednostek szkolnych - oznacza to stałą gotowość do przejścia na wojenną strukturę organizacyjną i wojennę programy szkolenia.

Wreszcie w odniesieniu do baz materiałowych, składnic, jednostek i instytucji obsługujących itp. - oznacza to stałą gotowość do przejścia na wojenną strukturę organizacyjną, wydzielenia i załadowania zapasów dla wojsk oraz niekiedy ich rozśrodkowania.

Głównym wskaźnikiem sprawności jest czas. Obowiązujące terminy są współcześnie nadzwyczaj napięte i stawiają przed stanem osobowym wojsk ogromne wymagania.
Wymaganiom tym można podołać tylko wówczas, gdy:
a/ właściwy stopień sprawności wykazuje system alarmowania i łączności;
b/ ściśle przestrzegana jest zasada utrzymywania w jednostkach ustalonego minimum stanu osobowego i sprzętu;
c/ ściśle przestrzegana jest zasada utrzymywania w jednostkach ustalonego minimum zapasów materiałowych i sprzętu w pełnej sprawności użytkowej i technicznej;

d/ niezbędne systemy, urządzenia i obiekty utrzymywane są w stałej sprawności eksploatacyjnej;

e/ plany osiągania gotowości i mobilizacyjne utrzymywane są w pełnej aktualności, zadania są znane wszystkim wykonawcom; /w niezbędnym zakresie/, a czynności - drogą treningów - doprowadzane do automatyzmu.

Sprawność systemu alarmowania zależy przede wszystkim od: stopnia technicznego wyposażenia i zautomatyzowania ośrodków alarmowania; sprawności operacyjnych służb dyżurnych i służb dyżurnych do szczebla pododdziału włącznie; niezawodności systemów łączności.

Dla zapewnienia szybkiego i sprawnego przekazania sygnałów alarmowych rozwinięty został w siłach zbrojnych t.zw. garnizonowy system alarmowy, który systematycznie jest ulepszany pod względem technicznym i organizacyjnym.

System ten zapewnia natychmiastowe przekazanie utajnionych informacji lub sygnałów wszystkim /w skali kraju lub OW/ względnie wybranym ogniwom dowodzenia, do szczebla oddziału i samodzielnego pododdziału włącznie, z wyjściem na terenowe i centralne organa cywilnej administracji państwa.

Oparte o ten system ośrodki alarmowania rozwijane są przy dowództwach /komendach/ garnizonów. Ich wyposażenie i kolejność ewentualnej kaskady połączeń uzależnione są od znaczenia garnizonu.

W siłach zbrojnych obowiązuje ustalenie określające, że każda wojskowa jednostka utrzymuje w ciągłej gotowości do uruchomienia przedsięwzięć, związanych z osiąganiem wyższych stopni gotowości bojowej, określony procent stanu pokojowego. Dotyczy to także stałej technicznej sprawności uzbrojenia i sprzętu oraz wyposażenia. Sprawą istotną jest przy tym wykonywanie tej dyrektywnej wytycznej w sposób właściwy, nie mechaniczny.

Rzecz nie tylko w tym, aby stale utrzymać wymagany procent obecności stanu osobowego lub sprawności technicznej sprzętu, ale w tym, aby utrzymać wymagany stopień zdolności i sprawności bojowej jednostki. Dla przykładu mechanicy - kierowcy czołgów w pułku zmechanizowanym stanowią zupełnie

BIBLIOTEKA SZKOLENIOWA CZ.I
Norwid
NIE DO UŻYTKU ŚWIADCZY PRZEKAZ

znikomą część stanu osobowego pułku, ale ich nieobecność przekreśla zdolność bojową jednostki, mimo że z pewnością w skali pułku mieści się we wszystkich normatywach, określających wymagany procent obecności stanu osobowego pułku. Podobne sytuacje niekiedy w praktyce się zdarzają, a oznaczają nic innego jak to, że mimo formalnego wywiązania się z nakazów jednostka nie jest w stanie uruchomić procesu osiągania wyższych stopni gotowości, nie jest więc w stanie gotowości stałej.

Utrzymywanie niezbędnego minimum sprawności sprzętu bojowego, uzbrojenia, wyposażenia i transportu wymaga także szczególnej pieczołowitości planowania obsługi technicznej i napraw.

Utrzymywanie w niezbędnej przydatności użytkowej zapasów ruchomych i doraźnych zmusza wreszcie wojska do przemyślanej ich rotacji, stosowania szczególnych metod składowania-utrzymywania zapasów, "na kołach" i"przy sprzęcie" itd. Dla zachowania możliwie pełnej kontroli stanu stałej gotowości wojsk, obowiązuje w siłach zbrojnych zasada przedstawiania codziennych lub dekadowych t.zw.rozliczeń. Wprowadzenie środków elektronicznego przetwarzania danych do systemu oceny gotowości bojowej wojsk pozwala już aktualnie dowódcy okręgu mieć codziennie pełną ocenę sytuacji w wojskach w tej dziedzinie /system "Lir" i jego mutacje/. Podstawową trudność powoduje na razie jeszcze niedoskonałość systemu zbierania informacji, będąca następstwem braku automatyzacji w tym ogniwie systemu. Należy jednak oczekiwać, że w przyszłości cały system zbierania i oceny informacji o stanie gotowości bojowej wojsk zostanie zautomatyzowany kompleksowo - odciąży to dołowe ogniwa dowodzenia od żmudnej papierkowej, ale jakże ważnej roboty.

Istotnym czynnikiem warunkującym możność szybkiego osiągnięcia pełnej gotowości bojowej, jest stopień wyszkolenia żołnierzy. Szkolenie wymaga czasu. Konieczne jest więc stałe utrzymywanie w jednostkach określonego minimum wyszkolonych żołnierzy, takiego, aby nawet w okresach wcielania i tuż po wcieleniu młodego rocznika gotowość do wykonania zadań bojowych mogła być utrzymana. Celowi temu służy zarówno system zbiorowego przeszkalania pewnych specjalistów i kierowania do jedno-

stek liniowych już wyszkolonych żołnierzy tej specjalności jak i system dwukrotnego w ciągu roku wcielania poborowych, a wreszcie stale rosnący stopień uzawodowienia sił zbrojnych. Niezależnie od tego, przede wszystkim w jednostkach rozwiniętych, obowiązuje system "rzutu alarmowego", uruchamianego najczęściej siłami jednostek, zapewniający powołanie wyszkolonych rezerwistów, dla zastąpienia niewyszkolonych jeszcze poborowych i żołnierzy młodego rocznika.

Rezerwiści rzutu alarmowego posiadają umundurowanie i niektóre elementy osobistego wyposażenia w domu, co usprawnia ich alarmowe wcielenie.

Wprowadzenie wyższego stanu gotowości bojowej, niezależnie od tego czy dotyczy skali całego OW czy tylko pewnej grupy jednostek lub nawet jednej jednostki, powinno być w miarę możliwości poprzedzane wykonaniem przedsięwzięć przygotowawczych. Przedsięwzięcia te nie powinny jednak powodować uruchomienia nakładów materiałowych i finansowych.

Wprowadzenie stanu podwyższonej gotowości bojowej ma na celu ułatwienie i usprawnienie, a więc i przyspieszenie procesu osiągania pełnej gotowości. Może obejmować wszystkie jednostki OW lub tylko niektóre.

Wprowadzenie stanu podwyższonej gotowości bojowej uruchamia realizację planowych przedsięwzięć, zapewniających możliwość szybkiego i sprawnego wyjścia z garnizonów, przystąpienia do wykonania zadań bojowych, alarmowego uruchomienia procesu i przeprowadzenia pełnej mobilizacji, alarmowego wydzielenia wojsk operacyjnych i sprawnego ich przegrupowania, przejścia całości sił zbrojnych na organizację i etaty wojenne. Pełen zestaw tych czynności zawierają odnośne instrukcje, obowiązujące w tym zakresie w siłach zbrojnych, a przede wszystkim plany, opracowane w OW i jednostkach /związkach wojsk, garnizonach/ gdyż każdy konkretny garnizon i jednostka lub instytucja wojskowa może narzucać konieczność zrealizowania odrębnych, specyficznych, takich, a nie innych przedsięwzięć.

Stan pełnej gotowości bojowej może być wprowadzony po uprzednim wprowadzeniu stanu gotowości podwyższonej i zrealizowaniu szeregu przedsięwzięć przygotowawczych lub bez tego wprost ze stanu gotowości stałej /pokojowej/.

Sygnał, wprowadzający pełną gotowość bojową jest jednocześnie sygnałem alarmu bojowego. Sygnał ten powoduje więc natychmiastowe uruchomienie szeregu przedsięwzięć alarmowych, mających na celu uniknięcie lub zmniejszenie skutków zaskoczenia i osiągnięcie zdolności do wykonania zadań bojowych wszystkimi dyspozycyjnymi siłami.

Jeżeli uprzednio obowiązywała podwyższona gotowość, wówczas wprowadzenie stanu pełnej gotowości bojowej uruchamia przede wszystkim następujące czynności:

- wyjście wojsk z garnizonów /w zależności od jednostek, uprzednich ustaleń, dodatkowych wytycznych lub sygnałów itp - do rejonów alarmowych, zapasowych rejonów mobilizacji lub wprost do rejonów wyjściowych względnie t.p/;
- pełne uruchomienie mobilizacji;
- rozwinięcie wojennego systemu dowodzenia i zaopatrywania oraz nawiązania łączności.

Ponadto konieczne może być przystąpienie do:wykonania planowanych uprzednio prac inżynieryjnych; przeprowadzenie cyklu ćwiczeń zgrywających /stosownie do sytuacji i wykorzystując realizację równoległą do innych zadań - np. marsz itp./; rozwinięcie sił i systemów rozpoznania, ubezpieczenia i innych w zakresie zabezpieczenia bojowego i operacyjnego.

W przypadku zaskoczenia, stosownie do sytuacji i decyzji dowódców część elementów planu osiągania pełnej gotowości bojowej może być odrzucona względnie realizacja ich może być przesunięta na okres późniejszy. I tak na przykład w czasie ćwiczenia "Sudety-71", w stosunku do szeregu jednostek rozwiniętych i o niepełnych stanach zrezygnowano z przeprowadzenia przedsięwzięć mających na celu ich uzupełnienie /jeszcze przed mobilizacją poniosły znaczne straty/ i skierowano mimo braku ukompletowania na front zewnętrzny, organizując jednocześnie ich uzupełnienie w trakcie działań. Ćwiczenie,to, a szczególnie "Lato-71" uczą, że zaskakujące uderzenia przeciwnika, wykonane w sytuacji gdy wojska jeszcze nie opuściły garnizonów, jest współcześnie możliwe i grozi ciężkimi następs mi. Kurczowe trzymanie się w takiej sytuacji uprzednio opracowanych planów i dążność do ich pełnej realizacji świadczyć może tylko o braku rozeznania i wyczucia realiów sytuacji.

Realizacja czynności osiągania wyższych stanów gotowości bojowej, a w tym czynności mobilizacyjnych, musi być organicznie splecione i płynnie przerastać w wykonanie zadań bojowych. Czynności tych - mobilizacja, osiągnięcie gotowości, przystąpienie do wykonania właściwego zadania bojowego - nie należy traktować jako etapów działania, realizowanych kolejno. Przeplatają się one wzajemnie ich realizacja i jej stopień zależny jest w dużej mierze od konkretnie zaistniałych warunków. W skali trudności tych warunków trzeba widzieć także takie, które zmuszają do wykonania zadań wyłącznie tymi siłami i środkami, które w chwili alarmu znalazły się w dyspozycji z następnym ewentualnym narastaniem sił, uzyskiwanych w miarę realizowania innych uprzednio nie zrealizowanych przedsięwzięć.

Rozkaz o wprowadzeniu w OW stanu pełnej gotowości przysługuje ministrowi obrony narodowej względnie - w jego imieniu - szefowi Sztabu Generalnego. Może być przekazany osobiście lub przez dyżurną służbę operacyjną, jednocześnie do wszystkich jednostek włączonych w garnizonowy system alarmowy lub kaskadowo/t.j. najpierw do OW, następnie z OW do związków taktycznych i WSzW, a z kolei do oddziałów i PSzW itd/.

Wprowadzenie stanu pełnej gotowości przysługuje także dowódcy OW, podobnie jak każdemu dowódcy, nawet wówczas gdy nie otrzyma on takiego rozkazu od swego przełożonego, ale tylko wyjątkowo - np. w razie zaskakującej napaści lub gwałtownie zaistniałego zagrożenia przy braku możliwości szybkiego porozumienia się z przełożonym. W takim przypadku decyzja tego rodzaju musi być natychmiast meldowana przełożonemu przy pomocy możliwych, dostępnych środków i sposobów łączności.

Przedsięwzięcia alarmu bojowego, ujęte w system planowy od najniższego szczebla do szczebla dowództwa OW, do chwili przybycia dowódców lub innych przełożonych, realizują dyżurne służby operacyjne i służby dyżurne.

Czynności, związane z wydzieleniem dowództwa, sztabu i wojsk armii oraz szeregu jednostek frontowych stanowią organiczną część planowych przedsięwzięć OW z zakresu osiągnięcia pełnej gotowości bojowej.

W warunkach przeciętnych sygnał alarmu bojowego oznacza jednocześnie:

a/ alarmowe wyjście zasadniczego personelu dowódców i sztabów wraz z wszystkimi siłami i środkami łączności, transportu obsługi i zabezpieczenia rozwinięcia i funkcjonowania stanowisk dowodzenia /stosownie do bardzo szczegółowych i systematycznie trenowanych ustaleń org.-mob/; na starym miejscu stosownie do potrzeb pozostaje tylko ewentualnie grupa operacyjna dowództwa armii /zwykle wraz z dowódcą armii/, aż do chwili gdy lepsze warunki dowodzenia działalnością armii zaistnieją z polowego SD.
Nieco inaczej może wyglądać sprawa wydzielenia dowództwa i sztabu armii z OW jeżeli wojska tej armii są w swej większości nie rozwinięte, skadrowane, a w znacznej części wymagają wręcz formowania od nowa. W takim wypadku dowódca OW czasu "P" wraz z całym dowództwem i sztabem realizuje przede wszystkim zadania mobilizacyjne, pozostając w układzie dotychczasowym tak długo jak jest to potrzebne. Wydzielenie dowództwa, sztabu i wojsk armii następuje wówczas w okresie późniejszym, może być realizowane nie jednocześnie dla całości głównych sił armii,a kolejno różnymi jednostkami, stosownie do konkretnej sytuacji potrzeb, możliwości;

b/ alarmowe rozwinięcie wymaganej ilości stanowisk dowodzenia dowództwa i sztabu OW czasu "W" z jednoczesnym rozmieszczeniem na nich personelu stosownie do bardzo szczegółowo opracowanych i sprawdzonych przewidywań planu;
na miejscu - w gmachu DOW - rozwija się z reguły dotychczasowe SD /DSD - SD nr 1/, które funkcjonuje tak długo, jak długo jest to możliwe. Ustalenia te dotyczą także szczebla wszystkich terenowych sztabów wojskowych. Wszędzie tam, gdzie funkcje dowódców garnizonów w okresie pokojowym pełnią dowódcy wojsk operacyjnych, jednocześnie z wyjściem dowództw i sztabów tych wojsk i rozwinięciem DSD szczebla terenowego i OW, następuje przekazanie obowiązków, urządzeń i zapasów garnizonowych. W praktyce jest to przedsięwzięcie w szczegółach organizacyjnych z reguły bardzo złożone, wymagające stałego doskonalenia i ćwicze-

nia aż do automatyzmu. Z tych m.in. względów znacznie łatwiejszą jest sytuacja tam, gdzie jednostki wojsk operacyjnych nie są nadmiernie obciążone zadaniami gospodarczymi.

c/ wyjście jednostek armii i frontowych w rejony alarmowe lub wprost na marszruty przegrupowania do rejonów wyjściowych względnie do zapasowych rejonów mobilizacji. Ponieważ jednocześnie wychodzą w rejony alarmowe, wyjściowe lub zapasowe rejony mobilizacji także jednostki wojskowe, a częściowo również zmilitaryzowane, OTK - następuje w ten sposób podział i wyodrębnienie się wojsk armii i wojsk frontowego podporządkowania. Znajduje to najpełniejszy wyraz w wyodrębnieniu się własnych systemów dowodzenia i łączności. Jednakże nawet po wyjściu z garnizonów wojska operacyjne, są aż do ich wyjścia z obszaru OW i w możliwie najszerszym zakresie, obsługiwane i zaopatrywane przez siły i środki okręgu. Dowództwo OW i jego organa stanowią istotny element systemu kierowania ich ruchem, utrzymania porządku, zapewnienia im łączności itd. Stąd też wydzielanie wojsk operacyjnych należy rozpatrywać nie jako krótkotrwały, jednorazowy akt, lecz jako proces, trwający najczęściej aż do chwili opuszczania przez te wojska obszaru OW, a więc praktycznie - w stosunku do nowych jednostek i uzupełnień - trwający stale.

Osiąganie gotowości bojowej przez wojska nie wyczerpuje treści problematyki osiągania gotowości przez okręgi wojskowe. Jednocześnie i w sposób zsynchronizowany z realizacją zadań mobilizacyjnych i operacyjnych, okręgi wojskowe - jako dowództwa sił lądowych szczebla operacyjnego i ważne ogniwa administracyjne, mogą być zmuszone do stawiania w coraz wyższe stopnie gotowości niektórych systemów obronnych lub do wykonywania wydzielonymi siłami określonych i nietypowych, specjalistycznych, a nawet nieprzewidywanych zawczasu zadań.

Wymienić trzeba przede wszystkim takie systemy i zadania jak:

- system rozpoznania wybuchów jądrowych i skażeń;
- system ostrzegania i alarmowania;
- system obrony wybrzeża;

- wzmocnienie ochrony granic PRL;
- ochrona obiektów i wzmocnienia wydzielonymi siłami wojska sił MSW w ich walce z dywersją lub w działaniach, mających na celu utrzymanie lub przywrócenie porządku publicznego i bezpieczeństwa itp.

Przedsięwzięcia te, aczkolwiek na ogół zawczasu przewidywane i planowane, nie są jednak zazwyczaj realizowane w sposób "samoczynny" w miarę podnoszenia stanów gotowości. Realizacja wielu z przedsięwzięć tego typu, sposób realizacji i skala - określone są z reguły odrębnymi decyzjami i zarządzeniami MON lub DOW.

3. Zabezpieczenie przegrupowania wojsk[x/]

Wyjście wojsk i sztabów z garnizonów zapoczątkowuje przegrupowanie wojsk, stanowiące nieodłączną część ich operacyjnego rozwinięcia. Operacyjne rozwinięcie wojsk w całości obejmuje:

- przekazanie sygnałów, osiągnięcie gotowości i wyprowadzenie wojsk z garnizonów do rejonów alarmowych lub wprost na marszruty;
- przegrupowanie wojsk operacyjnych do rejonów wyjściowych, oraz przyjęcie przez nie ugrupowania operacyjnego, przewidzianego planem operacji;
- przegrupowanie wojsk OTK, a w tym przede wszystkim: wojsk OPK; jednostek zabezpieczenia przegrupowania; manewrowych sił wojsk obrony wewnętrznej; sztabów, uczelni itp. instytucji typu stacjonarnego; centralnych i okręgowych składnic i składów różnych typów /w ramach rozśrodkowania zapasów/.

Jednocześnie z tym nastąpić musi lub może:

a/ rozwinięcie stanowisk kierowania komitetów obrony wszystkich szczebli /przy tym w przypadku Komitetu Obrony Kraju i jego elementów składowych oraz Wojewódzkich Komitetów Obrony, chodzi tu o stosunkowo duże ilości pojazdów i różnorodnych sił i środków/;

---

x/ Opracowano głównie w oparciu o Biuletyn Informacyjny Sztabu Gen. Nr 1 z 1971 r. oraz odnośne rozdziały skryptu płk dypl. B. Szczepaniaka nr bibl. ASG 016701 przy uwzględnieniu ustnych ustaleń, poczynionych w Zarządzie I Sztabu Gen. Inspektoracie OT i dowództwach SOW i POW oraz doświadczeń ćwiczenia "Lato-71" i dyrektywy szkoleniowej MON na 1972 r.

b/ ruch rozśrodkowywanej ludności z wielkich ośrodków miejskich na prowincję, obejmujący ewentualnie rzeszę kilku milionów ludzi.

Rezygnacja z rozśrodkowania ludności jest rozwiązaniem w warunkach naszego kraju nie do przyjęcia gdyż:

- po pierwsze - do rzędu mrzonek należy zaliczyć pogląd, że nie dając dostatniej liczby i pojemności oraz wytrzymałości schronów w miastach, uda się - wobec niewątpliwej silnej propagandy wroga - zatrzymać ludność wielkich miast na miejscu; aby utworzyć ruchome i wytrzymałe kordony, zdolne do zatrzymania wieluset tysięcznych, a może milionowych tłumów, panicznie przerażonej perspektywą atomowego ataku ludności, trzeba by użyć tak ogromnych sił milicji lub wojska, że cała akcja traci sens. Jeżeli zaś tak, to zamiast przeciwdziałania trzeba ten ruch ująć w karby celowego działania i organizacji; ustalić kierunki ruchu, środki lokomocji, rejony docelowe; zorganizować przemarsz i przewóz ludności łącznie z organizacją regulacji ruchu i organizacją przekroczenia tras wydzielonych dla wojsk /w sposób przemyślany uzgodnić przebieg dróg/; zapewnić wyżywienie i zakwaterowanie masom przesiedlonej ludności itp.

- po drugie - wobec perspektywy wojny jądrowej i zniszczenia miast, nie dysponując możliwością zapewnienia schronów, nie wolno rezygnować z żadnej dostępnej formy, pozwalającej zapewnić ludności szanse przetrwania, gdyż w przeciwnym wypadku grozi rozwój wydarzeń w kierunku: stawiającym w ogóle pod znakiem zapytania sensowność wysiłków zbrojnych; poderwania, a nawet zniszczenia bojowego ducha i morale społeczeństwa i sił zbrojnych; utraty możliwości otrzymywania w toku działań uzupełnień, bez których prowadzenie intensywnych działań w okresie dłuższym niż kilka - kilkanaście dni jest w ogóle niemożliwe;

c/ rozwinięcie - szczególnie w rejonie dużych ośrodków miejskich - sił i środków zmilitaryzowanych zgrupowań ratowniczych, liczących w skali kraju wiele tysięcy ludzi, pojazdów i maszyn;

d/ ruch wielu tysięcy rezerwistów, powołanych w ramach powszechnej mobilizacji do sił zbrojnych i zmilitaryzowanych a także wielu tysięcy samochodów i maszyn inżynieryjnych, przekazywanych z gospodarki narodowej siłom zbrojnym w ramach ich mobilizacji /przerzuty przede wszystkim ekstery - torialne, wciąż jeszcze znaczne/.

e/ ponadto ewentualnie ruch transportów rozśrodkowywanych zapasów materiałowych wojskowych i ogólnokrajowych.

Realizacja tych przewozów i przemarszów jest równie konieczna jak przegrupowanie wojsk i aczkolwiek może się zdarzyć, że przynajmniej w części będą one mogły się odbyć z pewnym opóźnieniem w stosunku do ruchu wojsk, powinna być uwzględniona w planach oraz pracy systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk.

Z powyższego wynika, że:

- przegrupowanie wojsk musi być sterowane przez ośrodki dyspozycyjne, zdolne sprawę ująć w całokształcie, z uwzględnieniem wagi postulatów, potrzeb i wojennego znaczenia wszystkich elementów machiny wojennej państwa, zmuszonych do pilnego korzystania z sieci komunikacyjnej - ośrodkami tymi są przede wszystkim: Sztab Generalny w skali ogólnokrajowej oraz sztaby OW na szczeblu terenowym;
- przegrupowanie wojsk musi być w niezbędnych szczegółach zsynchronizowane wewnętrznie i zewnętrznie, zaplanowane i kierowane w sposób bardzo elastyczny;
- wykonawstwo planu ruchu i zarządzeń w tej sprawie musi być wyjątkowo ścisłe /wysoka dyscyplina ruchu/ gdyż wszelka samowola grozi ciężkimi w skutkach zaburzeniami ruchu.

Za organizację wyjścia wojsk z garnizonu odpowiada dowódca garnizonu. On - stosownie do zadań, lokalnych warunków, z uwzględnieniem w miarę możliwości postulatów i potrzeb władz terenowych i gospodarczych, w porozumieniu z właściwym terytorialnym sztabem wojskowym - ustala trasy, terminy, sposób wszechstronnego zabezpieczenia wszystkich ruchów, w tym zabezpieczenia bojowego. Odpowiada więc także za zgranie ruchu wojsk z ruchami sił i środków pozostających w dyspozycji

miejscowych komitetów obrony oraz kolumn rozśrodkowywanej ludności.

W zależności od sytuacji i czasu wojska mogą być początkowo wyprowadzone z garnizonów do rejonów alarmowych, a dopiero następnie na marszruty i do rejonów wyjściowych lub rozpocząć przegrupowanie do rejonów wyjściowych wprost z garnizonów. To ostatnie jest pod względem organizacyjnym w przypadku dużych garnizonów rozwiązaniem szczególnie trudnym i wymagającym wyjątkowo dokładnego zaplanowania oraz wielokrotnego przećwiczenia. Jednostki skadrowane i formowane od nowa, ze zrozumiałych względów, przegrupowane do rejonów wyjściowych rozpoczynają zazwyczaj dopiero po zakończeniu mobilizacji i osiągnięciu pełnej gotowości bojowej w zapasowych rejonach mobilizacji /lub w garnizonach/. W szczególnych warunkach zaskakującego ataku nieprzyjaciela może jednak zaistnieć konieczność rozpoczęcia ruchu mimo nie osiągnięcia jeszcze pełnej gotowości.

Przegrupowanie wojsk może rozpocząć się zarówno jeszcze w okresie zagrożenia jak z chwilą wybuchu wojny. Możliwe jest również, iż wojna wybuchnie w trakcie przegrupowywania wojsk. Najwygodniejszą jest - rzecz jasna - sytuacja, pozwalająca na przegrupowanie wojsk w okresie pokoju, z tego też względu należy na nią raczej najmniej liczyć.

W sprzyjających warunkach właściwe przegrupowanie wojsk może poprzedzić poprawienie ich dyslokacji, przez ich wyprowadzenie w rejony, bardziej dogodne z punktu widzenia planu przyszłych operacji.

Wszystkie ruchy, poprzedzające przegrupowanie masowe, powinny być wykonywane pod osłoną zabiegów maskujących, głównie typu organizacyjnego /publiczne uprzedzenie o ćwiczeniach;wielokrotność przemarszów wojsk w różnych kierunkach w ciągu dłuższego okresu czasu itp./.

Zabezpieczenie przegrupowania wojsk na obszarze i przez obszar OW obejmuje:

a/ organizację, rozwinięcie i działanie na obszarze OW systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk/wg i stosownie do ustaleń planu Sztabu Generalnego/; W tej dziedzinie w szczególności na uwagę zasługuje przygotowanie systemu pod

względem szkoleniowo-kadrowym, sprzętowym i materiałowym oraz mobilizacyjne i operacyjne rozwinięcie okręgowych elementów ogólnokrajowego systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk[x/], a następnie udział dowództwa i sztabu OW w kierowaniu ruchem wojsk na obszarze i przez obszar OW;

b/ udział określonych komórek dowództwa i sztabu OW w planowaniu, przygotowaniu, a następnie w zrealizowaniu zamierzeń zabezpieczenia przegrupowania i dalszych ruchów wojsk i wojskowych transportów na obszarze i przez obszar OW pod względem:
- osłony technicznej dróg i obiektów komunikacyjnych;
- zabezpieczenia przepraw na szerokich przeszkodach wodnych;
- pomocy technicznej, materiałowej i medycznej na trasach marszu;
- operacyjnego i bojowego zabezpieczenia /rozpoznanie, OPBMAR, opdywers, opdes, maskowanie itd/.

Oprócz tego istotny jest udział OW w zabezpieczeniu przegrupowujących się wojsk: łączności; ścisłej współpracy między wojskami, a siłami i środkami pozostającymi w dyspozycji terenowych i centralnych władz administracyjnych i gospodarczych; osłony kontrwywiadowczej itp.

Aktualnie obowiązujący "strefowy" model systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk na obszarze kraju nie jest jeszcze ostatecznie wykrystalizowany. System ten stale jest poddawany ostrej krytyce i próbom, ulega ciągle pewnym przekształcaniom, ale wciąż nie jest systemem zdolnym zapewnić najwyższą sprawność i zadowolić wszystkich zainteresowanych. Ze względów oczywistych nie może on jednak być anulowany tak długo, dopóki nie zostanie ostatecznie wypracowany i eksperymentalnie sprawdzony system inny, być może sprawniejszy i bardziej odpowiadający potrzebom.

Generalnie, obowiązujący system kierowania i kontroli ruchu wojsk bazuje na następujących, podstawowych założeniach i ustaleniach:

---

x/ Podstawowe ogniwa tych systemow powinny osiągnąć gotowość do działania przed lub z chwilą wymarszu głównej masy wojsk z rejonów alarmowych, poprawionego położenia lub z garnizonów stałych.

a/ celem systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk jest:
- zapewnienie sprawnego przegrupowania operacyjnych sił zbrojnych PRL na zewnętrzny front wojny[x/];
- zgranie ruchów wojsk własnych z ruchem wojsk sojuszniczych, głównie zaś z ruchem masy wojsk Armii Radzieckiej;
- niedopuszczenie do zakłócenia ruchu wojsk operacyjnych przez ruch wojsk OTK oraz kolumny uchodźców lub rozśrodkowanej ludności, transporty gospodarcze i zaopatrzeniowe ludności itp.;

b/ wyodrębniony system kierowania i kontroli ruchu wojsk jest niezbędny szczególnie w warunkach masowych zniszczeń komunikacji w okresie masowego przegrupowania wojsk na obszarze, a przede wszystkim przez obszar kraju - na front zewnętrzny; później specjalnie w tym celu rozwinięty system może okazać się zbędnym;

c/ system kierowania ruchem wojsk musi być wysoce scentralizowany, realizujący precyzyjnie wynikające z zamierzeń operacyjnych i strategicznych decyzje władz najwyższych w układzie międzysojuszniczym /Zjednoczonego Dowództwa/ i krajowym /Sztab Generalny/ co do kierunków i terminów ruchu wszystkich kolumn /związków taktycznych, oddziałów, transportów tyłowych i zaopatrzenia, itp./, jednocześnie musi on być systemem dostatecznie elastycznym,/zdolnym do szybkiego realizowania zmienionych stosownie do sytuacji planów/ oraz odpornym, zdolnym do funkcjonowania nawet w wypadku częściowego paraliżu systemów łączności i dowodzenia na wysokich i najwyższych szczeblach[xx/];

---

x/ Warto tu podkreślić, że głównym zadaniem systemu jest zapewnienie płynności ruchu nie tyle sił głównych armii pierwszego rzutu /które są dyslokowane z myślą o prostocie operacyjnego rozwinięcia i w zasadzie nie obciążają krajowego systemu/, ile następnych rzutów wojsk, różnych jednostek podporządkowania armijnego i frontowego, zwłaszcza tyłowych.

xx/ Dlatego koniecznymi są precyzyjne ustalenia uprawnień ogniw niższego szczebla, zapewniające im możliwość szybkiego reagowania.

d/ wysiłek systemu musi być skupiony na obszarach i rubieżach szczególnie wrażliwych na uderzenia i zakłócenia, a więc przede wszystkim na rubieżach średnich i dużych rzek oraz granicach sojuszniczych państw.

Aktualnie obowiązujący model systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk na obszarze PRL obejmuje następujące zasadnicze ogniwa:

a/ Sztab Generalny, ściśle współpracują ze sztabem Zjednoczonego Dowództwa i odnośnymi sztabami frontów; poza opracowaniem odnośnych planów przegrupowania wojsk i jego zabezpieczenia, Sztab Generalny kieruje całym procesem przygotowań i realizacji planu, stosownie do aktualnego rozwoju wydarzeń wnosi do tego planu niezbędne zmiany i wprowadza je w życie, przekazując zadania jednocześnie maszerującym wojskom i organom systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk.

Przy podejmowaniu bieżących decyzji Sztab Generalny współpracuje z odnośnymi instytucjami centralnymi MON i zainteresowanymi resortami /głównie komunikacyjnymi i łączności/, a przede wszystkim ze Zjednoczonym Dowództwem i zainteresowanymi dowództwami Frontów lub niekiedy armii.

b/ Dowództwa OW biorą udział w planowaniu przegrupowania wojsk i jego zabezpieczenia i są odpowiedzialne za przygotowanie, rozwinięcie i funkcjonowanie systemu kierowania ruchem wojsk na swym obszarze, a także za realizację zleconych zadań w zakresie zabezpieczenia przegrupowania.

Kieruje ona pracą podległych organów kierowania i kontroli ruchu wojsk stosownie do aktualnych decyzji szczebla centralnego, przekazując je wykonawcom i ewentualnie uściślając sposób ich wykonania. W tym zakresie ściśle współpracują sztaby OW z zainteresowanymi dowództwami maszerujących armii /niekiedy frontów lub poszczególnych dywizji, zgrupowań itd./, których przedstawiciele - w okresie przemarszu tych wojsk przez obszar OW - powinni być na SD okręgu.

W wypadkach szczególnych /zerwania systemu dowodzenia na szczeblu centralnym/ dowódcy OW zobowiązani są kierować przegrupowaniem wojsk przez obszar okręgu stosownie do znanych sobie zamierzeń i planów przełożonych i przy ścisłym porozumieniu

/współpracy/ z zainteresowanymi dowódcami związków wojsk.

Dowództwa OW realizują swe zadania w zakresie kierowania i kontroli ruchu wojsk szczególnie poprzez:

- aktualne i pełne oraz stałe rozeznanie w sytuacji na dro - gach, przebiegających przez obszar OW i pełną znajomość sytuacji ogólnej na obszarze OW /sytuacja skażeń i zakażeń, zniszczenie systemu komunikacji, działalność sił dywersyj - nych i desantów przeciwnika, położenie i możliwości sił i środków zabezpieczenia ruchu, sytuacja w miastach itd./;
- bieżące informowanie zainteresowanych dowódców związków wojsk o sytuacji na drogach i obszarze;
- stałe i wzajemne uzgadnianie z tymi dowódcami swych ocen i decyzji co do ruchu wojsk i jego zabezpieczenia;
- interweniowanie u przełożonych w przypadku braku możliwości uzgadniania decyzji z dowództwami maszerujących wojsk /ze względu na sytuację ogólną i potrzeby innych zgrupowań wojsk lub użytkowników OW nie może zrealizować postulatów danego dowództwa, a z kolei rozwiązanie proponowane przez DOW nie odpowiada drugiej zainteresowanej stronie/;

DOW zostały włączone oficjalnie po raz pierwszy w system kierowania i kontroli ruchu wojsk dopiero na podstawie doświadczeń ćwiczenia "Lato 71" /omówienie ćwiczenia przez MON i dy - rektywa szkoleniowa MON na 1972 r./. Uprzednio formalnie DOW odpowiadały wyłącznie za przygotowanie i rozwinięcie na swym obszarze, stosownie do planów szczebla centralnego oraz za wszechstronne zabezpieczenie pracy dołowych ogniw wyodrębnionego systemu. System ten poza ogniwami centralnymi MON obejmował na najwyższym szczeblu dwie centralne grupy kierowania i kontroli ruchu wojsk /CGK i KRW/, odpowiedzialne za koordynację ruchu odpowiednio na wschodnim i zachodnim obszarze PRL. Ćwiczenie "Lato 71" jeszcze raz i ostatecznie wykazało, że wyłączanie tak ważnych dowództw operacyjnych jak DOW z systemu kierowania ruchem wojsk jest błędem i, że CGK i KRW nie są w stanie podołać nakładanych na nie zadaniom. Aktualnie grupy te /mieszane - polsko-radzieckie/ stanowić mają zespoły powołane do interwencji na miejscu w wypadku poważnych kolizji w ruchu wojsk.

c/ Komendy Stref Kierowania i Kontroli Ruchu Wojsk, podległe bezpośrednio dowództwo OW są odpowiedzialne za przygotowanie, rozwinięcie i funkcjonowanie sił i środków im podporządkowanych. Kierują one pracą podległych im Komendantów dróg, przepraw itp. stosownie do aktualnych decyzji OW i stosownie do sytuacji na interesującym ich obszarze, ściśle współpracując z zainteresowanymi dowództwami związków taktycznych, zgrupowań, oddziałów, a niekiedy związków typu armijnego.

Praca Komend stref i ogniw podległych w żadnym wypadku nie może prowadzić do zastępowania w dowodzeniu właściwych dowództw wojsk.

Zadania swe realizować one powinny głównie poprzez:

- pełne rozeznanie w sytuacji na drogach i podległym obszarze oraz bieżące informowanie zainteresowanych dowództw /na SD stref powinni znaleźć się przedstawiciele tych dowództw możliwie wcześnie i na okres przechodzenia wojsk przez obszar strefy/;
- stałe i wzajemne uzgadnianie ocen i decyzji co do ruchu wojsk, łącznie ze szczegółami ich przekazania wykonawcom, kontroli wykonania itd.;
- interweniowanie w sztabach przełożonych w wypadku braku możliwości uzgodnienia decyzji.

Należy przewidywać, że - głównie w przypadku wojny jądrowej - może system łączności i dowodzenia ulec silnym zakłóceniom, a nawet - w pewnych okresach - paraliżowi Istnieje więc potrzeba możliwie precyzyjnego ustalenia kompetencji poszczególnych zasadniczych ogniw kierowania ruchem wojsk. Zdaniem katedry precyzyjne i praktycznie wygodniejsze jest ustalenie, które sprawy wykraczają poza kompetencje tych ogniw; inaczej mówiąc, które sprawy powinny być przedstawione do decyzji przełożonym.

Mianowicie są to sprawy i rozwiązania:

- co do których rozwiązania uzgadnianie decyzji obu zainteresowanych stron /organu kierowania ruchem wojsk i dowództwa maszerujących wojsk/, okazało się niemożliwe;
- które wykraczają poza obszar odpowiedzialności danego ogniwa kierowania i kontroli ruchu wojsk /OW, strefy kierowania i kontroli ruchu wojsk, a nawet województwa itp./.

Strefy kierowania i kontroli ruchu wojsk obejmują tylko część obszaru PRL, położoną po obu stronach zasadniczych przeszkód wodnych i w pobliżu granicy państwa /na odcinkach ważnych ze względu na przebieg planowego ruchu o charakterze tranzytowym/. Między strefami w punktach węzłowych mogą być rozwinięte pojedyncze posterunki oficerskie, podporządkowane dowództwom OW, komendom stref lub terenowym sztabom wojskowym. Istotną rolę w zakresie kierowania i regulacji ruchu mogą mieć do spełnienia takie siły i środki układu terytorialnego, zobowiązane m.in. do:

- zapewnienie bezkolizyjnego przemarszu wojsk przez miasta /regulacja ruchu/;
- niedopuszczenia do zatarasowania wydzielonych dla wojsk dróg przez innych użytkowników;
- zapewnienia szybkich i sprawnych objazdów odcinków uszkodzonych /oznakowanie, pilotowanie itp./;
- pełnej znajomości sytuacji na drogach, kontroli przemarszu kolumn /meldowanie tras, terminów itp./;
- pełnej informacji maszerujących wojsk /zainteresowanych/ o sytuacji na administrowanym obszarze.

W tym zakresie, jak uczą doświadczenia praktyczne, możliwości władz, sił i środków układu terytorialnego są stosunkowo znaczne. Funkcja przedstawiciela interesów wojsk wobec władz terenowych i przedstawiciela władz terenowych wobec maszerujących wojsk, a także funkcja lokalnych ośrodków dyspozycyjnych w systemie kierowania ruchem - mogą z powodzeniem spełnić terenowe sztaby wojskowe.

Zadanie zapewnienia sprawnego funkcjonowania komunikacji na obszarze PRL - to zadanie resortów komunikacyjnych /komunikacji, żeglugi, a także CUGW/ - jest to przedłużenie na okres wojny zadań realizowanych przez te resorty w okresie pokoju. Do prac na komunikacjach użyte będą takie siły i środki /kolejowe, pontonowe, drogowo-eksploatacyjne itd./, stanowią one przy tym podstawową siłę, szczególnie przystosowaną do szybkiej interwencji. Użycie wojsk inżynieryjnych, drogowych i kolejowych przewidywane jest głównie na zasadniczych szlakach i obiektach, wykorzystywanych przez wojska.

Ponadto przewiduje się wykorzystanie do prac na komunikacjach sił i środków terytorialnych, zarówno mających charakter w pewnej mierze wyspecjalizowanych jak i niewykwalifikowanej siły roboczej. Należy jednak uważać je za siły pomocnicze; o ich skuteczności przesądzać może głównie masowość ewentualnego występowania.

Zabezpieczenie przegrupowania wojsk jest przygotowywane/w wielu dziedzinach do szczegółów/ przez władze szczebla centralnego, wśród których rolę wiodącą spełnia pion operacyjny Sztabu Generalnego, a istotne funkcje przypadają ponadto takim instytucjom centralnym MON jak Szefostwo Komunikacji MON, Szefostwo Wojsk Inżynieryjnych, Szefostwo Wojsk Łączności, Szefostwo Służby Zdrowia MON, Szefostwo Służby Czołgowo-Samochodowej MON i in. a także takim /poza komunikacyjnymi/ resortom cywilnym jak np. przemysłu chemicznego /przede wszystkim CPN/, urząd rezerw państwowych itd. OW uczestniczy w pracach prowadzonych na szczeblu centralnym przez swych przedstawicieli z prawem postulowania określonych rozwiązań. Powinien przy tym OW przewidywać także możliwość zaistnienia takich sytuacji wojennych, w których może być zmuszonym w całości przejąć kierowanie zabezpieczeniem przegrupowania wojsk przez obszar OW.

W zakresie komunikacyjnego i inżynieryjnego zabezpieczenia przegrupowania wojsk Okręg Wojskowy w szczególności może uczestniczyć lub samodzielnie prowadzić następujące zasadnicze prace:

- studia w celu oceny i ustalenia wojskowych i wojennych potrzeb /przy różnych założeniach sytuacyjnych/, a także możliwości systemu komunikacyjnego oraz sił i środków zabezpieczenia komunikacji /cywilnych i wojskowych/, możliwości i potrzeb rozbudowy komunikacji, gromadzenia materiałów, rozwoju sił i środków budowlanych i naprawczych itp.; opracowuje w tym zakresie postulaty pod adresem władz kompetentnych; utrzymuje w pełnej aktualności znajomość systemu komunikacyjnego i przeszkód oraz możliwości ich pokonania, możliwości wszystkich komunikacyjnych urządzeń, stanu i rozłożenia zapasów materiałowych budowlanych i eksploatacyjnych, położenia i możliwości wszystkich sił i środków zabezpieczenia komunikacji i przepraw;

- bierze udział w planowaniu komunikacyjnego i inżynieryjnego zabezpieczenia przegrupowania wojsk na szczeblu centralnym, a także opracowuje w tym zakresie własne plany i realizuje, wynikające z nich zadania;
- organizuje szkolenie wojskowych, a na zasadach współpracy także cywilnych, ogniw kierowania oraz sił przewidzianych do zabezpieczenia przegrupowania wojsk;
- w ramach przedsięwzięć z zakresu osiągania wyższych stanów gotowości bojowej rozwija system K i KRW oraz inne wojskowe siły i środki zabezpieczenia przegrupowania, a także zabezpiecza rozwinięcie sił zmilitaryzowanych;
- w toku działań /przegrupowanie wojsk, dowóz zaopatrzenia na front, realizacja przegrupowań i przewozów wewnętrznych w okresie zagrożenia i wojny ale często także w okresie pokoju przy dużym obciążeniu sieci ruchami wojsk i przewozami wojskowymi/ na podstawie decyzji i zarządzeń Sztabu Generalnego oraz stosownie do sytuacji i z własnej inicjatywy: skupia wysiłki wojsk oraz sił współdziałających na utrzymaniu najważniejszych dróg, budowie przepraw i dróg na przełaj oraz prowizorycznych urządzeń komunikacyjnych w punktach węzłowych sieci komunikacyjnej; bierze udział w zabezpieczeniu przewozów; uzupełnia jednostki zabezpieczające przegrupowanie wojsk w ludzi /i ewentualnie sprzęt/; organizuje /postuluje/ przygotowanie i gromadzenie materiałów eksploatacyjnych i budowlanych w miejscach newralgicznych sieci komunikacyjnej; organizuje manewr siłami i środkami zabezpieczenia komunikacji i przeprawami, koordynuje wysiłki wojsk z działaniem sił układu funkcjonalnego i terytorialnego itp.

Większość tych zadań, szczególnie w zakresie organizacji i realizacji przewozów oraz ich zabezpieczenia, realizowana jest w sposób scentralizowany na szczeblu najwyższym i przez wyspecjalizowane organa terenowe, często bez udziału szczebla OW. Szczebel ten musi jednak być stale całkowicie zorientowany w sytuacji, tak aby w przypadku zaistnienia paraliżu systemu dowodzenia centralnego, móc w całości przejąć funkcje kierowania realizacją wszystkich planów i zamierzeń na swym obszarze.

W zakresie zabezpieczenia przegrupowania wojsk pod względem materiałowym i technicznym oraz medycznym Okręg Wojskowy stosownie do zarządzeń przełożonych, a także.własnych ocen i decyzji:

- prowadzi studia merytoryczne w celu ustalenia potrzeb w zakresie zabezpieczenia przegrupowania i możliwości oraz sposobów ich zaspokojenia;
- bierze udział w opracowywaniu na szczeblu centralnym planów kwatermistrzowskiego i technicznego zabezpieczenia przegrupowania wojsk, opracowuje własne plany i realizuje, wynikające z tych planów, zadania o charakterze przygotowawczym /gromadzenie i właściwe rozłożenie zapasów i źródeł zaopatrzenia oraz przygotowanie czynności zaopatrywania wojsk z tych źródeł; przygotowanie i organizacja pomocy technicznej na trasach marszu wojsk oraz pomocy medycznej/; dla realizacji tych zadań przygotowywane są przy udziale OW zarówno siły, środki i zasoby okręgu jak i ogólnokrajowe oraz terenowe /dotyczy to przede wszystkim składów MPS i transportu, warsztatów naprawczych oraz szpitali/[x].

---

x/ Zakres tych prac jest często ogromny, wymaga wielkiej zapobiegliwości, uporu, zdolności przewidywania i organizatorskich. Trzeba m.in. w zakresie usytuowania i organizacji składów umiejętnie godzić wymagania jakie stawia potrzeba materiałowego i technicznego zabezpieczenia przegrupowania z szeroko pojętymi potrzebami obronnymi i realiami aktualnego położenia i wyposażenia składów. Trzeba umiejętnie łączyć planowe czynności zaopatrywania wojsk w toku przegrupowania z realizacją zadań rozśrodkowania zapasów, które wciąż jest - ze względu na niedostateczne ich rozproszenie i ukrycie oraz nadmierną branżową koncentrację - czynnością niezbędną i niezwykle ważną.

Prace te często są związane z realizacją zadań o charakterze inwestycyjnym, przede wszystkim w zakresie budownictwa koszarowego i specjalistycznego, komunikacyjnego,łączności itp.

W zakresie zabezpieczenia pomocy medycznej prace w zasadzie ograniczają się do gromadzenia zapasów leków i materiałów opatrunkowych i sanitarnych oraz zapewniania możliwości ewakuacji i leczenia rannych i chorych w możliwie najbliższych szpitalach /cywilnych i wojskowych/. Warto przy tym zwrócić uwagę na fakt, że:

- po pierwsze w przypadku wojny jądrowej przewidywania co do wielkości, a szczególnie rozłożenia strat mogą okazać się bardzo dalekimi od realiów;
- po drugie - metoda rezerwacji miejsc w szpitalach cywilnych dla potrzeb sił zbrojnych, tkwiąca korzeniami w "zamierzchłych" czasach przedatomowych, nie ma współcześnie szans realizacji. Rzecz w tym, że współcześnie straty ludności wielokrotnie przewyższać będą straty w siłach zbrojnych i wobec tego segregacja w szpitalach na żołnierzy i cywilów staje się zupełnie nieprzydatna. Wobec ogólnego niedoboru możliwości służby zdrowia przydatna będzie być może tylko segregacja na tych co rokują nadzieję,i tych do do których nadziei raczej nie ma, na tych którzy decydują o przetrwaniu i przyszłości narodu /młodzież, dzieci,uczeni i fachowcy/ oraz tych,którzy nie mają dla biologicznej substancji narodu takiego znaczenia.Jest to jednak problem odrębny i raczej dotyczący etyki lekarskiej i moralności niż metod planowania.

- w toku działań przy współpracy z władzami cywilnymi kieruje realizacją zadań materiałowego, technicznego i medycznego zabezpieczenia przegrupowania wojsk, skupiając wysiłek własnych i cywilnych sił i środków na wykonanie zadań najważniejszych i decydujących o powodzeniu całości przedsięwzięć.

Zabezpieczenie operacyjne i bojowe przegrupowania wojsk realizowane jest w kompleksie przedsięwzięć z tego zakresu. Inaczej mówiąc np. obrona przegrupowujących się wojsk przed BMR realizowana jest w ramach ogólnej obrony wojsk i obszaru OW przed BMR. To samo dotyczy przedsięwzięć z zakresu rozpoznania, maskowania, obrony przeciwdesantowej i przeciwdywersyjnej itd. Problematyka ta omówiona jest szerzej w dalszej części skryptu.

4. Udział wojsk OW w obronie przeciwdywersyjnej i ochrona obiektów[x/].

Obrona przeciwdywersyjna stanowi kompleks przedsięwzięć realizowanych we wszystkich dziedzinach życia społecznego i działalności państwa i we wszystkich ogniwach obrony terytorium kraju. Ich celem jest: zapewnienie porządku i bezpieczeństwa na administrowanym obszarze i skutecznej ochrony i swobody działania wszystkim obiektom /gospodarczym, wojskowym, polityczno-administracyjnym, systemowi łączności, komunikacji itd./, władzom centralnym i terenowym, wojskom, a także społeczeństwu przez paraliżowanie dywersyjnej działalności przeciwnika, a w warunkach sprzyjających, przez rozbicie i wyniszczenie jego sił.

Cel ten można osiągnąć głównie przez wykonanie następujących zasadniczych zadań:

---

x/ Opracowano w oparciu o "Biuletyn Informacyjny Sztabu Gen. nr 1/101/ z 1971 r. str.83-88 i 94-96; "Organizacja i kierowanie obroną obszaru OW", wykład płk dypl.B.Szczepaniaka dla kursu KKWP nr bibl.016701; "Cel, zadania, organizacyjna struktura i ogólne zasady funkcjonowania, systemu OTK", skrypt ASG nr bibl.014413; Zbiór prac ASG nr 3 z 1966 r. nr bibl. tajnej 011836.

- uodpornienie społeczeństwa i zapewnienie jego aktywnego poparcia w walce z dywersją;
- uodpornienie zagrożonych działalnością dywersyjną obiektów, urządzeń, systemów i ogniw administracji;
- zorganizowanie i utrzymanie sprawnego i skoordynowanego systemu wywiadu i kontrwywiadu oraz rozpoznania specjalnego i wojskowego; a także systemu obserwacji i nadzorowania terenu, ostrzegania i alarmowania o obecności przeciwnika lub nawet symptomach tej obecności /obcy ludzie itp./;
- wzbronienie przeciwnikowi prowadzenia rozpoznania, dokonywania ataków dywersji i sabotażu;
- zwalczanie fizyczne wykrytych sił dywersyjnych przeciwnika;
- wzbronienie przeciwnikowi dokonywania przerzutu sił dywersyjnych tak w okresie wojny jak i pokoju;

Skuteczna obrona przeciwdywersyjna wymaga umiejętnego kojarzenia w jednolity system różnorakich przedsięwzięć mających charakter zapobiegania lub zwalczania działalności i sił dywersyjnych npla, do których przede wszystkim należy zaliczyć:

a/ przedsięwzięcia z zakresu wywiadu, rozpoznania wojskowego i kontrwywiadu;

b/ działalność ideowo-wychowawczą, propagandową i z zakresu propagandy specjalnej;

c/ przedsięwzięcia administracyjno-porządkowe, organizacyjno-gospodarcze oraz działalność karną;

d/ działania bojowe.

Doświadczenia uczą, że o powodzeniu obrony przeciwdywersyjnej decydują:

- zapewnienie poparcia i współpracy ze strony mas miejscowego społeczeństwa lub przynajmniej pozbawienie przeciwnika poparcia w tym społeczeństwie;
- umiejętne stosowanie i kojarzenie wszystkich przedsięwzięć z zakresu obrony p/dywersyjnej /nie tylko, a nawet nie głównie bojowych/; zapewnienie warunków ich wzajemnego uzupełniania się i ścisłego współdziałania[x/];

---

x/ Terror i okrucieństwo, o wywołanie których w działaniach bojowych dość łatwo, są np. zdecydowanie przeciwstawne zabiegom, mającym na celu pozbawienie przeciwnika poparcia w miejscowym społeczeństwie i pozyskanie jego czynnego poparcia dla siebie.

- wykorzystanie do walki z przeciwnikiem wszystkich rezerw i możliwości oraz sprzyjających okoliczności;
- aktywność, operatywność, zdecydowanie i spokój /opanowanie/ aparatu kierującego działaniami i sił prowadzących działania przeciwdywersyjne, a także systematyczność i ciągłość działań;
- pozbawienie przeciwnika możliwości zaopatrywania się z zewnątrz

Doświadczenia uczą, że bojowe działania przeciwdywersyjne mają znaczenia tylko jako zabiegi "wieńczące", bez uzyskania efektów w innych, pozabojowych płaszczyznach działalności przeciwdywersyjnej, nie można liczyć na efekty w działalności bojowej - nie może ona być skuteczną. Działania przeciwdywersyjne mają charakter przewlekły, trwają raczej tygodniami i miesiącami niż dniami, są nadzwyczaj nużące, rzadko efektowne, wymagają ciągłego napięcia woli i uwagi, ogromnego zdyscyplinowania i karności, wytrwałości i wytrzymałości wszystkich ogniw, wielkiego opanowania i zimnej krwi. Uzyskanie w nich szybkiego efektu w postaci rozbicia i wyniszczenia przeciwnika w walce jest osiągnięciem bardzo trudnym. W warunkach przeciętnych, ze względu na rozproszenie przeciwnika, szczupłość i ruchliwość jego sił oraz zdecydowane unikanie walki i działanie zawsze z zaskoczenia, łatwiej jest wyniszczyć siły dywersyjne npla lub zmusić je do wycofania się na własny teren przez pozbawienie ich możliwości zaopatrywania się i pozbawienie je poparcia w miejscowym społeczeństwie niż zmusić je do podjęcia otwartej walki.

W skali kraju organem wiodącym, planującym i koordynującym całość wysiłków państwa i społeczeństwa w zakresie obrony przeciwdywersyjnej jest Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i jego organa terenowe, a także organa innych resortów, dla których kompleks zadań obrony przeciwdywersyjnej jest kontynuacją zadań, realizowanych w okresie pokoju zarówno w dziedzinie utrzymania porządku i bezpieczeństwa wewnętrznego, jak i w zakresie działalności ideowo-wychowawczej i propagandowo-agitacyjnej. Tylko one mają odpowiednio zorganizowaną w terenie sieć informacyjno-ostrzegawczą, szczegółową znajomość ludzi, terenu, obiektów i możliwości niezwłocznego reagowania na pojawienie się nawet drobnych sił dywersji.

W bojowej działalności przeciwdywersyjnej poza MO i SB uczestniczą uzbrojone siły wszystkich innych zainteresowanych resortów z tym, że MSW sprawuje nadzór nad ochroną wszystkich obiektów niezależnie od ich resortowej przynależności, z wyjątkiem obiektów wojskowych i chronionych przez siły zbrojne, a ponadto w całości odpowiada za organizację, kierowanie i realizację przeciwdywersyjnych działań manewrowych.

W obronie przeciwdywersyjnej uczestniczą również siły OW. Ich udział polega na:

a/ zapewnieniu bezpośredniej ochrony wszystkim własnym obiektom /wojskowym/ oraz innym, nie posiadającym własnej załogi, a szczególnie ważnym z wojskowego punktu widzenia;

b/ udzieleniu pomocy organom MSW w ich działalności bojowej;

Dowodzenie siłymi ochrony obiektów w skali OW realizowane jest w ogniwach: sztab OW - WSzW - PSzW - pododdział ochrony z ewentualnymi niewielkimi wyjątkami /np. siły ochrony SD, które podlegają wprost komendantom ochrony tych stanowisk lub tp./.

Bezpośrednimi przełożonymi pododdziałów ochrony są więc w zasadzie szefowie PSzW, z wyjątkiem ochrony obiektów użytkowanych przez określone jednostki wojskowe /obiekty koszarowe i urządzenia jednostek OPK, szkolnych, rezerwowych itp./, w których to przypadkach ochrona należy do obowiązków tych jednostek. Jednakże i w tym przypadku szefom terenowych sztabów wojskowych przysługują kompetencje terenowych koordynatorów spraw ochrony wszystkich obiektów wojskowych i organizatorów współpracy i współdziałania z ochroną obiektów pozawojskowych oraz z organami i siłami manewrowymi resortu spraw wewnętrznych.

Pododdziały ochrony w swej zasadniczej masie w okresie pokoju nie istnieją. Formowanie ich w zasadzie przygotowane jest na okres mobilizacji. Przewiduje się powoływanie pododdziałów w sile od samodzielnego plutonu i kompanii do batalionu ochrony.

Obiekty wojskowe i ważne dla wojska występują pojedynczo, a najczęściej w skupiskach. Przez łączenie takich skupisk wyodrębnia się rejony działalności plutonów, kompanii i batalionów ochrony, obejmujące zarówno same obiekty, jak i najbliż-

szy teren przyległy. Mniej ważne obiekty mogą być powierzone specjalistycznym, formowanym i uzbrojonym przez wojsko, oddziałom samoobrony, które w miarę możliwości powinny być podporządkowane dowódcom najbliższych pododdziałów ochronnych wojsk.

Do momentu uzyskania mobilizacyjnego rozwinięcia pododdziałów ochrony, zadania te mogą częścią sił wykonywać jednostki obrony terytorialnej, wojsk obrony wewnętrznej lub inne, będące aktualnie w dyspozycji.

W pasie granicznym /a więc na głębokość nadgranicznych powiatów /większość pododdziałów ochrony obiektów formuje się na bazie WOP i wojska te zapewniają bezpośrednią ochronę obiektom granicznym i innym, ważnym z wojskowego punktu widzenia /przeprawy, mosty itp./. Ze względu na charakter działalności WOP, z natury rzeczy zbliżonej do działalności przeciwdywersyjnej, na obszarze powiatów nadgranicznych na nich spoczywa obowiązek organizacji i prowadzenia przeciwdywersyjnych działań manewrowych /w pasie granicznym organem odpowiedzialnym za sprawność obrony przeciwdywersyjnej są WOP/.

Na pozostałym obszarze kraju /z wyjątkiem obszarów zajętych w pełnym tego słowa znaczeniu przez wojsko - np. na terenie koszar, lotnisk, wojennych baz morskich, w rejonach ześrodkowania oddziałów wojskowych itp./, przeciwdywersyjne działania zaczepne /manewrowe/ w warunkach przeciętnych prowadzą właściwe terenowe Komendy i siły MO i SB, jako organa i siły wyspecjalizowane, odpowiedzialne i kompleksowo realizujące stałe zadania kontrwywiadowcze, dysponujące w terenie gęstą siecią rozpoznania specjalnego.

Współdziałają z nimi siły zbrojne poprzez działalność organów WSW, a w razie potrzeby poprzez wydzielenie pomocy w postaci pododdziałów wojskowych. W tego typu akcjach jednostki wydzielone wykonują zadania pomocnicze i zabezpieczające, przede wszystkim te, które wymagają użycia znacznych ilości sił i środków typu wojskowego. Na czas akcji pododdziały wojskowe podporządkowane są dowódcom akcji, wyznaczonym ze składu i przez odnośne władze MSW.

Na pewnych obszarach bojową działalność dywersyjna może jednak przerosnąć w działania mające cechy otwartej walki zbrojnej. Możliwe jest to szczególnie w przypadku przejścia

znacznych sił przeciwnika do działań w rozproszeniu - może to być desant powietrzny, działający od początku w rozproszeniu lub rozbite zgrupowanie przeciwnika pozostałe na głębokich tyłach itp. Możliwe jest to również w przypadku zorganizowania się silnego zbrojnego podziemia.

Wówczas zajść może konieczność podjęcia działań bojowych na szeroką skalę, przy użyciu znacznych ilości sił i środków wojskowych oraz zastosowaniu wojskowych metod walki.

Wówczas działania przejmuje od organów MSW wojsko w tym sensie, że:

- dowodzenie akcją obejmuje wyznaczony dowódca wojskowy;
- główne zadanie - niszczenie sił przeciwnika - spada na pododdziały wojska /i milicji, ale działające na zasadach i przy zastosowaniu wojskowych metod walki/;
- organa i siły, metody działania i działanie sił resortu spraw wewnętrznych, stają się pomocniczymi, mającymi na celu zabezpieczenie działań sił głównych /przede wszystkim w zakresie rozpoznania i ubezpieczenia/ i na okres akcji podporządkowanymi dowódcy wojskowemu.

W sytuacji takiej obszar objęty działaniami decyzją Komitetu Obrony Kraju lub określonych WKO /w porozumieniu z DOW/ może być uznany i ogłoszony jako obszar działań bojowych, co powinno za sobą pociągnąć istotne konsekwencje prawne, a w szczególności:

- przekazanie pełni władzy administracyjnej w ręce dowództwa wojskowego /na okres trwania działań bojowych/, które odpowiada za przeprowadzenie całej operacji;
- operacyjne podporządkowanie mu wszystkich, znajdujących się na danym obszarze sił i środków wojskowych i cywilnych, z prawem sensownego ich wykorzystania dla celów walki stosownie do potrzeb, możliwości i okoliczności; ewentualne ograniczenia w tym zakresie powinny być sformułowane jasno i konkretnie.

Powyższe oznacza, że dowódca prowadzący działania uzyskuje prawo wprowadzenia, niezbędnych ze względu na dobro walki, ograniczeń swobód obywatelskich /np. zakaz opuszczania mieszkań w określonych porach dnia, zakaz swobodnego poruszania się poza miejscem zamieszkania, wprowadzenie specjalnych przepustek,

przymus pracy na potrzeby sił zbrojnych itp./. Uzyskuje on również prawo nakładania zarówno na ludność jak i terenowe władze, zakłady pracy, instytucje itp. określonych świadczeń osobowych i rzeczowych.

Funkcje administracyjne dowódca powinien sprawować poprzez miejscowe władze administracyjne, korzystając z ich aparatu i doświadczenia. Przewodniczący miejscowych terenowych Komitetów Obrony mogą sprawować w tym okresie funkcje doradców dowódców.

Sprawa ta dotychczas prawnie nie jest uregulowana, a pogląd ma charakter wstępny i nieobowiązujący, ale przemawia za nim zarówno praktyka ćwiczebna jak i przede wszystkich praktyka lat powojennych walk ze zbrojnym podziemiem, kiedy tak właśnie te sprawy /lub podobnie/ były rozwiązywane.

Metody i taktyka walki z przeciwnikiem, działającym w rozproszeniu różni się znacznie od taktyki walki regularnej, wymaga też specjalnego przygotowania zarówno dowództw jak i sił.

Przejmowanie /ewentualnie/ dowodzenia działaniami przeciwdywersyjnymi przez dowództwa i sztaby wojskowe - w jak należy oczekiwać - najtrudniejszym okresie, wymaga aby DOW i sztaby terytorialne od początku aktywnie angażowały się w działania i doskonale znały aktualną sytuację w tej dziedzinie. Konieczną jest także stała gotowość dowództw i wojsk do udziału w działaniach i w razie potrzeby do przejęcia całego ciężaru walki tak aby nie dopuścić do rozrośnięcia się zagrożenia na skalę masową.

Obszar OW częściowo lub w całości może znaleźć się w strefie tyłów operacyjnych frontu zewnętrznego. Jednostki tyłowe frontów, zajęte zaopatrywaniem i obsługą wojsk, mogą nie być w stanie zapewnić sobie odpowiedniej ochrony. W zakim wypadku oczekiwać należy powstania nowych poważnych zadań w zakresie obrony przeciwdywersyjnej.

Obrona przeciwdywersyjna tyłów frontów może być decyzją MON w całości powierzona wojskom OTK i dowództwu OW. W takim wypadku należy w skład wydzielonej z DOW grupy operacyjnej włączyć również przedstawiciela kwatermistrzowstwa frontu oraz korpusu OPK; Siły stacjonarne lub terytorialne/ochronne,

samoobrony, jednostki OT itp./ wykorzystać do ochrony dodat - kowo rozwiniętych obiektów tyłowych, a w razie potrzeby użyć w tym celu także część sił manewrowych.

5. Przeciwdesantowa obrona obszaru OW[x/]

Lądowaniem desantów, zagrożone są w przypadku wojny głównie zachodnie połacie naszego kraju, a także w całości wybrzeże i Śląsk, ale w razie szczególnie niekorzystnego rozwoju wydarzeń na zewnętrznym froncie wojny i w miarę rozwoju sił, środków i metod desantowania, groźba może przesuwać się w głąb kraju.

Przy obecnym stanie "rozrzedzenia" wojsk i braku ciągłego frontu oraz przy obecnym stopniu ruchliwości wojsk lądowych należy także przewidywać możliwość przerywania się i przenikania na znaczne głębokości pojedynczych grup, a nawet silnych zgrupowań wojsk npla. Grupy te i zgrupowania mogą więc także drogą lądową wtargnąć głęboko poza front zewnętrzny i na obszar naszego kraju.

Wielkość konkretnego zagrożenia obszaru OW siłami desantów i lądowych zgrupowań wojsk przeciwnika zależy przede wszystkim od:
- położenia okręgu na teatrze działań wojennych;
- położenia frontu zewnętrznego;
- operacyjnych i technicznych możliwości przeciwnika, a także aktualnych możliwości wojsk frontu zewnętrznego i OPK.

Szczególnie istotny jest związek zagrożenia z położeniem zewnętrznego frontu - powodzenie wojsk operacyjnych odsuwa i zmniejsza lub wręcz eliminuje groźbę desantowania przeciwnika i odwrotnie - powodzenie przeciwnika potęguje jej narastanie.

---

x/ Opracowano w oparciu o: "Organizację i kierowanie obroną obszaru OW" skrypt płk.dypl. B. Szczepaniaka nr bibl.016701, Biul.Inf.Szt.Gen. nr 4 z 1969 r. str.97-99; skrypt płk. dypl.prof. Amdrzeja Madejskiego. "Cel, zadania, organizacyjna struktura i ogólne zasady funkcjonowania systemu OTK" nr bibl. 014413.

Związek ten przesądza również o tym, że lądowanie desantu na obszarze OW aktualnie możliwe jest w zasadzie tylko wówczas, gdy obszar OW lub jego część znajduje się w granicach strefy tyłów frontu /lub frontów/. Wynika stąd zaś, że:

- dowodzenie realizowane może być nie wyłącznie w układzie: Sztab Generalny WP - OW - wojska lecz także w układzie: sztab frontu - OW - wojska;
- walka z desantem, stanowiąc element obrony obszaru OW i kraju, będzie także częścią operacji frontowej; uczestniczyć w niej mogą poza wojskami OW: wojska rakietowe i lotnictwo oraz wojska OPL frontu; wojska OPK; odwody frontu.

Należy jednakże zakładać, że /ponieważ desantowanie przeciwnika jest ściśle związane z jego powodzeniem na fron - cie/ użycie do walki z desantem odwodów frontowych w praktyce będzie niemożliwe i zazwyczaj niecelowe. Ze względu na trudne położenie wojsk frontu nie należy też liczyć na silne wspar - cie lotnicze.

Operacja przeciwdesantowa, w całokształcie przedsięwzięć bojowych, obejmuje kilka etapów, z których walka z desantem lądującym i po jego wylądowaniu, stanowi treść etapu ostatniego. Ta okoliczność przesądza o charakterze udziału wojsk OW w operacji i ich roli.

Ze względu na szczególne możliwości i metody walki sił powietrznodesantowych, z całokształtu działań lądowych prze - ciw nim można zwykle wyodrębnić trzy etapy:

- rozpoznanie i blokowanie sił lądujących /pozbawienie ich swobody manewru i opóźnienie osiągania gotowości/;
- uderzenie odwodów w celu rozbicia sił głównych desantu;
- niszczenie rozbitych i rozproszonych sił przeciwnika.

W pierwszym etapie walki z desantem mogą wziąć udział wyłącznie te siły, które znajdują się w rejonie lądowania lub w pobliżu i które - mimo ogniowego przygotowania lądowania i potęgi lotniczego wsparcia desantu przeciwnika - zachowują zdolność bojową. Możliwości bojowe tych sił są więc wypadkową dwu przeciwnie działających okoliczności. Z jednej bowiem strony uderzenie przeciwnika z powietrza i - jak należy oczekiwać - zaskoczenie - osłabia znacznie zdolność bojową sił, znajdujących się w obszarze lądowania. I to / tym bardziej,

że prawdopodobnie będą to raczej wyłącznie siły terytorialne typu pododdziałów ochrony, MO i samoobrony /mało prawdopodobne, aby przeciwnik lądował na lub w pobliżu zgrupowań wojsk/. Z drugiej jednak strony daleko posunięta bezbronność spadochroniarzy w chwili lądowania i tuż po wylądowaniu stwarza szczególne szanse. W sumie jednak, należy sądzić, iż w większości przypadków wykorzystanie tych szans na większą skalę będzie mało prawdopodobne i ograniczy się w najlepszym przypadku do skutecznych prób blokowania nieprzyjaciela i rozpoznania jego sił.

Wszystkie uzbrojone pododdziały wojskowe, MSW i samoobrony, znajdujące się w terenie, szczególnie w obszarach przewidywanego lądowania desantów przeciwnika, powinny zawczasu być przygotowane do obrony okrężnej, łącznie z rozbudową odpowiednich punktów oporu. Pod kierunkiem dowódców miejscowych oddziałów samoobrony oraz sztabów terytorialnych, przygotowana też powinna być siłami samoobrony i miejscowej ludności szybka rozbudowa najprostszych zapór w postaci zawałów na drogach, barykad itp.
Zapory te powinny być stawiane w trybie alarmowym, szczególnie na obszarach przyległych do rejonów lądowania desantu. Pewną rolę mogą też spełnić imitacje pól minowych, fugasów, zmuszające przeciwnika do nadmiernej ostrożności i powodujące tą drogą opóźnienie jego akcji. Budowa zapór musi jednak być tak zorganizowana, aby nie utrudniała późniejszej akcji własnych wojsk.

Siły terenowe i miejscowa ludność mogą stanowić istotne źródło informacji o siłach przeciwnika i położeniu. Rozpoznanie nieprzyjaciela, a szczególnie wielkości jego sił i sposobu działania /zwarcie czy w rozproszeniu/ jest sprawą ogromnej wagi i o ogromnej skali trudności. Stąd konieczność wykorzystania w tym celu wszystkich dostępnych sił i środków oraz źródeł. Należy do nich - poza miejscową ludnością, samoobroną, terenowymi siłami ochrony obiektów, MO, terenowymi władzami i ogniwami aministracji kolejowej, pocztowej i telekomunikacyjnej, rolnej i leśnej, straży pożarnej itp. - zaliczyć: jednostki i związki wojsk OPK; marynarkę wojenną i wojska ochrony pogranicza; wojska frontu zewnętrznego; ludność,

władze terenowe i jednostki wojskowe będące na trasie przelotu sił desantu itp. Z tej ewentualnej powodzi informacji - często mylnych - konieczne będzie wyłonienie realnego obrazu sytuacji, jako podstawy decyzji.
Dla celów rozpoznania - poza tym - celowe może być wysyłanie w rejon lądowania przeciwnika pododdziałów rozpoznawczych /etatowych lub doraźnie wydzielonych/ z sił wojsk obrony wewnętrznej lub WOP, a w razie rzeczywistej konieczności także z jednostek szkolnych itp. Celowe może być również - o ile będzie możliwe - stosowanie rozpoznawczych kontrdesantów na śmigłowcach.

W przypadku uzyskania odpowiednio wcześnie danych o działaniu desantu nieprzyjaciela w rozproszeniu, wykonanie uderzeń w celu rozbicia zgrupowania sił przeciwnika staje się bezprzedmiotowe. Jednakże w przypadku braku pewności co do sposobu działań przeciwnika nie należy oczekiwać na uzyskanie niezbędnych danych tylko rozwinąć akcję, mającą na celu rozbicie przeciwnika, licząc na to, iż w czasie jej trwania /o ile nie napotka się zorganizowanego oporu/, uderzające siły spełnią funkcję bardzo silnego rozpoznania, które da ostateczną podstawę do zmiany formy działania - przejścia do niszczenia rozproszonego przeciwnika.

Przy wyborze kierunków uderzeń oraz /w przypadku powstania kilku ognisk walki/ przy wyborze rejonów głównego wysiłku należy brać pod uwagę przede wszystkim:
- konieczność przeciwdziałania prawdopodobnym zamierzeniom przeciwnika;
- potrzeby sił, systemów, organów, na rzecz których działają wojska OW i dla których walka z desantem jest elementem zabezpieczenia ich działań.

Dlatego też zazwyczaj:
- w przypadku lądowania desantu w rejonie przepraw, uderzenia należy wyprowadzić z myślą o udrzuceniu przeciwnika od tego rejonu;
- w przypadku lądowania przeciwnika na marszrutach wojsk i komunikacjach - uderzenia powinny być wprowadzane w sposób zapewniający najszybsze ich otwarcie itp.

Do działań mających na celu rozbicie nieprzyjaciela mogą być wykorzystane również przegrupowujące się wojska operacyjne. Dla nich działanie to będzie miało na celu przede wszystkim przebicie się przez zaporę jaką stanowi desant. Okręg może jednak działanie to wykorzystać dla uzyskania efektu w postaci rozbicia desantu, dostosowując odpowiednio użycie swych sił do działań wojsk operacyjnych. W każdym jednak przypadku wyniszczenie desantu rozproszonego na skutek uderzenia wojsk, to zadanie okręgu wojskowego i powinno być wykonane siłami, będącymi w jego dyspozycji.

Przygotowanie, organizacja i kierowanie walką z desantami powietrznymi to zadanie przede wszystkim okręgu wojskowego, choć w niektórych przypadkach kierownictwo operacją może być powierzone dowództwom /grupom operacyjnym/ wydzielonym ze składu dowództwa i sztabu zainteresowanego Frontu lub ze szczebla Sztabu Generalnego /MON/.

Dla kierowania walką wydzielonych sił dowództwo OW wydziela zazwyczaj odpowiednią grupę operacyjną, na czele której staje dowódca, zastępca dcy OW lub wyznaczony oficer.

W walce z desantem mogą być wykorzystane:
- jednostki WOWewn i WOP;
- jednostki wojsk operacyjnych, czasowo stacjonujące lub przegrupowujące się przez obszar OW /wg decyzji odnośnych dowódców związków operacyjnych lub Sztabu Generalnego/;
- jednostki szkolne, rezerwowe i zapasowe /wyjątkowo i w razie szczególnej konieczności/.

Ponadto dla wykonania zadań pomocniczych i przede wszystkim w celu blokowania określonych obszarów lub kierunków oraz w celach samoobrony:
- jednostki OT;
- jednostki OPK /tylko w wypadku koniecznej samoobrony oraz dla wykonania zadań ogniowych artyleryjskich, rakietowych lub wsparcia lotniczego w razie rzeczywistej konieczności/;
- pododdziały MO, WSW, ochrony obiektów;
- specjalistyczne oddziały samoobrony.

Dla wykonania zadań łączności, inżynieryjnych, maskowania, rozpoznania, transportowych itp. mogą być ponadto użyte wszystkie dostępne w rejonie działań siły i środki zmilitary-

zowane i samoobrony oraz wszystkie zasoby terenu /siła robocza, sprzęt, narzędzia, środki materiałowe itp./.

Dowodzenie siłami wykorzystanymi w walce może wymagać tworzenia zgrupowań uderzeniowych lub wiążących i ich dowództw przez podporządkowywanie jednostek mniejszych lub słabiej przygotowanych dowództwom jednostek większych lub przygotowanych lepiej do wykonywania określonych zadań bojowych. Dowodzenie siłami terenowymi, miejscowymi i rozproszonymi najwygodniej realizować poprzez terenowe sztaby wojskowe i komitety obrony.

Istotnym problemem z zakresu walki z desantami jest organizacja i dowodzenie walką z przeciwnikiem działającym na styku dwóch OW lub w rejonie granicy. W takim przypadku konieczne staje się tworzenie wspólnego dowództwa i połączonego zgrupowania wojsk. Ze względów organizacyjnych najwygodniej jest tworzyć dowództwo na bazie grupy operacyjnej jednego z OW, włączając w jego skład przedstawicieli drugiego zainteresowanego OW /własnego lub sojuszniczego/ oraz przedstawicieli miejscowych władz terenowych.

Organizujący walkę z desantami powietrznymi stale powinni pamiętać o tym, że wojska desantowe przeciwnika - to wojska elitarne, najwyższej klasy. Takimi wojskami OW czasu "W" z reguły nie dysponuje. Stąd konieczność uzyskiwania szczególnie dużej przewagi liczebnej, zapewnienia walczącym dostatecznie silnego wsparcia i osłony, wykorzystania wszystkich dostępnych elementów przewagi, takich jak: znajomość terenu, poparcie ludności, ciemności nocy, zaskoczenie itp.

Zagadnienia walki z desantami morskimi i kombinowanymi stanowią oddzielny problem w dziedzinie obrony obszaru nadmorskiego OW. Problem ten opracowany jest w skrypcie znajdującym się w bibliotece szkoleniowej ASG pod numerem 014947 /"Zasady i właściwości obrony wybrzeża PRL"/.

6. Ochrona granic PRL[x/]

Ochrona granic PRL należy do obowiązków i kompetencji resortu spraw wewnętrznych i resortu obrony narodowej. Główne

---

x/ Opracowano na podstawie Biuletynu Informacyjnego nr 1 z 1971 r. str. 13-31.

zadanie ochrony tych granic spada na wojska ochrony pogranicza, podporządkowane Ministerstwu Spraw Wewnętrznych.

Działalność WOP w okresie pokoju, z wyjątkiem niektórych przedsięwzięć typu szkoleniowego, leży w gestii Szefostwa WOP i centralnych organów administracji państwa. Przewiduje się jednak, że w razie wprowadzenia stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wybuchu wojny, wojska ochrony pogranicza mogą wejść /a jednostki nadmorskie - wejdą/ w bezpośrednie podporządkowanie odpowiednich DOW. W takim wypadku w skład DOW zostałyby włączone elementy dowodzenia, wydzielone z Szefostwa WOP i tworzące szefostwa WOP DOW. Z tego względu DOW także w okresie pokojowym powinny ściśle współpracować z Szefostwem WOP i odnośnymi związkami WOP oraz zajmować się sprawami przygotowania systemu wzmocnionej ochrony granicy oraz problemami bojowego wykorzystania jednostek WOP.

Ochrona granic to nie ochrona wąsko pojętej linii granicy. Obejmuje ona znaczny obszar przyległy, zwany pograniczem. Pogranicze obejmuje:

- pas drogi granicznej, o szerokości 15 m od linii granicy w głąb kraju; w uzasadnionych przypadkach, decyzją właściwego PWRN, może być pas ten poszerzony do 100 m. Stanowi on drogę obchodową WOP i miejsce, na którym sytuuje się urządzenia pogranicza;
- strefę nadgraniczną, o szerokości 2-6 km; może ona być zwężona poniżej 2 km decyzją Rady Ministrów lub poszerzona do 10 km decyzją MSW;
- pas graniczny obejmujący obszar powiatów przyległych do granicy lub co najmniej pas 30 km od linii granicznej /jeżeli głębokość powiatu nadgranicznego jest mniejsza/;

Ponadto na morskiej granicy wyodrębnia się:

- morskie wody wewnętrzne /zalewy i zatoki/;
- może terytorialne, obejmujące pas wód szerokości 3 Mm, licząc od brzegu i granicy wód wewnętrznych;
- pas wód przyległych o szerokości 6 Mm;

Podział wód i pogranicza jest uzasadniony potrzebami prawnymi /odpowiednie, zróżnicowane uprawnienia WOP i władz porządkowych oraz administracyjnych/ oraz wynikającymi stąd zróżnicowanymi sposobami i rodzajami działań ochronnych WOP.

Ochrona granicy może być pośrednia i bezpośrednia. Do form ochrony pośredniej zalicza się:
- działalność operacyjno-śledczą organów zwiadu WOP;
- pomoc organów służby bezpieczeństwa i MO, terenowych organów administracji państwowej i miejscowej ludności.

Do form ochrony bezpośredniej natomiast zalicza się:
- codzienną działalność służby granicznej WOP;
- operacyjną działalność zwiadu WOP;
- stosowanie w ochronie granicy specjalistycznego sprzętu i urządzeń alarmowo-ochronnych;
- wykorzystanie psów służbowych;
- prowadzenie pościgów granicznych;
- działalność kontrolerską, celną i fitosanitarną w przejściach granicznych.

Służba graniczna jest podstawowym sposobem ochrony granicy w okresie pokoju. Pełnią ją patrole graniczne, obserwatorzy, posterunki graniczne, patrole pogotowia.

Do środków technicznych, stosowanych w ochronie granicy, należy zaliczyć: stacje i systemy radiolokacyjne, systemy sygnalizacyjne, urządzenia noktowizyjne itp., a także kontrolny pas terenu do ujawniania śladów przekroczenia granicy.

Pościg graniczny organizuje się w celu zatrzymania osób, które nielegalnie przekroczyły lub usiłowały przekroczyć granicę, a nie zostały zatrzymane w trakcie dokonywania tego czynu. Pościg trwa tak długo, dopóki ścigana osoba nie zostanie zatrzymana lub dopóki właściwy przełożony nie uzna, że zostały wyczerpane wszystkie możliwości działania. Na terenie państw sojuszniczych pościg przejmują organa właściwe dla tego państwa. Jednakże, dzięki odpowiednim porozumieniom zawartym przez zainteresowane państwa, na obszarze przyległym do granicy możliwe jest kontynuowanie pościgu przez organa WOP także na terytorium sojuszniczym.

Na morzu, zgodnie z odnośnymi porozumieniami międzynarodowymi, pościg może być prowadzony aż do granic wód terytorialnych innego państwa.

Z organami WOP w dziedzinie ochrony granic PRL zobowiązane są współdziałać wszystkie inne organa państwowej administracji i udzielać im pomocy w zakresie swych możliwości.

Szczególnie ściśle na wszystkich szczeblach współdziałają WOP z:

- organami służby bezpieczeństwa i MO;
- wojskową służbą wewnętrzną i terenowymi sztabami wojskowymi;
- wojskami OPK i Marynarką Wojenną;
- organami prezydiów rad narodowych.

Równie bliska i ścisła jest współpraca WOP z organami ochrony granicy sojuszniczych państw sąsiednich.

Wzrost zagrożenia bezpieczeństwa PRL powoduje konieczność wzmocnienia ochrony granicy /podobnie jak pociąga za sobą cały system przedsięwzięć mających na celu wzmocnienie ochrony porządku i bezpieczeństwa państwa/. Wzmocnienie ochrony granic PRL polega na:

- wzmocnieniu sił bezpośredniej ochrony granicy przez: mobilizacyjne rozwinięcie jednostek WOP, a szczególnie placówek, strażnic i odwodów, zorganizowanie ochrony ważnych obiektów w strefie nadgranicznej, podporządkowanie pododdziałom WOP miejscowych specjalistycznych oddziałów samoobrony i wykorzystanie ich do służby granicznej; nie należy też wykluczać możliwości wzmocnienia WOP innymi siłami wojskowymi;
- wprowadzenie zmian w sposobie pełnienia służby /wprowadzenie nowych norm czasowych służby, zwiększenie liczebności elementów, zaostrzenie rygorów, wprowadzenie elementów obrony w postaci stanowisk ogniowych, schronów bojowych itp./;
- rozwinięcie systemu i stałe prowadzenie w strefie nadgranicznej rozpoznania;
- wprowadzenie zaostrzonych przepisów porządkowych i zwiększonych uprawnień WOP, wynikających z przepisów o stanie wojennym;
- zacieśnienie współdziałania i zintesyfikowania kontaktów z organami i siłami współdziałającymi.

W wypadku rozwinięcia się działań dywersyjnych w pasie granicznym, poza niedopuszczeniem do przerzutu przez granicę dodatkowych sił dywersyjno-rozpoznawczych, środków i materiałów lub osób, zadaniem WOP staje się rozwinięcie bojowych działań przeciwdywersyjnych; w pasie granicznym za organizację i kierowanie działaniami przeciwdywersyjnymi odpowiadają WOP. Na okres działań podporządkowane są im wszystkie inne uczestniczące w tych działaniach siły i środki.

Rozwiązanie takie uzasadnione jest tym, że w pasie granicznym WOP dysponują największymi możliwościami bojowymi oraz - co szczególnie ważne - najlepiej rozwiniętym w tym obszarze systemem rozpoznania i kontrwywiadu, zwanym najogólniej zwiadem. WOP, dzięki tradycyjnie bliskim kontaktom i współpracy z miejscową ludnością, wykorzystywanym w okresie pokoju dla celów ochrony granicy, zapewnione ma również w działaniach przeciwdywersyjnych szczególne warunki bliskiej współpracy i poparcie ze strony tej ludności, co jak wiadomo stanowi podstawę powodzenia.

7. Obrona wojsk przed BMR i udział OW w OPBMR obszaru kraju

Jest to zadanie o podstawowym znaczeniu. Skuteczność jego wykonania w skali państwa i koalicji jest jednym z warunków realizacji wszystkich innych zadań. Wśród różnych możliwości intensywności użycia BMR przez walczące mocarstwa widzieć należy również takie, które mogą spowodować, iż obrona przed BMR stanie się zadaniem głównym, decydującym o rezultacie wojny na równi z potęgą i skutecznością strategicznego natarcia jądrowego, druzgocącego zaczepne możliwości przeciwnika.

Zadania OW w tej dziedzinie są ograniczone do:

a/ wszechstronnego przygotowania /pod względem sprzętowym, kadrowym, szkoleniowym i organizacyjnym/ na podstawie ustaleń centralnych oraz rozwinięcia na obszarze OW i zabezpieczenia sprawnego funkcjonowania jednolitego systemu wykrywania skażeń;

b/ przygotowania, rozwinięcia na obszarze OW i zabezpieczenia funkcjonowania jednolitego systemu powszechnego i funkcjonalnego ostrzegania o niebezpieczeństwie napadu powietrznego i skażeń oraz alarmowania;

c/ stałego prowadzenia prac, mających na celu uodpornienie wojsk i wojskowych obiektów oraz systemów, a także obiektów i systemów ważnych z wojskowego punktu widzenia;współdziałanie w tym zakresie z innymi rodzajami sił zbrojnych, stacjonujących na obszarze OW;

d/ zapewnienie sprawnej pomocy wojskom i wojskowym obiektom w dziedzinie ratownictwa technicznego, przeciwpożarowego i sanitarnego oraz pomocy ludności i władzom terenowym w tej dziedzinie;

e/ zapewnienie możliwości leczenia rannych i chorych żołnierzy oraz prowizorycznej odbudowy najważniejszych obiektów wojskowych.

DOW nie stanowią ogniwa operacyjnego w systemie kierowania przygotowaniem i działaniem organów, sił i środków powszechnej samoobrony /obrony cywilnej/. Jednakże i ta problematyka nie może uchodzić ich uwadze, a to przede wszystkim ze względu na to, że:

- leży ona w całości w zakresie odpowiedzialności i zainteresowań terenowych sztabów wojskowych / pion powszechnej samoobrony/, podległych dowództwom OW;
- istnieje możliwość i potrzeba koordynowania i kojarzenia /integracji/ wysiłków wszystkich dostępnych cywilnych i wojskowych sił i środków dla wykonania zadań najważniejszych, którymi w określonych sytuacjach mogą okazać się także zadania typu militarnego;
- wśród różnych możliwości sytuacyjnych istnieją współcześnie także takie, w których problemem zasadniczym /również dla wojska, a DOW w szczególności/ może stać się ochrona ludności, sprawność funkcjonowania gospodarki itp.;

Podstawową cechą szczególną prac OW w zakresie OPBMR jest ścisła współpraca z innymi rodzajami sił zbrojnych, władzami i siłami układu terytorialnego oraz organami i siłami, pozostającymi w dyspozycji władz centralnych.

Wszechstronne przygotowanie, terminowe rozwinięcie i kierowanie działalnością jednolitego systemu wykrywania skażeń na obszarze OW jest zadaniem Szefostwa Wojsk Chemicznych OW, realizującego odnośne wytyczne Szefostwa Wojsk Chemicznych, MON w tej mierze oraz współpracującego ściśle z odnośnymi organami KOPL, Marynarki Wojennej, a także władzami cywilnymi szczebla terenowego i centralnego.

Do zadań systemu należy:

- wykrywanie i rozpoznawanie wybuchów jądrowych /miejsca i czas wybuchu, ocena rodzaju i mocy/ oraz uderzeń chemicz -

nych /miejsce i czas oraz rodzaj użytego środka trującego/;
- śledzenie kierunków przesuwania się obłoków promieniotwór - czych i skażonego powietrza;
- prognozowanie skażeń, określanie stopnia zagrożenia, przy - gotowanie danych do ostrzegania i ostrzeganie o skażeniach oraz w pewnym zakresie alarmowanie;
- gromadzenie i uogólnianie danych o skażeniach rzeczywistych terenu;
- wykrywanie i określenie stopnia skażenia żywności i materiałów użytkowych oraz innych materiałów zaopatrywania wojska;
- opracowanie dla odpowiednich organów dowodzenia i kierowa - nia obroną danych o stanie skażeń i prognozowanych skutkach w celu podjęcia decyzji o powiadomieniu wojsk i ludności,o ewentualnym niebezpieczeństwie i konieczności przedsięwzięcia środków ich ochrony, a także ochrony dóbr materialnych /np. żywności itp./;

System wykrywania skażeń na obszarze OW tworzą:
- organa, stanowiące sieć wykrywania uderzeń jądrowych i chemicznych oraz skażeń;
- organa, gromadzące oraz opracowujące dane o skażeniach.

Sieć wykrywania tworzą posterunki i patrole wystawione siłami jednostek wojskowych oraz resortów cywilnych, a także układu terytorialnego. W szczególności są to służby dyżurne jednostek wojskowych oraz placówki pomiarów skażeń resortów cywilnych rozwinięte i działające stale, stosownie do po - trzeb okresu pokojowego. W wypadku zaistnienia potrzeby ta pokojowa sieć w trybie alarmowym zagęszczana jest posterunkami oddziałów samoobrony i oddziałów zmilitaryzowanych, a po - nadto stosownie do potrzeb działaniem patroli. Położenie przestrzenne posterunków tego typu związane jest z położeniem jednostek i oddziałów i tylko częściowo może być regulowana decyzjami władz terenowych /PSzW/.

Stąd rozłożenie sieci jest wysoce nierównomierne. W wypadkach szczególnych mogą więc być ponadto wystawione poste - runki samodzielne. W zasadzie jednak "białe plamy" w mapie posterunków pomiarów skażeń /wyrwy w oczkach sieci/ muszą być zapełniane działaniem patroli,szczególnie patroli powietrznego rozpoznania skażeń. W przyszłości, po wejściu do wyposaże-

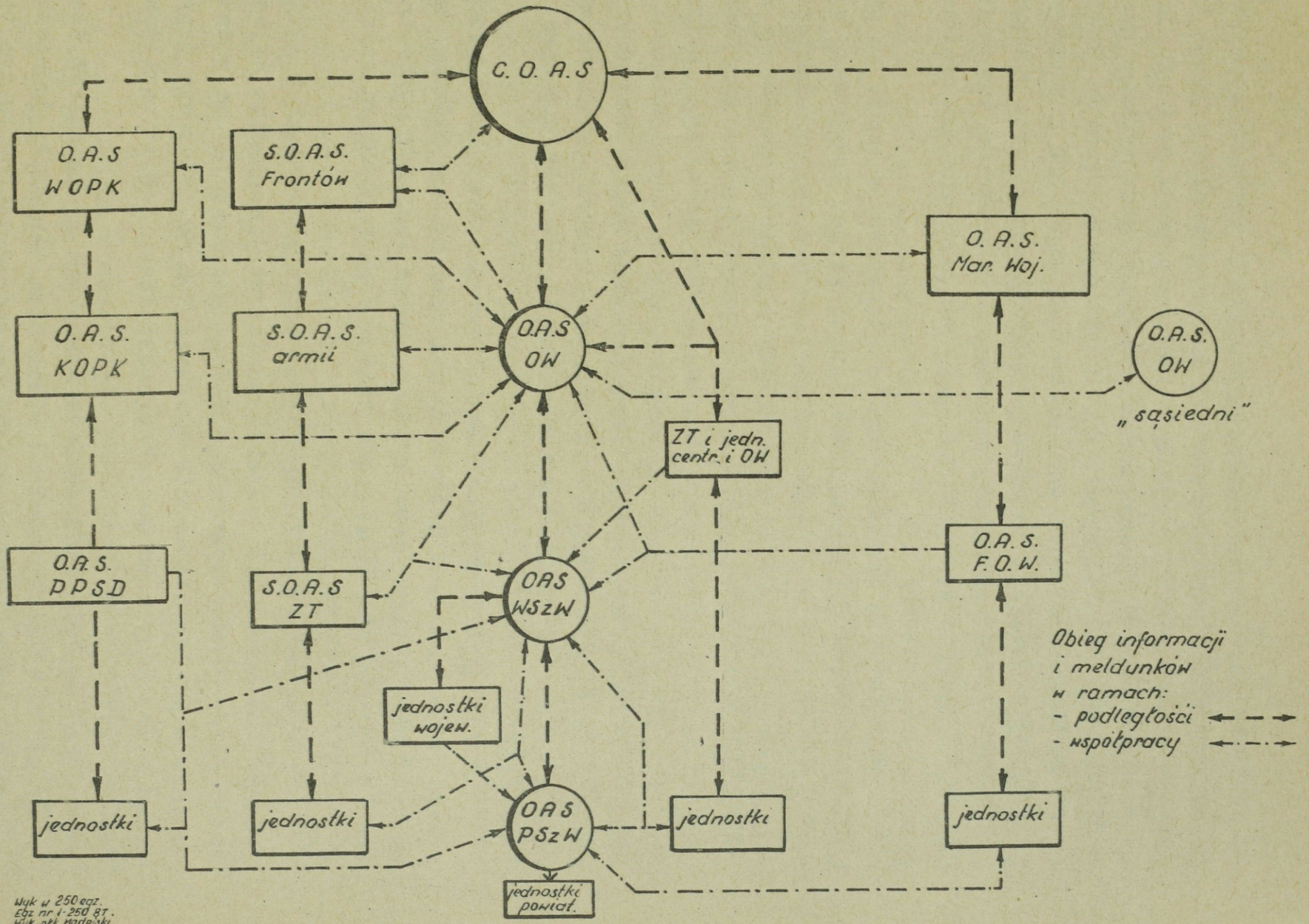
nie automatycznych urządzeń wykrywania wybuchów i skażeń, możliwości stworzenia w pełni racjonalnej konstrukcji sieci pomiarów będą znacznie wyższe i pełniejsze.

System organów przeznaczonych do gromadzenia i opracowywania danych o wybuchach jądrowych i skażeniach na szczeblu OW, tworzą rozwijane w razie potrzeby i w trybie alarmowym:
- Ośrodek Analizy Skażeń Okręgu Wojskowego;
- Ośrodki Analizy Skażeń wszystkich WSzW i PSzW.

Ponadto, niektóre elementy tych danych, gromadzone i opracowywane są w określonych komórkach dowództw i sztabów wszystkich jednostek wojskowych, a także.w odnośnych komórkach kierowniczych organów lub służbach oddziałów samoobrony zmilitaryzowanych, instytucji oraz zakładów pracy itp.

Ośrodki Analizy Skażeń OW i terenowych sztabów współpracują ściśle ze znajdującymi się na ich obszarze Ośrodkami Analizy Skażeń Marynarki Wojennej i Flotylli Obrony Wybrzeża Korpusu OPK oraz pułków i batalionów radiotechnicznych, a także sąsiednich OW oraz ze stacjami obliczeniowo-analitycznymi skażeń /SOAS/, rozwijanymi przy SD i KSD związków operacyjnych i taktycznych lub właściwymi szefami zabezpieczenia chemicznego jednostek wojsk operacyjnych /w czasie ich pobytu na obszarze OW/.

SCHEMAT OBIEGU INFORMACJI W SYSTEMIE ROZPOZNANIA SKAŻEŃ

Wyk w 250 egz.
Ebz nr 1-250 BT.
Wyk płk Madejski
Nr poz 0752/WM

Informacje o uderzeniach jądrowych i skażeniach przekazywane są na zasadach pierwszeństwa z posterunków i służb dyżurnych do najbliższych ośrodków analizy skażeń terytorialnych sztabów wojskowych /przede wszystkim PSzW/ oraz poprzez poszczególne szczeble dowodzenia do OAS Okręgu Wojskowego. Posterunki, patrole i ośrodki analizy skażeń wojsk OPK w pierwszej kolejności przekazują informacje w swoim wewnętrznym systemie /wg służbowej podległości/, a następnie w systemie terytorialnym. To samo dotyczy wojsk operacyjnych w czasie ich przegrupowania przez obszar OW.

OAS niższego szczebla przekazują ośrodkom szczebla wyższego informacje już opracowane i uogólnione. Dokonywane w OAS prognozy stanowią jednocześnie podstawę do powiadamiania i alarmowania wszystkich zagrożonych o niebezpieczeństwie opadu /skażenia/. O niebezpieczeństwie skażeń powinni być powiadamiani wszyscy mieszkańcy oraz wszystkie jednostki, instytucje, zakłady przemysłowe, znajdujące się na danym terenie. Powiadamianie może być zrealizowane bezpośrednio w przypadku bezpośredniej podległości lub przy wykorzystaniu środków masowego przekazu, względnie pośrednio - poprzez OAS niższych szczebli.

Informacje o uderzeniach jądrowych i skażeniach przekazywane są na zasadach pierwszeństwa przy pomocy ogólnego systemu łączności z częściowym wykorzystaniem systemów wyodrębnionych wyłącznie dla tych celów /głównie na szczeblach najniższych/.

Alarmowanie realizowane jest przez posterunki i służby dyżurne lub przez OAS szczebla powiatowego, względnie wojewódzkiego /przy pomocy systemów ogólnego alarmowania/ na podstawie wyników aktualnych pomiarów własnych lub na podstawie danych i prognoz uzyskanych ze szczebla nadrzędnego lub od sąsiadów.

Reasumując:

a/ źródłem dopływu informacji o wybuchach i skażeniach dla OAS OW po rozwinięciu systemu stają się: OAS WSzW; jednostki i instytucje wojskowe podległe bezpośrednio DOW /w tym także posterunek rozwinięty przy danym SD oraz patrole rozpoznania skażeń porządkowania okręgowego/; OAS korpusu OPK i sąsiednich OW oraz ewentualnie Marynarki Wojennej; SOAS związ-

ków operacyjnych wojsk lądowych lub lotnictwa, stacjonujących na obszarze lub przegrupowujących się przez obszar OW;

b/ OAS OW o niebezpieczeństwie skażeń - stosownie do rezultatów dokonanej prognozy - powinien ostrzec: OAS zagrożonych skażeniem województw /WSzW/; dowództwa jednostek i związków podległych bezpośrednio wojsk, stacjonujących na obszarze zagrożonym /przez służby dyżurne lub organa zabezpieczenia chemicznego/; dowództwa jednostek wojsk OPK, marynarki i wojsk operacyjnych, dowództwa sąsiednich OW /w tym także państw sojuszniczych/;

c/ uogólnione informacje o sytuacji skażeń i prognozach oraz następstwach skażeń melduje OAS OW wraz z wnioskami w razie potrzeby dowództwu OW, a w trybie stałym Centralnemu OAS oraz w drodze wymiany informacji przekazuje do OAS sąsiadów; informacje te w razie potrzeby mogą być także przekazywane do OAS i jednostek podległych OW;

Alarmowanie SD OW spoczywa na służbie dyżurnej, działającej na podstawie danych uzyskiwanych od własnego posterunku pomiarów skażeń lub na podstawie ostrzeżeń, uzyskiwanych od OAS OW,względnie najbliższego terenowego sztabu, SD OW korzysta też z sygnałów powszechnej sieci alarmowej danego miasta oraz z nasłuchu sygnałów, przekazywanych w sieci radiofonicznej ogólnowojskowej lub regionalnej.

Przygotowanie, rozbudowa i rozwinięcie oraz zabezpieczenie funkcjonowania na obszarze OW jednolitego systemu ostrzegania i alarmowania należy do pionu operacyjnego, org.-mob. i łączności sztabu OW. DOW współpracuje w tym zakresie z KOPK, IPS oraz właściwymi WKO.

Cały system obejmuje dwa podstawowe elementy:
- organa przekazujące informacje o zagrożeniu;
- ogniwa ostrzegane i alarmujące;

Informacje o zagrożeniu skażeniami przekazują właściwe OAS lub posterunki pomiarów skażeń, rozwinięte przy SD. Informacje o zagrożeniu powietrznym - przekazują właściwe komórki analizy sytuacji powietrznej i ostrzegania, usytuowane na SD KOPK poprzez wydzielone radiowe i przewodowe sieci ostrzegania.

Nasłuch w sieciach prowadzą /równolegle i niezależnie od siebie mimo różnych szczebli/ ogniwa ostrzegane. Na obszarze OW do ogniw takich należy zaliczyć: SD OW; SD WSzW, SD niektórych PSzW, niektóre GOA /garnizonowe ośrodki alarmowania, pracujące w systemie alarmowej zautomatyzowanej łączności operacyjnej/; SD związków taktycznych i oddziałów wojsk OW oraz ważniejszych składnic i ewentualnie innych jednostek o okręgowego podporządkowania. Do ogniw prowadzących nasłuch w sieciach KOPK na obszarze OW ponadto należy zaliczyć wszystkie SD i SK szczebla centralnego /KOK i jego ogniw, MON, rodzajów sił zbrojnych itp./ SD związków operacyjnych i taktycznych wojsk operacyjnych własnych i sojuszniczych.

Ogniwa ostrzegane w specjalnych sieciach KOPK, mają rozwinięte na swych SD /przy służbie dyżurnej lub dyżurnej służbie operacyjnej, względnie w ramach tej służby/ etatowe lub nieetatowe komórki /względnie rozwijane z mobilizacji/, dysponujące poza środkami łączności /dla odebrania sygnałów/ także odpowiednimi mapami /szkicami, planszetami/ i innymi dokumentami roboczymi oraz końcowymi urządzeniami technicznymi, pozwalającymi na:

- szybkie odebranie i zarejestrowanie ostrzeżeń;
- odczytanie treści ostrzeżeń /jaki rejon jest i jak zagrożony/;
- uruchomienie systemów lub szybkie przekazanie sygnałów alarmowych.

Ustalenie ogniw w systemie dowodzenia OW, otrzymujących informacje w sieciach KOPK; przygotowanie ich pod względem organizacyjnym, kodowym, sprzętowym, materiałowym i mobilizacyjnym oraz szkoleniowym; ustalenie zasięgu alarmowego oddziaływania tych ogniw /kogo i przy pomocy jakich środków alarmuje/, zapewnienie i dopilnowanie sprawnego funkcjonowania systemu - to najogólniej zarysowany zakres prac, w których bierze udział DOW i za realizację których ponosi istotną część odpowiedzialności.

W systemie tym obieg sygnału jest następujący: właściwa komórka KOPK przekazuje sygnał w sieci radiowej KF i /lub/ przewodowej. Ogniwa ostrzegane wszystkich szczebli odbierają informacje, a po jej odczytaniu i w razie potrzeby uruchamiają

właściwe sobie systemy alarmowe. I tak: dyżurna służba operacyjna na SD OW uruchamia sygnały alarmu powietrznego dla potrzeb danego SD i przekazuje ewentualnie sygnał alarmu przy pomocy ustalonych środków łączności do jednostek pobliskich, stosownie do ustaleń planu alarmowania; dyżurna służba WSzW /ewentualnie PSzW/ - w razie potrzeby - uruchamia miejskie /lub obejmujące także okolice miasta wojewódzkiego/ systemy syren alarmowych, przekazuje sygnał alarmu przez regionalną rozgłośnię radiową i telewizyjną oraz w innych ewentualnie szczególnych systemach łączności przewodowej i radiowej, zorganizowanych stosownie do potrzeb i możliwości danego województwa; dyżurne służby jednostek i GOA oraz tp uruchamiają systemy alarmowe jednostki /sztabu itp./ oraz przekazują sygnały w sieciach łączności, stosownie do obowiązującego je schematu. Wszyscy odbierający w określonych sieciach łączności sygnały alarmowe, uruchamiają systemy i środki alarmu /dźwiękowe, wzrokowe/ lub alarm odwołują.

Z możliwości odbierania sygnałów w ogólnokrajowych systemach alarmowych /syreny, sygnały w sieciach radiofonicznych i telewizyjnych/ korzystają rzecz jasna wszyscy odbiorcy tych sygnałów, znajdujący się na danym obszarze, tak wojskowi jak i cywilni, tak najniższych jak i najwyższych szczebli kierowania i dowodzenia.

W zakres prac, mających na celu uodpornienie i zwiększenie żywotności wojsk, wojskowych obiektów i systemów, prowadzonych na obszarze i w wojskach OW, przede wszystkim należy zaliczyć: rozbudowę i przygotowanie pod każdym względem wojennego i uodpornionego systemu dowodzenia w przekroju od szczebla DOW do najniższych ogniw, a także w razie potrzeby jego rozwinięcie i uruchomienie; rozbudowę, wyposażenie i utrzymanie schronów i ukryć na terenie obiektów koszarowych, wojskowych osiedli mieszkalnych itp. oraz ich wykorzystywanie; doskonalenie systemów sił i środków oraz skuteczne zrealizowanie w obiektach wojskowych zadań z zakresu obrony; doskonalenie systemu i skracanie czasu alarmowego opuszczania obiektów koszarowych, a także rozśrodkowania magazynów i składów; doskonalenie systemu gromadzenia i składowania zapasów środków materiałowych w skali zarówno poszczególnych garnizonów jak i całego

OW, w określonym zakresie z uwzględnieniem składów i magazynów innych rodzajów sił zbrojnych i szczebla centralnego.

Ratownictwo techniczne, przeciwpożarowe i sanitarne realizowane w rejonach porażenia - to szczególnie istotny element obrony przed BMR.

Rejon porażenia może być spowodowany użyciem broni klasycznej i jądrowej lub chemicznej, względnie mieć charakter kombinowany. Współczesna cywilizacja pociąga ponadto za sobą możliwość katastrof /niekiedy będących następstwem niszczącego działania sił przyrody/ o zbliżonym zasięgu skutków. Akcja ratownicza zawsze rozwijana jest oddolnie. Zapoczątkowują ją siły miejscowe, stopniowo kierownictwo przejmuje władze wyższe lub bardziej wyspecjalizowane, a sama akcja zasilania jest odwodami coraz wyższych szczebli /miasta, powiatu, województwa, OW, wreszcie ewentualnie szczebla centralnego.

W rozległych rejonach porażenia prace ratownicze prowadzone są w miarę możności jednocześnie na całym obszarze /działanie wprowadzonych sił ratowniczych nie frontalne, lecz przestrzenne/ z oczywistym skupieniem wysiłków tam, gdzie najszybciej i najwięcej porażonych można uratować oraz na wykonaniu tych prac, od których zależy najwyższy efekt.

Siły ratownicze wprowadzone powinny być w rejon porażenia i zasilane z różnych kierunków i to zarówno ze względu na to, iż ułatwiony jest w ten sposób dostęp do obszaru rażonego oraz dowodzenie całą akcją, jak i z tego powodu, że ułatwia to zaopatrywanie i wzmacnianie sił ratowniczych, ich wymianę, ewakuację porażonych.

Na akcję ratowniczą w każdym rejonie porażenia najogólniej składa się: rozpoznanie; torowanie drogi ekipom ratowniczym; gaszenie pożarów; odkażanie i dezaktywowanie przedmiotów i dróg; wyszukiwanie, wydobywanie i wynoszenie porażonych, udzielanie im pierwszej pomocy; przeprowadzanie zabiegów sanitarnych i ewakuowanie, przeprowadzenie najpilniejszych prac remontowo-budowlanych; utrzymanie porządku i izolowanie obszaru porażonego; udzielenie poszkodowanym pomocy /odzież, obuwie, wyżywienie, zakwaterowanie itp./. Działające w rejonie porażenia siły muszą mieć zapewnioną łączność, zaopatrzenie /sprzęt i narzędzia, żywność, woda, odzież, koce itp. także dla rannych

i poszkodowanych/, kontrolę dozymetryczną i pomoc lekarską. Często wymaga to utrzymania kontaktów, łączności i komunikacji z dość odległymi obszarami.

Ratownictwo - to zadanie przede wszystkim zmilitaryzowanych sił ratownictwa i odbudowy, samoobrony i samoobrony powszechnej. Jednakże siły zbrojne zonowiązane są zapewnić w tym zakresie pomoc własnym jednostkom i obiektom, a ponadto - stosownie do potrzeb sytuacji i aktualnych możliwości - zapewnić pomoc władzom cywilnym, ludności i gospodarce.

Na obszarze OW, najwyższą instancją, zobowiązaną do organizacji pomocy porażonym jednostkom lub wojskowym obiektom, jest DOW i to niezależnie od tego o jaki rodzaj sił zbrojnych chodzi.

DOW dla potrzeb ratownictwa może wykorzystać:

a/ w grupie sił wyspecjalizowanych lub przystosowanych: pododdziały chemiczne /okręgowe, i podległych związków taktycznych oraz oddziałów/; jednostki /bataliony pułki/ inżynieryjno-budowlane; siły i środki służby zdrowia OW /stacjonarne i ruchowe/; siły samoobrony wojskowych obiektów, grupy awaryjno-ratunkowe jednostek wojskowych stacjonujących na obszarze OW[x/];

b/ w grupie sił niewyspecjalizowanych - pozostałe siły wojsk OW, a w szczególności: jednostki WOP i WOWewn.; jednostki rezerwowe, zapasowe i szkolne; jednostki wojsk OT; szkoły oficerskie, chorążych, podoficerskie i ośrodki szkolne; jednostki wojsk inżynieryjnych i wojskowej komunikacji.

Siły niewyspecjalizowane do prac ratowniczych mogą być wykorzystywane prawie wyłącznie w charakterze niewykwalifikowanej siły roboczej. Należy dążyć do ich użycia - w miarę możności - zgodnie ze specjalnością /jednostki transportowe - do

---

x/We wszystkich jednostkach wojskowych, stosownie do poczynionych zawczasu ustaleń, powinny być formowane nieetatowe grupy awaryjno-ratunkowe, obejmujące swym składem następujące podstawowe elementy - służby: rozpoznania /sanitarne, skażeń i techniczne/; ratownictwa technicznego /przystosowane do torowania drogi w zawałach, odgruzowania zawalonych schronów, ukryć i wydobywania przywalonych ludzi oraz sprzętu itp./; przeciwpożarowa; odkażania i dezaktywacji; pierwszej pomocy medycznej. Skład i ilość utrzymywanych w jednostce, a formowanych w trybie alarmowym, grup awaryjno-ratunkowych ustalona powinna być decyzją DOW; zależy to od typu jednostki i jej rzeczywistych możliwości.

transportu; łączności - do organizacji i obsługi łączności; inżynieryjne i drogowe - do zabezpieczenia komunikacji itp./ Szkoły i jednostki rezerwowe i zapasowe należy wykorzystywać tylko w sytuacjach skrajnie krytycznych i z myślą o wykorzystaniu ich udział w akcji jako praktyki w cyklu szkolenia. Oderwanie tych jednostek od jej zadań zasadniczych, grozi bowiem narośnięciem w przyszłości sytuacji kryzysowej w dziedzinie uzupełniania sił zbrojnych. Z tym samym zastrzeżeniem używać można do akcji ratowniczych również żołnierzy rezerwy, zgromadzonych na "powiatowych punktach zbiórki", "wojewódzkich punktach przemysłowych" i "okręgowym punkcie kontrolno-przesyłowym", organizowanych w systemie uzupełniania wojsk.

Jednostki wojsk OT należy starać się wykorzystywać w akcjach ratowniczych na obszarze ich macierzystych województw i powiatów, zgodnie z potrzebami i decyzjami właściwych Komitetów Obrony. Przerzut tych jednostek decyzją dcy OW do rejonów szczególnie silnie porażonych i w przypadkach uzasadnionych jest jednakże również możliwy.

Do akcji ratowniczych w rejonach porażenia wojskowych obiektów i jednostek powinny być przede wszystkim wykorzystywane siły rażonej jednostki /o ile to jest możliwe/ oraz pobliskie siły samoobrony i zmilitaryzowane, a także znajdujące się najbliżej siły jednostek wojskowych /bez naruszenia stopnia ich zdolności bojowej lub w przypadkach koniecznych - w całości/. W przypadku rażenia miast i obszarów, na których brak było wojsk i obiektów wojskowych, na wniosek miejscowych władz lub decyzją władz centralnych, względnie z inicjatywy DOW, do akcji ratowniczej /niezależnie od sił zmilitaryzowanych i samoobrony/ mogą być skierowane wojska /ekipy awaryjno-ratunkowe pobliskich jednostek lub całe jednostki/. Kryterium podstawowym przy podejmowaniu decyzji co do wykorzystania dostępnych sił ratowniczych jest czas. Akcja ratownicza /z myślą o udzieleniu pomocy porażonym/, ma bowiem sens tylko w ciągu 1,5-2 dni - później staje się bezcelowa; przy tym pierwsze godziny akcji są najwydajniejsze. Stąd też przerzut sił na duże odległości często jest nieopłacalny. Istotne jest także to, że dla prowadzenia akcji ratowniczej w sposób wydajny konieczną jest znajomość terenu i jego infrastruktury /szczególnie w rejonie

zurbanizowanym/. Dlatego też najbardziej wydajne w pracy są siły miejscowe lub ściągnięte z terenów pobliskich. Z tego samego względu kierowanie akcją w zasadzie powinno spoczywać na terenowych sztabach wojskowych /Komitetach Obrony/ i to tym bardziej, że z reguły chodzi o rejon porażenia "mieszany", obejmujący nie tylko, a być może w sensie wielkości strat ludzkich - nawet nie przede wszystkim - jednostkę wojska, lecz głównie miejscową ludność i gospodarkę. Tylko w przypadkach szczególnych kierowanie akcją powinno spoczywać w rękach dowódców jednostek lub ekip wojskowych, zmontowanych na szczeblu OW, a to przede wszystkim wówczas, gdy chodzi o rozległy obiekt czysto wojskowy /np. lotnisko/ i gdy chodzi głównie o odbudowę tego obiektu - choćby prowizoryczną oraz wówczas gdy miejscowe władze nie są w stanie podjąć skutecznego działania, ze względu na brak dostatecznie dużej odporności psychicznej lub z innych względów. Przeciętnie, należy przypuszczać, iż w "mieszanych" rejonach porażenia kierownictwo akcją ratowniczą w terenie zurbanizowanym powinno spoczywać w rękach władz miejscowych lub ich wyspecjalizowanych organów, a w rejonach o charakterze wiejskim - w rękach dowódców wojskowych. W każdym konkretnym wypadku w tej dziedzinie konieczne jest zastosowanie rozwiązania dostosowanego do potrzeb - powinno to być zawczasu wszechstronnie rozważone i przewidziane planem, obowiązującym zarówno siły zbrojne jak i władze terenowe.

Rejony porażenia mogą być następstwem pojedynczych uderzeń o stosunkowo niewielkim zasięgu rażącego działania lub obejmować nawet wielkie obszary. W tym ostatnim przypadku konieczne może być przejęcie dowodzenia wielką akcją ratowniczą przez grupę operacyjną DOW lub szczebla centralnego.

Charakter i skala oraz sposób udziału DOW w akcji ratowniczej zależą od sytuacji i skali rozbieżności między potrzebami a możliwościami. Cechą szczególną w tej dziedzinie i to na wszystkich szczeblach jest bowiem ta okoliczność, że potrzeby z reguły przerastają realne możliwości. Wskazują na to najprostsze nawet przykłady z codziennego pokojowego życia, przykłady dużych katastrof. Z reguły zachodzi wówczas konieczność udziału w akcjach ratowniczych sił z sąsiednich, a nawet odległych rejonów kraju. Niekiedy nawet z sąsiednich krajów.

W tych warunkach konieczne jest ścisłe przestrzeganie zasady ekonomii sił, przejawiające się szczególnie w wyodrębnianiu, spośród masy potrzeb, tych zadań głównych, których wykonanie zapewnia w skali OW najwyższy efekt dla całości zabezpieczenia warunków prowadzenia wojny - i skierowanie dysponowanych sił na wykonanie tych zadań.

Potrzeby i rozmach niezbędnych akcji ratowniczych /wraz z przedsięwzięciami z zakresu ich zabezpieczenia/, prowadzonych jednocześnie na obszarze OW, może być ogromny, pochłaniać wszystkie lub prawie wszystkie możliwości sprzętowe, ludzkie i materiałowe danej części kraju, łącznie z siłami wojskowymi. U podstaw decyzji DOW zawsze musi jednak leżeć dążność przede wszystkim do zapewnienia państwu i jego siłom zbrojnym możliwości wykonania zadań typu bojowego, zadań orężnych, wykonywanych zarówno na zewnętrznym jak i wewnętrznym froncie wojny. Należy do nich przede wszystkim zaliczyć: ratowniczą i inżynieryjno-budowlaną pomoc wojskom OPK oraz Marynarce Wojennej; uzupełnianie i zaopatrywanie wojsk; zapewnienie wojskom komunikacji i łączności. Te zadania przy wyborze obszarów skupienia sił OW w dziedzinie ratownictwa powinny być brane przede wszystkim pod uwagę. Trzeba jednocześnie widzieć jednak całą głębię związków przyczynowo-skutkowych, które powodują, że nadmierna koncentracja dyspozycyjnych sił na wykonanie zadań bezpośredniego zabezpieczenia działań sił zbrojnych może pociągnąć za sobą skutki zupełnie odwrotne. Na przykład nie dość zdecydowane użycie sił zbrojnych na rzecz pomocy w akcjach ratowniczych w rejonach najgęściej zamieszkałych może okazać się w następstwie druzgocących strat wśród ludności, że:

- uzupełnianie wojsk w drodze powoływania rezerw jest zerwane;
- morale i wola walki wśród ludności, a przez wpływ także w siłach zbrojnych - załamane;
- wojenna produkcja, a następnie zappatrywanie sił zbrojnych - sparaliżowane.

W dalszej konsekwencji i już bezpośrednio prowadzi to do klęski także zbrojnej.

Cwiczenie "Lato 71" ukazuje w sposób wyjątkowo jaskrawy głębię problemu.

U podstaw sytuacji, przyjętej za podstawę ćwiczenia, założono zmasowane i zaskakujące uderzenia przeciwnika na garnizony, system OPK, komunikacji i łączności. Siły zbrojne poniosły ciężkie straty przed tym nim osiągnęły gotowość i podjęły działania. Jeszcze trudniejsza sytuacja zaistniała w dziedzinie formowania sił zmilitaryzowanych - w miastach zaatakowanych formowanie sił ratowniczych zostało zerwane, w innych, na skutek dezorganizacji - wysoce utrudnione. Przy braku zawczasu zorganizowanych, sformowanych na zasadach wojskowych - sił obrony cywilnej, na tle ćwiczenia "Lato 71" nie trudno wyobrazić sobie sytuację, w której jedyną realną siłą, zdolną do podjęcia akcji ratowniczej i będącą w dyspozycji, mogą okazać się siły zbrojne i skromne siły ratownicze, niezaatakowanej w pierwszym uderzeniu, prowincji.

W takich warunkach, użycie znacznej części sił zbrojnych, w tym także wojsk operacyjnych, do akcji ratowniczej może okazać się konieczne. Stąd potrzeba szkolenia sił zbrojnych w wykonywaniu zadań tego typu, szczególne w odniesieniu do dowództw i sztabów oraz niektórych jednostek, odznaczających się wyjątkową przydatnością w tym względzie. Stąd potrzeba usprawniania przedsięwzięć w dziedzinie alarmowego formowania zmilitaryzowanych oddziałów ratowniczych i opuszczenia przez nie zagrożonych miast /dotyczy to także sił przeciwpożarowych i społecznej służby zdrowia/. W tej dziedzinie konieczną jest dążność do uzyskania efektów czasowych, zbliżonych do uzyskiwanych w siłach zbrojnych. Stąd potrzeba przekształcania wojsk OT w wojska "obrony cywilnej" lub powołania odrębnej formacji tego typu, na podobieństwo istniejących w innych współczesnych państwach.

Wreszcie - stąd potrzeba uelastycznienia planów mobilizacji wojskowej służby zdrowia, która w przypadku zaskakującego jądrowego ataku przeciwnika powinna być przeprowadzana w

sposób nie naruszający i tak raczej skromnych zdolności społecznej służby zdrowia[x/].

Zapewnienie warunków leczenia rannych i chorych żołnierzy jest zadaniem ściśle związanym z poprzednim i realizowanym przy najwyżej pojętej integracji wysiłków wojskowej i społecznej służby zdrowia. DOW zobowiązane jest do zapewnienia na obszarze OW miejsc szpitalnych dla sił zbrojnych, bez względu na ich podległość i rodzaj, a więc dla wszystkich stacjonujących na obszarze OW, przegrupowujących się przez ten obszar /w tym także dla wojsk sojuszniczych/ oraz dla rannych i chorych, ewakuowanych z frontu zewnętrznego. Utrzymuje się rozpowszechniona z dawna metoda rezerwacji dla sił zbrojnych miejsc w szpitalach cywilnych, uwzględniająca oczywiście kierunki działania wojsk i położenie szpitali. Metoda ta w szeregu przypadków - jakie należy współcześnie przewidywać, może okazać się jednak anachronizmem. Wykazało to naocznie ćwiczenie "Lato 71". Wobec milionowych strat w społeczeństwie wszelkie "rezerwowanie miejsc" w szpitalach staje się bezprzedmiotowe. Trzeba wyraźnie stwierdzić: miejsc w szpitalach będzie w ogóle wielokrotnie za mało! I to jest jedyny realny punkt wyjścia do rozważań. Stąd - odsuwając założenie, że można będzie zapewnić dostatecznie dużą, dostosowaną do realnych ocen i przewidywań, pulę miejsc szpitalnych - trzeba szukać rozwiązania w najracjonalniejszym wykorzystaniu tego czym realnie można dysponować. A więc:

- przewidzieć, przygotować i w razie potrzeby zrealizować rozwinięcie /w oparciu o zasoby wojskowej służby zdrowia OW i ustalenia centralne/ szpitali rezerwowych i miejsc rezerwowych w szpitalach dotychczasowych, a także szpitali /miejsc/ improwizowanych;

---

x/ Chodzi o to, aby: 1/ zachować zdolność skupienia wysiłków służby zdrowia /w skali całego kraju/ tam, gdzie będzie ona najbardziej potrzebną, a więc w wypadku wojny konwencjonalnej - na froncie zewnętrznym, natomiast w wypadku wojny jądrowej - na froncie wewnętrznym; jeżeli wojna od początku w wariancie jądrowym manewr "maksimum" na front zewnętrzny, staje się zbędny; 2/ nie dopuścić do sytuacji w której mobilizacja, w fazie największej potrzeby, odrywa lekarzy od pracy, na rzecz zabiegów organizacyjnych i właściwie wręcz paraliżuje pracę służby zdrowia.

- w ramach współpracy i stosownie do możliwości wziąć udział w pracach społecznej służby zdrowia /na terenie poszczególnych województw/ w przygotowaniu i zabezpieczeniu rozwinięcia szpitali i miejsc rezerwowych oraz improwizowanych;
- w skali kraju wziąć udział w pracach, mających na celu ustalenie właściwych, wobec tragizmu przewidywanej sytuacji, zasad i kryteriów udzielenia pomocy medycznej; zasad odpowiadających - nie wąskim interesom określonych grup społecznych - a warunkom i potrzebom ratowania biologicznego życia narodu.

Z tego samego względu /dla ratowania biologicznego życia narodu/ równie ważny może być udział sił zbrojnych w pracach nad prowizoryczną i wstępną odbudową najważniejszych obiektów wojskowych i gospodarczych. Przede wszystkim chodzi tu o obiekty, od istnienia i funkcjonowania których zależy możność skutecznego prowadzenia działań przez siły zbrojne i zapewnienia społeczeństwu szansy przetrwania. Należy do nich przede wszystkim zaliczyć: obiekty wojsk OPK; stanowiska dowodzenia i kierowania; wojskowe składy i magazyny; bazy i urządzenia marynarki wojennej i lotnicze; krajowy system komunikacji i łączności. W wykonaniu zadań z zakresu prowizorycznej odbudowy tych obiektów /poza wojskami przeznaczonymi zawczasu do wykonania tych zadań - np. wojska inż.-bud., pontonowe, drogowe i kolejowe/ mogą być zmuszone wziąć udział wojska OW na zasadach, obowiązujących przy używaniu tych wojsk do akcji ratowniczych. Decyzje w tym zakresie należą do władz centralnych MON; w sensie wykonawczym /a w razie konieczności także w całości/ - do DOW.

III. SIŁY I ŚRODKI OW CZASU "W"

Organizacja i skład wojsk OW czasu "W" są wysoce zróżnicowane i to w sensie dwojakim. Po pierwsze - każdy z OW dysponować może odmiennym składem jednostek wojskowych, który powinien być przede wszystkim dostosowywany do zadań i warunków danego OW, miejscowych potrzeb i możliwości. Po drugie -skład i organizacja wojsk podległych OW ulegać musi stałym zmianom w czasie, i to nie tylko ze względu na ich "zużywanie się" w działaniu, ale także /a nawet przede wszystkim/ ze względu na tę okoliczność, że OW stanowi bardzo istotne ogniwo w systemie szkolenia i uzupełniania sił zbrojnych.

W skład sił i środków OW - najogólniej rzecz biorąc - należy zaliczyć przede wszystkim te wojska, które pozostają w jego dyspozycji po wyodrębnieniu się wojsk operacyjnych.

Po przegrupowaniu się wojsk operacyjnych na obszarze OW pozostają wojska, które mogą podlegać:

a/ bezpośrednio władzom szczebla centralnego;

b/ dowództwom wyodrębnionych rodzajów sił zbrojnych;

c/ dowództwu OW /bezpośrednio lub poprzez podległe mu sztaby i dowództwa/ całkowicie lub z ograniczeniem.

Wśród wojsk podległych bezpośrednio władzom szczebla centralnego należy przede wszystkim wymienić: zgrupowanie jednostek zabezpieczenia stanowisk kierowania KOK i stanowisk dowodzenia MON[x/], a także wojska podległe MSW; jednostki samochodowo-transportowe; jednostki łączności; centralne składnice, warsztaty itp. jednostki zaopatrywania i obsługi wojsk; określone jednostki inżynieryjne, pontonowe, mostowe, drogowe, kolejowe, regulacji ruchu itp. Jednostki te, mimo centralnego podporządkowania, w określonym ściśle zakresie podlegają również DOW /pod względem porządkowo-ochronnym; w zakresie zaopatrywania i obsługi uzupełnień, pracy partyjno-politycznej itp./.

---

x/ W zestawie tym pomija się same centralne instytucje MON /sztaby, dowództwa itp./, które również stanowią część sił zbrojnych, rozmieszczonych na obszarze OW.

Do wojsk podległych dowództwom rodzajów sił zbrojnych należy przede wszystkim zaliczyć wojska /urządzenia, systemy/ OPK i marynarkę wojenną /jednostki nadbrzeżne, urządzenia, systemy itd./, które aczkolwiek stacjonują na obszarze OW, ale podlegają wyłącznie przełożonym po linii danego rodzaju sił zbrojnych. Jednakże i tu można wskazać na określone wzajemne powiązania służbowe między nimi i DOW - dotyczą one przede wszystkim problematyki porządkowo-ochronnej /sprawy garnizonowe, ochrony mieszanych zbiorów obiektów wojskowych itd./; kierowania i kontroli ruchu wojsk oraz przewozów, uzupełnień; zaopatrywania i obsługi w zakresie przedmiotów i zabiegów "ogólnowojskowych" itp.

Określone jednostki obu omówionych wyżej grup mogą jednakże przejściowo znaleźć się w operacyjnym podporządkowaniu dowództw OW, a to przede wszystkim:

a/ w wypadku zaskoczenia bezpośrednim uderzeniem wojsk przeciwnika /desant powietrzny, przerwanie się głębokie na tyły zewnętrznego frontu określonego zgrupowania lądowego npla lub tp/ i nawiązania z nim bezpośredniej walki wspólnie z wojskami OW;

b/ w wypadku czasowego podporządkowania organom OW określonych jednostek decyzją władz centralnych dla przeprowadzenia wspólnej akcji /może to być: akcja przeciwdywersyjna; akcja, mająca na celu przywrócenie porządku i bezpieczeństwa, akcja ratownicza lub tp/;

c/ w razie zaistnienia trudności centralnego kierowania działaniami tych jednostek i konieczności przekazania bezpośredniego kierownictwa szczeblowi OW.

Całkowicie lub z pewnym ograniczeniem podlegają natomiast DOW stale przede wszystkim następujące jednostki i związki wojsk:

- pułk /brygada/ manewrowa Wojsk Obrony Wewnętrznej /jeden-dwa/;
- dywizja rezerwowa i ewentualnie inne jednostki rezerwowe, formowane w danym OW /jeżeli formowana jest na bazie jednostki Wojsk Obrony Wewnętrznej, wówczas jednostka ta nie może być rzecz jasna uznawana za dyspozycyjną; użycie jednostek rezerwowych przez OW do wykonania zadań w ramach obrony obszaru OW jest zastrzeżone przez szczebel centralny

- ich zasadniczym przeznaczeniem jest bowiem uzupełnianie wojsk; jednostki te formowane są z rezerwy i osiągają gotowość bojową stosunkowo wolno - raczej nie wcześniej jak po upływie 1-2 tygodni od chwili sformowania/;
- jednostki WOP, operacyjnie podporządkowane DOW w okresie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa lub w początkowym okresie wojny; w szczególności dotyczy to nadmorskich brygad WOP, a być może także ewentualnie i w warunkach szczególnych brygad rozwiniętych na zachodniej granicy PRL i innych;
- oddziały i pododdziały łączności, ochrony i obsługi stanowisk i systemu dowodzenia DOW;
- jednostki inżynieryjno-budowlane, zazwyczaj w postaci pułków lub samodzielnych batalionów;
- jednostki wojsk kolejowych /zwykle 1 wyjątkowo 2 pułki/; mostów drogowych /batalion - pułk/; budowy mostów kolejowych /wyjątkowo/;
- jednostki podległe DOW zwykle poprzez Komendy Stref Kierowania i Kontroli Ruchu Wojsk, a przede wszystkim: a/ pułki /brygady/ pontonowe /w ilości zazwyczaj od jednego do trzech, posiadające zawczasu przydzielone odcinki dużych przeszkód wodnych, wyposażone w parki wycofywane z jednostek operacyjnych i częściowo zawczasu składowane w pobliżu przyszłej budowy/, niekiedy mogą podlegać bezpośrednio DOW; b/ bataliony /kompanie/ regulacji ruchu; c/ bataliony roboczo-transportowe, kompanie rurociągów polowych i bataliony /kompanie/ samochodowo-transportowe oraz ewentualnie kompania /bataliony/ drogowo-eksploatacyjne; d/ pododdziały łączności i obsługi Komend Stref /pododdziały, wyszczególnione pod punktem "c" wchodzą w skład "Tymczasowych Rejonów Przeładunkowych", organizowanych przez Szefostwo Komunikacji Wojskowej - ich podległość Komendom Stref jest więc ograniczona/;
- jednostki i ośrodki szkolne różnych rodzajów wojsk, obozy ćwiczebne i poligony, samodzielne pododdziały rodzajów wojsk /np. artylerii, artylerii plot itp/, Wyższe Szkoły Oficerskie, szkoły chorążych i podoficerskie /zawodowe/, Akademie Wojskowe, stacjonujące na obszarze OW; część z nich /przede wszystkim jednostki i ośrodki szkolne/ podporządkowana może być DOW

całkowicie, część natomiast /przede wszystkim Akademie i Wyższe Szkoły Oficerskie/ z istotnymi ograniczeniami;
- jednostki i pododdziały podległe DOW poprzez terenowe sztaby wojskowe, wśród których przede wszystkim trzeba wymienić: a/ pułki "brygady/ obrony terytorialnej w ilości odpowiedniej do ilości województw; ewentualnie w niektórych powiatach bataliony obrony terytorialnej/są to jednostki robocze,uzbrojone w broń strzelecką i zdolne - poza udziałem w akcjach ratowniczych w charakterze siły roboczej - do wykonania bojowych zadań pomocniczych jak np.: ochrona obiektów lub tp/; b/ pododdziały /kompanie i plutony oraz ewentualnie bataliony/ ochrony obiektów, formowane w czasie mobilizacji i podporządkowane zazwyczaj wojskowym sztabom szczebla powiatowego; c/ pododdziały łączności terenowych sztabów wojskowych /kompanie, ewentualnie plutony/ formowane głównie w czasie mobilizacji; d/ Komendy Garnizonów i podporządkowane im pododdziały obrony obiektów garnizonu i pododdziały WSW oraz obsługi /w tym garnizonowe węzły łączności, warsztaty, składy, pralnie, piekarnie itd. itp./;
- okręgowe jednostki /obiekty, urządzenia, systemy/ zaopatrywania i obsługi wojsk /oddziały i pododdziały samochodowo-transportowe, bazy rezerw sprzętu, składnice, pododdziały zaopatrzenia, warsztaty, szpitale, przychodnie, zakłady itd.itp./.

Ponadto DOW bezpośrednio lub pośrednio, całkowicie lub z określonymi ograniczeniami podlegać mogą znaczne siły typu zmilitaryzowanego i samoobrony. W szczególności mogą to być:
- siły zmilitaryzowane i samoobrony organizowane w zakładach i stacjonarnych jednostkach wojskowych z personelu cywilnego tych jednostek /zakładów, instytucji itp./;
- specjalistyczne oddziały samoobrony, organizowane przez terenowe sztaby wojskowe dla celów ochrony obiektów ważnych z wojskowego punktu widzenia;
- zmilitaryzowane oddziały różnych resortów całkowicie lub tymczasowo podporządkowane wojsku i działające na obszarze OW /oddziały przepraw promowych, oddziały budowy mostów, oddziały odbudowy lub tp./;

- jednostki MO /plutony, kompanie, bataliony/ i SB /w wypadku przejęcia na określonym obszarze zadań walki z dywersją przez wojsko lub konieczności podjęcia walki z desantem przeciwnika/;

Istotny wreszcie może być wpływ DOW na użycie sił zmilitaryzowanych i samoobrony, znajdujących się na obszarze OW i niepodporządkowanych wojsku na wykorzystanie ludzkich, materialnych i materiałowych zasobów terenu. Postulaty w tej sprawie może DOW kierować do zainteresowanych Wojewódzkich Komitetów Obrony lub resortów, względnie terenowych organów resortowych bezpośrednio lub w wypadkach koniecznych poprzez władze centralne. W sytuacjach utrudnionej łączności z władzami centralnymi decyzję w tych sprawach może także podejmować okręgowy pełnomocnik KOK.

IV. PLANOWANIE I ORGANIZACJA OBRONY OBSZARU OW[x/]

. Działalność DOW w zakresie planowania i organizacji obrony administrowanego obszaru jest działalnością długofalową, trwającą stale. Plany i system obrony w każdym OW, opracowane i przygotowywane stosownie do ustaleń szczebla centralnego, kształtowane są poprzez wielokrotne, stopniowe, realizowane kolejno, mniej lub bardziej systematyczne zmiany częściowe, dotyczące różnych dziedzin działalności OW i sił zbrojnych.

Zmiany te o ile wynikają głównie z potrzeb bieżących i trudności dnia codziennego oraz o ile dotyczą traktowanych w sposób wyizolowany różnych dziedzin życia i działalności OW - mogą prowadzić do nieoczekiwanych i niepożądanych następstw. Zawsze bowiem "zmiany drobne, nieznaczne, ilościowe prowadzą do zmian zasadniczych, do zmian jakościowych". Stąd sprawą nadzwyczaj ważną jest to, aby te drobne zmiany były również zmianami zaprogramowanymi, prowadzącymi stopniowo do wytyczonego celu w postaci wzorca rozwiązania koncepcyjnego systemu obrony i działania OW. Rzecz w tym, aby wszystkie te drobne i częściowe zmiany były zgodne z zaprogramowanym modelem, przybliżały ten model; aby nie opóźniały realizacji zamierzeń zasadniczych i koncepcyjnych. Rzecz w tym, aby nawet długofalowe, koncepcyjne plany, dotyczące pewnych dziedzin systemu obrony OW i działalności DOW były również rozpatrywane w świetle potrzeb ogólnej i całościowej koncepcji tego systemu i tej działalności.

Nie tak dawno jeszcze takich całościowych koncepcji w ogólne nie było lub były one zaledwie zarysowane i to dość szkieletowo, a nawet mgliście. Nawet współcześnie nie zawsze są one ostatecznie sprecyzowane, a niekiedy pieczołowicie opracowane plany rozwojowe pewnych dziedzin systemu okazują

---

x/ Rozdział opracowano na podstawie doświadczeń ćwiczebnych Śląskiego i Pomorskiego OW oraz ASG, a także na podstawie treści wykładu płk. dypl. B. Szczepaniaka, wygłoszonego dla słuchaczy Kursu Doskonalenia Kierowniczej Kadry WP w ASG w dniu 5.01.1971 r.

się błędne , a nawet szkodliwe dla innych dziedzin, i co za tym idzie - dla całego systemu. Luki tego typu wykazują np: administracyjny podział kraju na wojskowe okręgi: przebieg granic województw i OW w zestawieniu z przebiegiem zasadniczych rubieży przeszkód wodnych, system mobilizacji i uzupełniania sił zbrojnych /dla przykładu - zbyt długie oderwanie np. lekarzy od pracy zawodowej dla wykonania czynności organizacyjnych, związanych z mobilizacją i nowymi formowaniami typu medycznego i to być może w chwili szczególnego zapotrzebowania na służbę zdrowia w razie zmasowanego ataku; "przetrzymywanie" wielu tysięcy zdrowych młodych ludzi w punktach zbiórki i przesyłowych - wobec ogromu prac związanych z koniecznością przeciwdziałania i usuwania skutków ataku itp./. Przykłady można by mnożyć. Chodzi jednak tylko o to, aby wskazać na uwagę:

- koncepcji ogólnej, mającej rangę wzorca, do którego należy dążyć stopniowo i planowo we wszystkich dziedzinach;
- szkodliwości zmian, nawet słusznych i potrzebnych z wąskiego punktu widzenia, dyktowanych drobnymi, bieżącymi potrzebami dnia codziennego, o ile nie odpowiadają koncepcji, celowi, zamierzeniom ogólnym;
- zasady planowania długofalowego, perspektywicznego jako jednej z podstaw planowania bieżącego;

W zakresie przygotowywania systemu obrony OW, działalność planistyczna nie stanowi etapu pracy, wyprzedzającego czynności organizacyjne. Planowanie i organizacja obrony to czynności ściśle przeplatające się i wewnętrznie sprzężone. W każdej z dziedzin, składających się na obronę OW, cykl planowania i organizacji działań powtarza się wielokrotnie, stosownie do potrzeb, wynikających ze zmieniającej się rzeczywistości. W każdym z nich oczywiście planowanie poprzedza czynności organizacji działań. W całości jednak mamy do czynienia ze splotem, powtarzających się zabiegów planistycznych i organizacyjnych, mniej lub bardziej systematycznych, często o zmieniającym się nasileniu, dostosowywanym do aktualnych potrzeb, a w tym również przewidywań co do skali zagrożenia lub zmian w różnych dziedzinach życia. Zabiegi te częściej obejmują zagadnienia wycinkowe, ale niekiedy mogą

obejmować jednocześnie kompleks spraw obrony okręgu i jego działalności w ramach sił zbrojnych i systemu obronnego państwa.

Działalność DOW w zakresie przygotowania obrony stanowi część przedsięwzięć realizowanych w skali ogólnokrajowej, kierowanych przez MON i jego centralne instytucje, wśród których w tej dziedzinie rolę wiodącą spełnia Sztab Generalny i Inspektorat OT. Większość prac koncepcyjnych w tej dziedzinie opracowywanych jest w szczegółach na tym najwyższym szczeblu z udziałem zainteresowanych dowództw rodzajów sił zbrojnych i OW oraz dowództw i szefostw rodzajów wojsk i służb. Stosunkowo niewiele prac planistycznych z tego zakresu /prac ogólnokoncepcyjnych/ wykonuje się całościowo na szczeblu OW, wiele natomiast zadań spoczywa w całości na DOW w zakresie planowania wykonawstwa i w dziedzinie organizacji ich wdrażania.

Spośród całokształtu planistycznej i organizacyjnej działalności OW bliżej w dalszym ciągu skryptu przedstawiona będzie w zarysie działalność w zakresie problematyki operacyjnej obrony obszaru OW. Pominięta zostanie całkowicie działalność o charakterze gospodarczym, szkoleniowa i organizacyjno-mobilizacyjna, mimo ich ograniczonego związku z problematyką operacyjną. Pominięta również zostanie działalność DOW, dotycząca planowania i organizacji działań wojsk operacyjnych, wydzielanych ze składu okręgu. Trzeba jednak stwierdzić, że plany operacyjno-obronne OW są ściśle - w swej istocie i treści - związane z planami operacyjnymi wojsk, wydzielonych w skład zewnętrznego frontu. Jednym z zasadniczych zadań OW czasu "W" jest przecież zabezpieczenie sprawnego wydzielenia, przegrupowania i rozwinięcia wojsk operacyjnych oraz zapewnienie im warunków i swobody działania, ich zaopatrywanie i usupełnianie.

--- . ----

Z całokształtu planowania operacyjnego w zakresie obrony OW i wojennej działalności DOW można wyodrębnić:

- planowanie perspektywiczne;
- planowanie bieżące;

Planowanie perspektywiczne przyjmuje za podstawę sytuację przewidywaną stosownie do realnie istniejących planów gospodarczych, organizacyjnych itp. oraz przewidywań futurolo-

gicznych w różnych dziedzinach. Plany perspektywiczne powinny być opracowywane cyklicznie na zasadach obowiązujących w planowaniu gospodarczym w skali ogólnokrajowej, a więc z perspektywą głównie pięcioletnią i dalszą. Oczywiście plany odleglejsze powinny być bardziej ogólne. Plany bliższe i opierające się o bardziej szczegółowe ustalenia ogólnokrajowych i regionalnych planów gospodarczych oraz o ustalenia konkretnych planów rozwoju organizacyjnego sił obronnych PRL, uzbrojenia itp. - powinny być bardziej szczegółowe i konkretne. Kryterium stopnia szczegółowości tych planów powinna być ich przydatność jako punktu odniesienia i wzorca dla wszystkich zamierzeń zmian cząstkowych.

Planowanie bieżące obejmuje kompleks prac planistycznych, przyjmujących za punkt wyjścia sytuację realnie istniejącą, bez zakładania możliwości wykorzystania w przyszłości jakichkolwiek ułatwień, wynikających z przewidywanego postępu.

Bieżące /aktualne/ plany operacyjne OW są cyklicznie korygowane. Częstotliwość korektury tych planów uzależniona jest od realnie zachodzących zmian w układzie sił oraz w dziedzinie realnie istniejących potrzeb i możliwości. Zmiany te niekiedy są wewnętrzną sprawą DOW, ale zazwyczaj dotyczą kompleksowo pewnych dziedzin w skali sił zbrojnych lub kraju i wówczas uaktualnianie planów kierowane jest i przeprowadzane centralnie. Każda kolejna aktualizacja planów bieżących powinna przybliżać treść planu do wzorca perspektywicznego. W praktyce jednak - trzeba to uwzględniać - plany perspektywiczne często okazują się niedoskonałymi, niekiedy nierealnymi lub niedostatecznie wykorzystującymi realne, nowe możliwości i same muszą /lub powinny być/ uaktualniane i korygowane.

Wśród zestawu operacyjnych planów, opracowywanych w OW na czoło wysuwa się "Zamiar obrony obszaru OW". Jest to jedyny dokument, obejmujący całościowo i koncepcyjnie sprawę obrony i wojennej działalności OW. Jego rola w całokształcie działalności planistycznej polega na tym, że:

- stanowi on podstawę koncepcyjną wszystkich szczegółowych planów, regulujących działalność OW w zakresie poszczególnych zadań;

- koordynuje i zapewnia wewnętrzną synchronizację treści planów szczegółowych i wszystkich poczynań;
- ukierunkowuje pracę wszystkich komórek /osób/ zaangażowanych całościowo lub wycinkowo w działalności planistycznej w skali OW.

Podstawę opracowania "Zamiaru obrony OW" stanowią:
- dyrektywy, zarządzenia i wytyczne Sztabu Generalnego i innych uprawnionych do tego Centralnych Instytucji MON, a także obowiązujące aktualnie instrukcje i przepisy;
- znajomość obszaru OW, jego położenia i znaczenia w systemie obrony państwa i koalicji oraz wielkości i charakteru zagrożenia;
- znajomość treści i zakresu zadań obronnych OW, a także zadań terenowych Komitetów Obrony, administrujących obszarami objętymi granicami OW;
- znajomość możliwości sił i środków OW oraz sił i środków pozostających w dyspozycji władz terenowych i centralnych, a także innych rodzajów sił zbrojnych, ale znajdujących się na obszarze OW.

Forma dokumentu - dowolna. Dotychczasowe doświadczenia ASG wskazują na celowość stosowania formy opisowej z ilustracją części ustaleń na mapie 1:500 000 /mapa 1:200 000 jest niewygodna, ze względu na jej wielkość, a jej dokładność jest przy tym zbyt duża jak na potrzeby planu ogólnego, ale w sztabach OW mimo to z reguły stosowana jest mapa 1:200 000, jako standardowa/.

Układ treści planu jest również dowolny. Rekomenduje się jednak układ następujący:

1. Ocena zagrożenia obszaru i wojsk OW.
2. Ogólna ocena możliwych skutków oddziaływania npla na obszar OW.
3. Cel obrony obszaru OW.
4. Zamiar ogólny obrony OW, w którym wyraźnie powinno być określone na wykonanie jakich zadań, w poszczególnych przewidywanych okresach rozwoju działań i sytuacjach, skupia DOW wysiłek wszystkich dyspozycyjnych i dostępnych sił i środków.

   Następnie powinien być sformowany zamiar wykonania każdego z zadań, ciążących na OW.

5. Zestawienie dyspozycyjnych i dostępnych sił i środków oraz zamiar ich wykorzystania w przestrzeni i w czasie.

Na załączonej mapie należy przedstawić:

- granice administracyjne;
- rezultaty oceny zagrożenia;
- położenie dyspozycyjnych i dostępnych sił i środków;
- ideę i marszruty manewru /przegrupowania/ wojsk operacyjnych w granicach OW oraz wykorzystania wojsk OW czasu "W". /Idea przegrupowania wojsk operacyjnych w ramach przegrupowania i operacyjnego rozwinięcia tych wojsk stanowi uogólnienie treści planu przegrupowania wojsk ograniczone do obszaru danego OW/.

"Zamiar obrony OW" w całości może być udostępniony wyłącznie osobom dopuszczonym spośród DOW do operacyjnych prac planistycznych w Sztabie Generalnym. Osobom angażowanym do prac wycinkowych mogą być udostępnione wyłącznie, wynikające z "Zamiaru", dyrektywne ustalenia, dotyczące pewnych tylko elementów tego zamiaru lub pewnych jego aspektów.

Podstawę treści planów szczegółowych obrony obszaru OW poza "Zamiarem obrony", stanowią:

- wytyczne szczebla centralnego oraz dowódcy OW;
- aktualna i realnie istniejąca sytuacja oraz warunki położenia OW - terenowe, gospodarcze, demograficzne i komunikacyjne;
- wymagania i potrzeby innych planów /wykorzystania i działania wojsk operacyjnych; działania wojsk OPK i ewentualnie Marynarki Wojennej; zabezpieczenia materiałowego i obsługi wojsk na obszarze OW; rozwinięcia i funkcjonowania wojennego systemu dowodzenia, a także kierowania i zarządzania; funkcjonowania gospodarki narodowej na obszarze OW itd. itp./.

Rodzaj planów szczegółowych ustala odpowiednia instrukcja Sztabu Generalnego. Nie wnikając w treść tych ściśle tajnych ustaleń najogólniej można stwierdzić, że praktyka ćwiczebna wskazuje na konieczność opracowywania planów realizacji poszczególnych zadań, ciążących na OW.

Plany mobilizacji wojsk i osiągania gotowości, są przy tym planami, dotyczącymi zarówno wojsk operacyjnych jak i OTK. To samo dotyczy planów operacyjnego rozwinięcia/przegrupowania/

wojsk, mimo, iż ze względów zasadniczych w planach tych absolutną przewagę ilościową i przestrzenną mają wojska operacyjne i ich problematyka jest w treści tych planów zasadniczą.

Planowanie zabezpieczenia przegrupowania wojsk i technicznej osłony komunikacji jest złożonym procesem, obejmującym swym zasięgiem szereg ogniw i szczebli dowodzenia i państwowej administracji. Większość problemów natury koncepcyjnej i organizacyjnej /i to do niezbędnych szczegółów/w okresie planowania /pokoju/ jest rostrzyganych na szczeblu centralnym pod kierunkiem Sztabu Generalnego i przy udziale zainteresowanych instytucji centralnych MON, resortów, a także dowództw OW. W DOW i na szczeblu OW, a także na szczeblach niższych podejmowane są w okresie planowania decyzje głównie o charakterze wykonawczym i wdrożeniowym; na szczeblach tych chodzi głównie o udokładnienie rozwiązań narzuconych z góry i o ich realizację /lub wszechstronne przygotowanie się do ich realizacji/. Stąd też plany szczebla OW /i szczebli niższych/ z tej dziedziny mają przede wszystkim charakter zbiorczy - zawierają głównie niezbędny zestaw informacji, zaczerpniętych z dokumentów szczebla centralnego, potrzebnych danemu dowództwu w czasie organizowania wykonawstwa i w czasie realizacji zaplanowanych prac. Natomiast stosunkowo mało jest w nich elementów twórczych, koncepcyjnych; stosunkowo mało jest w nich decyzji szczebla zestawiającego plan.

Wśród planów, zawierających podstawy organizacji technicznej osłony komunikacji, zabezpieczenia przegrupowania wojsk i przewozów na obszarze OW można wyodrębnić plany operacyjne i plany specjalistyczne.

W praktyce można spotkać się z różnymi rozwiązaniami z zakresu doboru rodzajów, nazw, treści i formy tych dokumentów. Ćwiczebne doświadczenia ASG i obserwacja doświadczeń poszczególnych OW z tej dziedziny skłaniają do uznania za najbardziej racjonalne następujących ustaleń:

A. Dokumentem podstawowym dla skoordynowania całego procesu planowania i przygtowania zabezpieczenia przegrupowania, przewozów i technicznej osłony komunikacji, a także dla operacyjnego kierowania realizacją tych zadań jest "Plan zabezpieczenia ruchu na obszarze OW".

Plan ten jest ściśle skoordynowany z planem przegrupowania wojsk. Opracowywany jest on przez pion operacyjny sztabu OW z udziałem przedstawicieli zainteresowanych komórek DOW /kwatermistrzostwo, szefostwo wojsk inżynieryjnych, łączności, chemicznych itd./.

Forma planu jest dowolna. Najpraktyczniejszym jest plan opracowany na mapie 1:200 000 z legendą, zawiarjącą te wszystkie ustalenia, których graficzne wyrażenie jest niemożliwe lub bardzo trudne.

Najogólniej rzecz biorąc plan powinien zawierać trzy grupy zagadnień: 1/ ustalenia, dotyczące mob. i przestrzennego rozwinięcia oraz funkcjonowania systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk; 2/ ustalenia i oceny z zakresu możliwości komunikacyjnej sieci oraz technicznej jej osłony /w zakresie niezbędnym dla podejmowania decyzji operacyjnych/; 3/ ustalenia, wynikające z planów materiałowego, medycznego i technicznego zabezpieczenia i obsługi przegrupowujących się wojsk /i transporterów/, a dotyczące głównie możliwości zapewnienia tym wojskom pomocy w sytuacjach awaryjnych.

W szczególności:

a/ z zakresu technicznej osłony komunikacji plan powinien zawierać:

- a/ ocenę przekraczalności przeszkód terenowych /np. dogodne miejsca na przeszkodach wodnych do budowy przepraw stałych wysoko i niskowodnych, pontonowych, po dnie, desantowych, itp./;
- szczegółowo opisane drogi /linie kolejowe, szlaki wodne/, a także wyznaczone dla wojsk na okres przegrupowania marszruty tranzytowe i wewnętrzne wraz z podziałką kilometrową i numeracją; drogi zapasowe, objazdy punktów i rejonów newralgicznych itd;
- obszary trudne lub niedostępne;
- szczegółowo opisane źródła materiałów technicznych, niezbędnych dla utrzymania dróg w stanie eksploatacyjnym;
- rejony składowania konstrukcji mostowych i materiałów budowlanych z opisem;
- garnizony i rejony wyjściowe /ewentualny manewr w ramach przegrupowania oraz terminy gotowości wojsk inżynieryj -

nych, pontonowych i budowy mostów, ewentualnie szkół inżynieryjnych, jednostek szkolnych, zapasowych itp./ drogowych, kolejowych oraz tych wszystkich, które planowo lub nieplanowo mogą być wykorzystane do prac nad zabezpieczeniem komunikacji i przepraw;

- rejony formowania i wyjściowe jednostek zmilitaryzowanych podporządkowania centralnego i terenowego z danymi co do ich zadań i możliwości;
- dane dotyczące miejsca i możliwości zakładów przemysłowych lub tp. przedsiębiorstw, których produkcja może być wykorzystana dla celów technicznej osłony komunikacji;
- niezbędne dane z zakresu sił samoobrony i możliwości ich wykorzystania do prac, a także możliwości wykorzystania innych lokalnych źródeł materiałowych i siły roboczej;
- zadania poszczególnych rodzajów sił i środków oraz jednostek, a także niezbędne kalkulacje;

b/ w zakresie rozwinięcia i funkcjonowania systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk:

- plan alarmowego rozwinięcia Okręgowego Ośrodka Kierowania i Kontroli Ruchu Wojsk /obsada, wyposażenie, pełna dokumentacja robocza itd./;
- zestaw, zalakowanych i otwieranych wyłącznie na specjalny sygnał, kopert z wyciągami z planu przegrupowania wojsk przez obszar OW;
- przestrzenny zasięg działania poszczególnych, podlegających DOW i rozwijanych przez DOW, stref K i KRW; ich skład i obsada zasadniczych stanowisk; miejsca formowania lub osiągania gotowości i terminy; manewr dla zajęcia właściwych rejonów działania; dane dotyczące rozwinięcia sił stref /położenie komend i stanowisk oraz punktów dowodzenia jednostek aż do komend tymczasowych rejonów przeładunkowych, oficerskich posterunków i komend dróg włącznie; położenie rejonów zastrzeżonych i rejonów ewentualnego zatrzymania wojsk przed przeprawą i zbiórki po przeprawie itp./;
- miejsca i terminy rozwinięcia elementów kierowania i kontroli ruchu wojsk w obszarach, nie objętych strefami K i KRW;

- udział osobowy i rzeczowy oraz zakres zadań sił i środków, pozostających w dyspozycji układu terytorialnego i ewentualnie funkcjonalnego w systemie Kierowania i Kontroli Ruchu Wojsk;
- położenie i skład sił odwodowych;
- organizacja dowodzenia systemem i łączności;

c/ W zakresie zabezpieczenia użytkownikom sieci komunikacyjnej awaryjnej pomocy materiałowej, medycznej i technicznej oraz obsługi. Plan powinien zawierać dane o położeniu wzdłuż i w pobliżu dróg manewru; szpitali /wojskowych i cywilnych, stałych i rezerwowych oraz improwizowanych z podaniem ogólnej ilości łóżek/; warsztatów technicznych /z niezbędnymi danymi co do zakresu ich możliwości produkcyjnych, miejsca i składu ekip i elementów typu polowego itp./; składów MPiS itp., niezbędne informacje.

Plan, po wszechstronnym uzgodnieniu w kręgu zainteresowanych komórek dowództwa i sztabu OW, a także z zainteresowanymi władzami szczebla centralnego i terenowego, zatwierdzany jest przez dcę OW. Ze względu na potrzebę utrzymania planu w ścisłej tajemnicy treść planu w całości udostępniona jest bardzo ograniczonej ilości osób. Pozostali i współpracownicy, a także osoby, z którymi dokonuje się uzgodnień szczegółowych, zapoznawani są wyłącznie z pewnymi elementami planu.

B/ Wśród dokumentów specjalistycznych przede wszystkim trzeba wymienić:
- "plan technicznej osłony komunikacji"-Szefostwa Komunikacji Wojskowej OW;
- plan zabezpieczenia przepraw i udziału wojsk inżynieryjnych w technicznej osłonie komunikacji OW",opracowywany przez Szefostwo Wojsk Inżynieryjnych OW;
- "plan materiałowego zabezpieczenia przegrupowania wojsk przez obszar OW i przewozów";
- plan technicznego zabezpieczenia przegrupowania i przemarszów wojsk";
- "plan medycznego zabezpieczenia przegrupowania,przemarszów i przewozów wojsk";
- plan zabezpieczenia łączności".

Plany powyższe stanowią jednocześnie element specjalistycz-

nych planów ogólnych /np. planu zabezpieczenia komunikacyjnego lub inżynieryjnego obrony obszaru OW i działań wojsk lub tp/, względnie zawarte są w treści takich ogólniejszych planów /np. planu łączności OW/.

Przy opracowywaniu planów /tak ogólnego, jak i specjalistycznych/ należy brać pod uwagę:

- zamierzenia, możliwości i potrzeby odnośnych zainteresowanych resortów /komunikacji, żeglugi, łączności, CUGW, URP itp/ i ich ogniw terenowych, władz i sił terenowych, a także terenowych szczebli innych rodzajów sił zbrojnych /WOPK, Marynarki Wojennej/ oraz organów i wojsk centralnego podporządkowania;
- konieczność związania w szczegółach systemu zabezpieczenia przegrupowania, przewozów i technicznej osłony komunikacji na obszarze OW z obszarami sąsiednimi.

Zależność i związek treści przewidywań i planów zabezpieczenia przegrupowania wojsk i technicznej osłony systemu komunikacji różnych szczebli dowodzenia i zainteresowanych pionów specjalistycznych sił zbrojnych oraz resortów nie są przy tym proste. Między nimi występują bardzo ścisłe sprzężenia zwrotne. Często nawet drobna poprawka lub zmiana w treści planu jednego tylko szczebla dowodzenia lub jednej specjalności pociąga za sobą łańcuch zmian i poprawek w treści innych planów i przygotowań. Każdorazowo wymaga to decyzji właściwego kompetentnego dla wszystkich zainteresowanych szczebla dowodzenia siłami zbrojnymi, a bardzo często właściwego szczebla państwowej administracji /zwykle niestety nie niżej ministerstwa, a nawet Prezydium Rządu/.
Ta ścisłość i rozległość sprzężeń stanowi w praktyce bardzo istotny czynnik hamujący postęp, ale z drugiej strony zmusza zainteresowanych w postępie do wnikliwego mierzenia "zamiarów na siły".

Planowanie użycia wojsk w walce z bojową dywersją npla[x/] obejmuje dwa zasadnicze działy: a/ ochronę obiektów wojskowych i ważnych z wojskowego punktu widzenia oraz b/ pomoc wojsk władzom i siłom resortu spraw wewnętrznych. Ponadto konieczne jest planowe przygotowanie niezbędnych kroków organizacyjnych na wypadek zaistnienia potrzeby przejęcia dowodzenia całością

x/ Dla odróżnienia od dywersji np. ideologicznej.

przedsięwzięć z zakresu walki z dywersją przez wojsko.

Plan ochrony obiektów i użycia wojsk w walce z dywersją opracowuje pion operacyjny sztabu OW przy współpracy zainteresowanych komórek DOW, wśród których przede wszystkim trzeba wymienić Szefostw WSW. Ponadto konieczną jest ścisła współpraca autorów planu z zainteresowanymi organami cywilnej administracji zarówno centralnej, jak i terenowej, wśród których trzeba przede wszystkim wymienić organa resortu spraw wewnętrznych. Współpraca ta realizowana jest w procesie planowania albo przez kontakt bezpośredni, albo poprzez centralne instytucje MON oraz terytorialne sztaby wojskowe.

Opracowanie planu wymaga uprzedniego dokonania:

a/ głębokiej i wszechstronnej oceny skali i charakteru zagrożenia obszaru OW ze strony sił dywersyjnych przeciwnika; /powinny być w ocenie uwzględnione zarówno możliwości sił specjalnego przeznaczenia nieprzyjaciela, jak i możliwości sił; dywersyjno-rozpoznawczych; desantów powietrznych, działających w rozproszeniu; organizowanych przez przeciwnika doraźnie na bazie przeróżnych "społecznych" organizacji i sił wrogich socjalizmowi, a istniejących w krajach na - pastniczych - np. ziomkostwa w NRF - i organizowanych na bazie pozyskiwanych elementów społeczeństw krajów socjalistycznych, w postaci zbrojnego podziemia/. Ocena powinna uwzględniać aspekty tak ilościowe, jak i jakościowe. Istotną sprawą jest dokonanie oceny zagrożenia przestrzennego; a to wymaga ustalenia położenia obszarów szczególnie dogodnych do bazowania sił przeciwnika /głównie decydującymi w tej dziedzinie są względy topograficzne i demograficzne/ oraz obszarów i obiektów szczególnie ważnych i podatnych na dywersyjno-bojową działalność npla lub zdolnych wyjątkowo przeciągnąć jego uwagę i chęci. Dokonanie takich ocen zmusza do przeprowadzenia rozległych i wszechstronnych, a często bardzo szczegółowych i specjalistycznych studiów.

b/ Ustalenia zestawu obiektów, wymagających bezpośredniej ochrony ze strony wojska. W praktyce sprawa jest wyjątkowo skomplikowana merytorycznie i trudną organizacyjnie. Rzecz w tym, że trzeba zdecydować, które z obiektów wojskowych wymagają takiej ochrony /i jakiej ochrony/, a także które

z obiektów niewojskowych są na tyle ważne dla wojska, że podjąć musi ono trud ich ochrony. Decyzje muszą przy tym mieścić się w ramach realnych możliwości ludzkich, materiałowych, wyposażeniowych itp. w każdej skali - od szczebla terenowego do szczebla OW /a w istocie - do szczebla centralnego/ włącznie. Prace te wykonywane są w jednolitym systemie, obejmującym wszystkie zainteresowane szczeble dowodzenia, a decyzje - wymagają okresowej aktualizacji.

c/ Ustalenia możliwości i sposobów oraz terminów formowania pododdziałów ochrony; wszechstronnego zabezpieczenia ich mobilizacji; zapewnienia im możliwości sprawnego działania /zaopatrywanie, łączność, transport, wyżywienie, pomoc medyczna, dowodzenie itp./; zapewnienia obiektom chronionym ochrony bezpośredniej na wypadek alarmowego osiągania gotowości przez system obrony PRL i zaistnienie opóźnień w formowaniu pododdziałów ochrony; ustalenia organizacyjnej struktury tych pododdziałów i ich rodzaju /wojskowe, samoobrony/;

d/ Bardzo szczegółowego i precyzyjnego ustalenia /wspólnie z organami MSW/ rejonizacji i zakresu możliwych potrzeb oraz sposobów udzielenia przez wojsko pomocy siłom MSW w uch walce z dywersją oraz przejmowanie dowodzenia operacjami przeciwdywersyjnymi przez wojsko. Sprawą szczególnie ważną jest przy tym ustalenie precyzyjne kompetencji wszystkich zainteresowanych szczebli dowodzenia obu współdziałających stron.

e/ Uzyskanie pełnej informacji co do położenia i możliwości załóg ochronnych obiektów, za ochronę których ponosi odpowiedzialność resort spraw wewnętrznych /i inne resorty administracji cywilnej/ oraz co do położenia i możliwości sił manewrowych tego resortu /ewentualnie resortów/.

Plan ochrony obiektów i użycia wojsk w walce z dywersją może mieć formę dowolną. Najbardziej praktyczną jest jak się wydaje forma graficzna /na mapie 1:200 000/ z legendą.
W części graficznej należy przede wszystkim przedstawić:
- przypuszczalne rejony bazowania sił dywersyjnych;
- położenie, rodzaje, numerację obiektów przewidywanych do ochrony przez wojsko /ważnym z praktycznego punktu widzenia

jest system numeracji obiektów, który powinien być jednolity dla kraju i pozwalać szybko ustalić o jaki OW, województwo i powiat chodzi/; Celowe może być takie wyodrębnienie obszarów szczególnych skupisk obiektów bardzo ważnych w formie rejonów lub rubieży względnie odcinków linii /np. komunikacyjnych lub tp/;

- położenie i siły załogi ochrony obiektów /ewentualnie numerację i rodzaje tych obiektów oraz podległość/ chronionych przez wojska nie podporządkowane OW oraz przez siły innych resortów;
- rejony ochrony poszczególnych pododdziałów i ich dyslokację oraz ewentualny manewr. Uwzględniać przy tym należy ewentualność dwóch faz: a/ faza pierwsza - obsada alarmowa siłami pododdziałów i oddziałów OT, wojsk obrony wewnętrznej, ewentualnie MO itd. i b/ faza druga - obsada właściwymi pododdziałami ochrony /po uzyskaniu przez nie gotowości i zluzowaniu sił uprzednio użytych doraźnie do celów ochrony/. Wyodrębnienie tych faz jest uzależnione od terminów gotowości pododdziałów ochrony, a te mogą być różne w zależności od lokalnych możliwości org.-mob.;
- rejony rozmieszczenia jednostek /instytucji itp./ OW oraz sił stacjonujących na obszarze OW, wydzielających stale pododdziały dyżurne /alarmowe/, gotowe w każdej chwili do interwencji na korzyść sił ochronnych /stacjonarnych/ oraz do udzielenia ewentualnej pomocy organom MSW; należy zaznaczać wyraźnie siłę pododdziałów dyżurnych /alarmowych/ oraz planowy zasięg ich ewentualnego interwencyjnego działania, a także orientacyjne rezultaty wstępnych kalkulacji przestrzenno-czasowych;
- zestawienia /ilościowe i ewentualnie jakościowe/ sił ochrony obiektów wg województw lub nawet powiatów i większych miast;

W legendzie do mapy wskazane jest ujęcie /sformułowanie, przedstawienie:

- celu użycia wojsk do walki z bojową dywersją przeciwnika;
- zamiaru realizacji założonego celu /na podstawie "Zamiaru obrony OW"/;
- zadań poszczególnych sztabów terenowych, związków i oddziałów podporządkowania okręgowego;

- ustaleń dotyczących współdziałania z wojskami nie podporządkowanymi OW oraz siłami i organami innych resortów;
- zestawienie tabelaryczne obiektów i sił, wydzielonych do ochrony /szczegółowe - gdy brak zestawień wg powiatów,miast i województw; ogólne - gdy zestawień takich dokonano na mapie/;
- schematu szczegółowego systemu dowodzenia siłami ochrony obiektów i współdziałania z siłami ochrony obiektów innych rodzajów sił zbrojnych oraz innych resortów z uwzględnieniem szczebla OW i WSzW, a w razie potrzeby także niektórych PSzW;
- ustaleń dotyczących systemu dowodzenia przeciwdywersyjnymi działaniami manewrowymi na szczeblu OW /organizacja grup operacyjnych z podaniem nazwisk i funkcji, wyposażenia, transportu, łączności, terminów i zasad przejmowania lub przekazywania dowodzenia; ustalenia dotyczące kompetencji różnych dowództw i ogniw; ustalenia dotyczące współdziałania itp./.

Na uwagę zasługuje także inna wersja formy i treści "Planu ochrony obiektów i udziału wojsk w walce z dywersją na obszarze OW". Polega ona na tym, że DOW dysponuje planami ochrony obiektów, opracowanymi przez poszczególne WSzW i wyodrębnione dowództwa garnizonów /ewentualnie/ - i z treści tych planów w każdej chwili może uzyskać niezbędne szczegółowe dane. Plan okręgowy natomiast obejmuje wyłącznie dane szczegółowe, dotyczące ochrony obiektów szczególnego dla OW znaczenia /np. ochrona SD lub tp/, dane zbiorcze za podległe WSzW i wszystkie dane, ustalenia i rozwiązania - w zakresie pomocy organom MSW, przejmowania dowodzenia operacjami przeciwdywersyjnymi, dowodzenia i łączności, zaopatrywania i obsługi, współdziałania i zabezpieczenia - poczynione na szczeblu OW.

"Plan walki z desantami powietrznymi na obszarze OW" opracowuje się na podstawie:
- ustaleń merytorycznych i organizacyjnych, a także ocen szczebla centralnego /Sztabu Generalnego i Inspektoratu OT, a także zainteresowanych dowództw i szefostw/

- znajomości aktualnych możliwości sił zbrojnych potencjalnego przeciwnika, a także ocen rozwojowych i możliwości perspektywicznych /zakładać należy wszystkie różnorodne możliwości rozwoju sytuacji, poprzedzającej ewentualne działania zbrojne nieprzyjaciela/;
- znajomości warunków polityczno-geograficznych, topograficznych, ekonomicznych i demograficznych obszaru Okręgu Wojskowego i obszarów przyległych;
- znajomości i ocen zagrożenia obszaru OW różnorodną działalnością wroga i przewidywań co do możliwych skutków oddziaływania przeciwnika dla systemu obrony przeciwdesantowej tego obszaru;
- uzgodnień szczegółów współdziałania w zakresie OPDes z sąsiednimi OW, Wojskami OPK, ewentualnie Marynarką Wojenną, wojskami operacyjnymi i siłami zbrojnymi państw sojuszniczych /pozostającymi w dyspozycji dowództw przygranicznych OW tych państw/;

Forma planu może być dowolna. Najbardziej na ogół przydatną w praktyce jest forma planu opracowanego na mapach z legendą. Podstawowy element tak pomyślanego planu stanowi mapa 1:500 000, zawierająca ogólną koncepcję walki z desantami powietrznymi przeciwnika na obszarze OW.

W szczególności na mapie tej powinny być zobrazowane:
- przypuszczalne kierunki działania lotnictwa przeciwnika /w tym transportowego z desantem/;
- prawdopodobne rejony desantowania oraz przypuszczalne siły i czas desantowania /czas względny, w stosunku do początku działań wojennych lub w odniesieniu do zaistnienia określonej sytuacji/;
- zasięgu rozpoznania radiolokacyjnego i radiowego /przede wszystkim w kierunku morza i bezpośredniej granicy z potencjalnymi przeciwnikami/, a także rozpoznania przeciwnika w głąb obszaru OW;
- usytuowanie systemu czynnych środków obrony powietrznej kraju i OPL i zasięgi ich działania w obszarach szczególnie zagrożonych desantowaniem;
- rozmieszczenie wojsk własnych w rejonach zagrożonych lądowaniem i w ich pobliżu /WOPK, WOP , jednostki przeprawowe,

chrony obiektów itp./ oraz ich zadania w wypadku desantowania npla /przejścia do obrony okrężnej lub określonych rubieży względnie obszarów, rozpoznanie, przeciwdziałanie roz - przestrzenianiu się npla w określonych kierunkach lub tp/;
- zadania władz i sił terytorialnych obszarów przyległych do przewidywanych rejonów lądowania desantu npla na wypadek jego wylądowania;
- położenie i prawdopodobne /zwariantowane/ rejony wyjściowe sił manewrowych OW /i ewentualnie centralnego podporządkowania, a także sąsiadów/ przewidywanych do udziału w walce z desantem oraz drogi domarszu do tych rejonów;
- rozliczenie czasu niezbędnego na zaalarmowanie, przemarsz, przygotowanie się do wykonania zadań itp.;
- rozmieszczenie i możliwości elementów zabezpieczenia materiałowego i medycznego tych działań;

W legendzie do mapy wskazane jest zamieszczenie:
- elementów oceny możliwości npla w zakresie desantów powietrznych, ich wsparcia, osłony i zabezpieczenia z uwzględnieniem różnych możliwych wariantów rozwoju sytuacji,w tym także na zewnętrznym froncie wojny;
- celu, zamiaru dcy OW w zakresie obrony przeciwdesantowej i walki z desantami oraz zadań poszczególnych wykonawców;
- wytycznych i tabel obrazujących system i zadania w zakresie zabezpieczenia działań;
- planu rozbudowy zapór inżynieryjnych i umocnień oraz niszczeń w rejonach przewidywanego lądowania desantów;
- planu rozwinięcia systemu dowodzenia walką z desantami z uwzględnieniem szczegółów organizacji i wyposażenia grup operacyjnych lub pomocniczych SD OW.

Do części ogólnej planu powinny być załączone mapy szczegółowe w skali 1:100 000, obejmujące obszary zagrożone lądowaniem desantów powietrznych. Na mapach tych powinny być zobrazowane:
- obszary szczególnie dogodne do lądowania desantów z technicznego punktu widzenia;
- tereny szczególnie dogodne do bazowania sił dywersyjnych i rozpoznawczych npla;

- rozmieszczenie w terenie w szczegółach wszystkich sił i środków, mogących podjąć od początku próby walki z lądującym przeciwnikiem /elementy podległe Komendom SK i KRW, strażnice i odwody WOP, placówki graniczne WOP sojusznika; pododdziały i oddziały WOPK; pododdziały ochrony obiektów; komendy i posterunki MO i uzbrojonych elementów ochronnych resortów cywilnych itd. z zaznaczeniem szczegółowym ich wartości liczebnej, uzbrojenia itp./;
- zadania tych sił na wypadek lądowania desantu;
- system łączności istniejący w terenie i organizacja systemu rozpoznania i informacji na wypadek wojny /kto, jakimi kanałami łączności przekazuje informacje o ewentualnym lądowaniu przeciwnika itp./;
- położenie kierunków szczególnie dogodnych do wykonania uderzeń siłami odwodów, położenia dogodnych rubieży rozwinięcia tych odwodów itp.;
- szczegółowe dane o zakresie przygotowywanych przedsięwzięć typu inżynieryjnego mogą być dołączone i stanowić załączniki.

Tak pomyślane mapy szczegółowe stanowią w istocie materiał, pozwalający w przypadku rzeczywistego lądowania desantów szybko wrysować aktualne położenie przeciwnika, podjąć decyzje i opracować szczegóły planu walki.

W praktyce można niekiedy spotkać - bazujące w całości na przewidywaniach - próby opracowywania w okresie pokojowym szczegółowych planów walki z desantami na mapach 1:200 000 zawierające nawet decyzje co do kierunków uderzeń wojsk itp. Naszym zdaniem opracowywanie takich planów jest niecelowe i zbędne, gdyż bogactwo możliwych wariantów sytuacyjnych jest zbyt wielkie aby plany takie mogły okazać się przydatnymi.

Ze względu na rozległość problematyki i charakter, wszechstronność i ścisłość powiązań z innymi dziedzinami obronnej działalności OW, opracowywanie jednolitego planu obrony wojsk przed BMR wydaje się mało celowe. Bardziej wskazane jest opracowywanie planów cząstkowych, obejmujących realizację poszczególnych zadań z tego zakresu. Rozwiązania w tej dziedzinie, w zależności od konkretnych potrzeb OW mogą być różne, jednakże powszechna jest potrzeba opracowywania co najmniej

dwóch wyodrębnionych planów: 1/ planu rozwinięcia i funkcjonowania systemu ostrzegania i alarmowania wojsk na obszarze OW; 2/ planu prowadzenia akcji ratowniczych na obszarze OW.

Obydwa te plany najwygodniej opracowywać na mapie 1:200 000 z odpowiednią legendą.

"Plan rozwinięcia i funkcjonowania systemu ostrzegania i alarmowania wojsk na obszarze OW" powinien zawierać a/ ustalenie w zakresie organizacji sieci i sposobów ostrzegania oraz b/ ustalenie w zakresie organizacji i sposobów alarmowania wojsk /a w pewnym sensie także ludności, władz terenowych itp./ na obszarze OW.

W szczególności graficznie celowe jest przedstawienie:

- granic OW, województw i powiatów;
- podział terytoriów województw na sektory ostrzegania i ich kryptonimy;
- położenie wszystkich SD i SK /stanowisk kierowania/ WKO oraz tych PKO, szczególnie ważnych instytucji, zakładów itp., które są ujęte w sieci ostrzegania;
- położenie wojskowych obiektów na obszarze OW;
- kierunków ostrzegania;
- kierunków alarmowania poszczególnych WKO /tylko w zasadzie tych, które wykorzystywane są jednocześnie dla alarmowania wojsk, sztabów, załóg wojskowych obiektów, maszerujących kolumn wojsk operacyjnych własnych i sojuszniczych/;
- radiofonicznej sieci alarmowania PR i TV /rozmieszczenie rozgłośni, zasięg, zakres fal itp./;
- niektórych elementów garnizonowego systemu operacyjnej łączności alarmowej - mianowicie tych, które są wykorzystywane w systemie ostrzegania i alarmowania wojsk i załóg wojskowych obiektów /położenie węzłów, wyposażenie, kierunki alarmowania itp./;
- niektórych elementów systemu dźwiękowego alarmowania powszechnego /zasięgi, rodzaj środków/, tylko w tych miastach /osiedlach i wokół nich/, które są garnizonami WP.

W legendzie celowe jest przedstawienie:

- schematu radiowych i innych sieci ostrzegania i alarmowania;
- struktury i przykładów sygnałów ostrzegania i alarmowania.

Ponadto w legendzie powinny być podane objaśnienia zastosowanych nietypowych znaków taktycznych oraz ewentualne wyjaśnienia uzupełniające treść graficzną mapy /planu/.

"Plan prowadzenia akcji ratowniczych na obszarze OW" jako dokument dowództwa i sztabu OW powinien zawierać ustalenia w zakresie: a/ organizacji i prowadzenia akcji ratowniczych na rzecz wojsk przebywających czasowo lub stale na obszarze OW oraz b/ pomocy udzielonej przez wojska władzom i siłom ratowniczym układu terytorialnego i funkcjonalnego w ich akcjach ratowniczych.

Plan wskazane jest opracowywać na mapie 1:200 000. Graficznie /na mapie/ należy przedstawić:

- granice państwowe i administracyjne do powiatu włącznie;
- obiekty i ewentualnie obszary szczególnie zagrożone uderzeniami BMR npla z podaniem szacunkowej oceny mocy ewentualnych wybuchów, a także obszary szczególnie zagrożone skażeniami;
- położenie SD i SK /OW, związków współdziałających, Komitetów Obrony itd./;
- położenie wszystkich obiektów wojskowych /okręgowych, OPK, marynarki, centralnego podporządkowania, stanowiące własność sojusznika itp./;
- położenie garnizonów, rejonów alarmowych, rejonów wyjściowych wszystkich jednostek wojskowych, mogących być użyte do akcji ratowniczych;
- rejony rozmieszczenia zgrupowań i pojedyńczych manewrowych oddziałów ratowniczych i odbudowy, pozostających w dyspozycji władz układu terytorialnego i funkcjonalnego, a także zestawienia możliwości sił drobniejszych wg powiatów;
- marszruty przegrupowania wojsk i zasadnicze drogi dowozu na front zewnętrzny i ewakuacji wraz z rokadami, przebiegające przez obszar OW;
- kierunki działania poszczególnych jednostek i zgrupowań na rzecz porażonych jednostek wojskowych OTK lub operacyjnych z zaznaczeniem wyraźnym obszaru działania /w tym celu należy posługiwać się podziałem administracyjnym/;
- kierunki działania poszczególnych jednostek i zgrupowań ratowniczych na rzecz załóg porażonych stacjonarnych obiektów wojskowych /SD, lotniska, składy itd./;

- kierunki działania sił ratowniczych poszczególnych powiatów /włącznie z ich siłami samoobrony/ na rzecz pobliskich po - rażonych jednostek i obiektów wojskowych;
- kierunki działania jednostek wojsk OW na korzyść poszczególnych miast i zakładów przemysłowych lub tp;
- położenie placówek służby zdrowia wojskowych i cywilnych z podaniem ich przynależności resortowej, rodzaju i całkowitej pojemności;

W legendzie wskazane jest zamieszczanie /ujęcie/:

- oceny zagrożenia obszaru OW /tych elementów, których pokazanie graficzne nie jest możliwe/;
- krótko sformułowanych: celu, zadań OW, zamiaru ich wykona - nia i zadań poszczególnych jednostek OW z podaniem: ile każde z nich organizuje grup awaryjno-ratunkowych oraz ich składu i terminów gotowości; oraz kiedy i jak należy do prac wykorzystywać inne siły tych jednostek;
- ustaleń i schematu organizacji systemu dowodzenia akcjami ratowniczymi;
- terminów osiągania gotowości do działań i składania meldunków, a także sygnałów współdziałania;

Celowe jest także krótkie sformułowanie ustaleń w zakresie współdziałania z zamieszczeniem ewentualnym niezbędnych szczegółowych danych w tabelach.

Ze względu na ścisłość współdziałania sił i środków różnorodnego podporządkowania, opracowania planu wymaga uprzedniego dokonania bardzo ścisłych ustaleń i zawarcia wielu precyzyjnych porozumień z wszystkimi współdziałającymi ogniwami dowodzenia i państwowej administracji.

Niezależnie od tych podstawowych dokumentów operacyjnych ale na ich podstawie i z uwzględnieniem ustalonych w tych dokumentach wymogów opracowuje się szereg dokumentów regulujących tryb i szczegóły wykonania zadań zabezpieczających. Dokumenty te opracowywane są przez poszczególne dowództwa, szefostwa, zarządy i inne specjalistyczne komórki sztabu i dowództwa OW.

Treść planów obrony OW udostępniona jest bardzo nielicznej grupie osób, szczególnie odpowiedzialnych za przygotowanie działań. Wycinkowe, specjalistyczne elementy tych planów,

są natomiast udostępnione, a nawet powstają przy aktywnym współudziale wszystkich, najbardziej zainteresowanych i kompetentnych ludzi. W rezultacie takiego podejścia do tej sprawy: z jednej strony możliwie dobrze chroniona jest tajemnica rzeczy głównych i całościowych, a z drugiej strony wszyscy wykonawcy poszczególnych elementów planów znają swe zadania i mogą wszechstronnie przygotowywać się do ich wykonania.

Istotnym efektem organizatorskim, poza zawarciem określonych umów i poczynieniem wiążących ustaleń, stanowiących podstawę planów, kończą się również wszystkie robocze spotkania wszystkich współdziałających i współpracujących w obronie obszaru kraju stron zarówno wojskowych, jak i cywilnych.

Wszystko to nie wyczerpuje jednak sprawy organizacji obrony. Wojennych zadań na ogół nie znają w okresie pokojowym na przykład dowódcy jednostek i związków /zadania te zawarte są w specjalnych i specjalnie przechowywanych pakietach/. W szeregu szczegółowych kwestiach brak jest pewności, czy ustalenia zawarte w planach są rzeczywiście rozwiązaniami optymalnymi. Dla wypełnienia tego rodzaju luk w systemie organizacji działań; istotną rolę do spełnienia mają ćwiczenia. Podstawę ćwiczeń stanowią zawsze założenia fikcyjne, choć zbliżone do warunków rzeczywistych, ale w każdym z ćwiczeń pewne elementy mogą i powinny być rozgrywane z myślą o rzeczywistym przygotowywaniu ćwiczących do wykonywania ich zadań oraz z myślą o sprawdzeniu sensowności planistycznych ustaleń, zebraniu doświadczeń i później wprowadzeniu wynikających stąd udoskonaleń do planu.

Ten krąg przedsięwzięć w zasadzie wyczerpuje zestaw ogólnych i czynionych w okresie pokojowym zabiegów z zakresu organizacji działań. Zestaw ten wzbogaca jednak organizatorska praca DOW i wszystkich innych ogniw dowodzenia, realizowana w toku działań, w ramach urzeczywistnienia opracowanych uprzednio planów. Praca ta ściśle dostosowywana jest do aktualnych potrzeb, a zawsze - jak wynika z dotychczasowej praktyki - rozpoczyna się od przedsięwzięć, związanych z podnoszeniem i osiąganiem wyższych stanów lub potem także obniżeniem stanu gotowości bojowej wojsk i obronnych systemów, stosownie do wahnięć napięć w wojskowo-politycznej sytuacji w świecie i zmian w charakterze oraz skali rzeczywistego zagrożenia.

V. SYSTEM DOWODZENIA OBRONY OW

W okresie pokojowym DOW mieści się zazwyczaj w kilku blisko położonych gmachach, usytuowanych w granicach stołecznego lub wojewódzkiego miasta. Poza tym siły i środki zabezpieczające rozmieszczają się w pobliżu, tak aby obsługa pracy DOW mogła być jak najsprawniejszą, a realizacja zadań alarmowych nastręczała możliwie mało trudności.

Pomieszczenia i gmachy wykorzystywane przez DOW w okresie pokojowym są rozbudowywane lub przystosowywane w miarę możliwości i potrzeb także do działania w okresie wojny. Odpowiednio do tego rozbudowywane są pomieszczenia schronowe, systemy łączności, wewnętrzne i zewnętrzne systemy alarmowe, ochrony i ubezpieczenia itd.

Na podobnej zasadzie przygotowywane są też "pokojowe" punkty dowodzenia podległych i współdziałających dowództw.

Łączność między nimi rozbudowywana i doskonalona jest od lat z myślą nie tylko o spełnieniu wymagań okresu pokojowego, ale i wojennego. Stąd też DOW dysponują z przełożonymi, podwładnymi i sąsiedami wieloma możliwościami łączności zarówno kablowej i przewodowej, jak też radioliniowej i radiowej, a także realizowanej ruchomymi środkami łączności, działającymi w systemie wojskowej poczty lub poza nim. Szczególną przy tym wartość i znaczenie ma system alarmowej łączności operacyjnej sił zbrojnych, wysoce zautomatyzowany i wydajny i wciąż intensywnie rozwijany.

Należy jednak przewidywać, że w wypadku wojny, wobec lotniczych i rakietowych /szczególnie z wykorzystaniem BMR/ uderzeń przeciwnika na obszar zaplecza, pokojowy system dowodzenia okaże się niewystarczający, przede wszystkim ze względu na niedostateczną odporność na zniszczenia.

Dlatego też przewiduje się w wypadku rzeczywistej potrzeby /gwałtowny wzrost stanu zagrożenia, nagła napaść przeciwnika lub tp/ alarmowe wyodrębnienie i wymarsz dowództw wojsk operacyjnych, a także rozwinięcie systemu SD zarówno okręgu, jak i niższych ogniw dowodzenia. W zależności od potrzeb i zarządzeń Sztabu Generalnego DOW może rozwijać dwa - cztery SD, numerowane kolejno, z których jedno jest głównym,

a wśród pozostałych mogą być wyodrębnione: pomocnicze, zapasowe lub wysunięte. Jedno z nich jest zawsze stanowiskiem dotychczasowym, bazującym na pomieszczeniach i urządzeniach siedziby DOW okresu pokojowego.

Wszystkie inne SD wybierane i przygotowywane są pod każdym względem zawczasu, ze szczególnym zwróceniem uwagi na łączność i warunki bezpieczeństwa.

Dla uodpornienia systemu dowodzenia przygotowuje się ponadto w sposób szczególny w każdym OW 1-2 wojewódzkie sztaby wojskowe jako zastępcze sztaby okręgów, zapewniając im możność przejęcia dowodzenia w każdej chwili w wypadku zniszczenia sztabu właściwego.

Alarmowe wyjście personelu rozwijanych w terenie SD z oniektów dotychczasowej siedziby DOW przeprowadzane jest zgodnie z wymogami czasowymi i innymi obowiązujących wszystkie jednostki sił zbrojnych.

Na podobnych zasadach /choć w mniejszej skali/ rozwijane są SD terenowych sztabów wojskowych - ściśle związane z SK terenowych Komitetów Obrony oraz SD jednostek polowych i organów rozwijanych wyłącznie w systemie wojennym /np. Komend SK i KRW/. Pozostałe jednostki typu stacjonarnego pozostają w dotychczasowym systemie łączności i dowodzenia.

Niezależnie od SD, ale na bazie ich personelu i wyposażenia zawczasu ponadto przygotowuje się dowództwa i sztaby tzw. grup operacyjnych, pomyślane jako organa przygotowywane do objęcia dowodzenia wydzielanymi planowo lub doraźnie siłami i środkami, przeznaczonymi do wykonania określonych, ograniczonych przestrzennie i czasowo, zadań. Mogą to być zadania tego typu jak: walka z desantem morskim lub powietrznym; przeprowadzenie wojskowej operacji przeciwdywersyjnej; kierowanie wielką akcją ratowniczą lub tp. Przygotowanie grup operacyjnych powinno pozwalać na ich formowanie i uruchamianie w trybie alarmowym.

VI. OGÓLNE ZASADY I NIEKTÓRE PROBLEMY KIEROWANIA OBRONĄ OBSZARU OW

Wojnę może poprzedzać wzrost napięcia w sytuacji międzynarodowej. Stosownie do ocen stanu wzrastającego zagrożenia, władze polityczne i wojskowe wspólnoty państw socjalistycznych i państwa, mogą podejmować decyzje, mające na celu dostosowanie stanu gotowości obronnej kraju i bojowej sił zbrojnych do skali grożącego niebezpieczeństwa zbrojnej napaści. Wprowadzenie stanu podwyższonej gotowości obronnej państwa jest przedsięwzięciem doprowadzanym do wiadomości wyłącznie zainteresowanych ogniw aparatu politycznegp, administracyjnego i gospodarczego, nie podawanym natomiast do wiadomości publicznej. DOW zawsze o decyzji tego typu będzie oczywiście powiadomione. Niezależnie od tego i wcześniej może być zarządzone dla części lub całości wojsk OW wprowadzenie stanu podwyższonej gotowości obronnej. W zależności od sytuacji jeszcze przed tym może być centralnie zarządzone dokonanie szeregu planowo przewidywanych przedsięwzięć przygotowawczych; możliwą jest także sytuacja, w której DOW otrzyma z wyprzedzeniem terminu planowanego wprowadzenia stanu podwyższonej gotowości bojowej dla określonej części lub całości wojsk OW i samo zadecyduje o skali i programie realizacji planowych przedsięwzięć przygotowawczych. W ramach osiągania stanu podwyższonej gotowości bojowej, w zakresie dostosowanym każdorazowo do potrzeb, realizowane będą m.in. przedsięwzięcia mobilizacyjne.

Osiąganie stanu podwyższonej gotowości obronnej wojsk jest procesem kierowanym, wymagającym często określonych merytorycznych i formalnych ingerencji DOW, a także utrzymania określonych kontaktów z współpracującymi i stacjonującymi na obszarze OW wojskami podporządkowania centralnego, innych rodzajów sił zbrojnych, a także ewentualnie sojuszniczymi oraz władzami terytorialnymi.

Ponadto, równolegle z procesem osiągania podwyższonej gotowości bojowej, realizowane są bardzo intensywnie prace nad aktualizacją wszystkich planów, sprawdzone są systemy alarmowego powiadamiania i doprowadzania zadań do wykonawców, realizowane są niezbędne prace, mające na celu usunięcie wszystkich

aktualnie znanych i stwierdzonych niedomagań i braków we wszystkich dziedzinach wojskowego organizmu.

Stan podwyższonej gotowości bojowej /i obronnej państwa/ może być utrzymywany przez czas dłuższy /kilkunastu dni, kilku tygodni/ i - w razie spadku zagrożenia - odwołany, lub przerosnąć w stan pełnej gotowości bojowej /bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa/.

Stan pełnej gotowości bojowej wprowadzony jest w trybie alarmowym, centralnie z równoczesnym zawiadomieniem DOW i innych pośrednich ogniw dowodzenia względnie poprzez te ogniwa. Decyzję o postawieniu wojsk w stan pełnej gotowości bojowej może w wyjątkowych wypadkach braku łączności z przełożonymi podjąć także dowódca OW. Jeżeli w okresie osiągania podwyższonej gotowości bojowej przeprowadza się zwykle tylko częściową i zawsze skrytą mobilizację sił zbrojnych /i ewentualnie innych sił obrony państwa/, o tyle wprowadzenie stanu pełnej gotowości bojowej jest równoznaczne z alarmowym uruchomieniem mobilizacji powszechnej w sposób jawny lub skryty stosownie do wymagań względów natury przede wszystkim politycznej.

Jednocześnie z tym w większości przypadków realizowane jest alarmowe wyjście wojsk do rejonów alarmowych i rozwinięcie wojennego systemu dowodzenia. Możliwe są jednakże przypadki alarmowego przeprowadzania mobilizacji w garnizonach i dopiero wówczas przechodzenie jednostek do rejonów alarmowych względnie wychodzenie wojsk z garnizonów w trybie alarmowym wprost na marszruty i do rejonów wyjściowych, z pominięciem rejonów alarmowych.

Decyzje w tych sprawach, podejmowane centralnie lub na szczeblu OW, muszą być podejmowane bardzo sprawnie i szybko i równie szybko doprowadzane do wykonawców /jednostek oraz terenowych sztabów wojskowych, zabezpieczających mobilizację/.

Jednocześnie z przekazaniem sygnałów alarmowych, zróżnicowanych stosownie do różnych możliwości ewentualnych, omówionych wyżej, decyzji - istnieje potrzeba doprowadzenia do wojsk /do dowódców jednostek i związków taktycznych/ konkretnych zadań bojowych. Dowódcy ci nie biorą udziału w planowaniu operacyjnym, realizowanym w okresie pokoju. Zadania, wynikające z tych planów wraz z pakietem niezbędnych innych dokumentów

/do asygnat włącznie/, przechowywane są w wytypowanych jed - - nostkach w zalakowanych pakietach. Ponieważ często zdarza się, iż w niektórych jednostkach /szczególnie małych/ brak jest warunków dla przechowywania tego typu ściśle tajnych dokumentów, są one utrzymywane w depozycie w sztabach jednostek posiadających ku temu odpowiednie warunki. W razie alarmu istnieje więc potrzeba uruchomienia akcji dostarczenia pakietów do wykonawców wraz z określonymi sygnałami zezwolenia na ich otwarcie i nakazującymi ich realizację /całkowitą lub z określonymi ograniczeniami, zmianami itd./. System ten wymaga stałej troski i doskonalenia z myślą o skracaniu czasów trwania akcji i zwiększaniu niezawodności działania.

W okresie /w czasie/ uruchamiania systemu osiągania pełnej gotowości bojowej, powszechnej mobilizacji i przegrupowania sił zbrojnych w ramach ich operacyjnego rozwinięcia /co w istocie stanowi jednolity, wzajemnie i wielostronnie wewnętrznie sharmonizowany system działania/ może zajść potrzeba wprowadzenia istotnych zmian do wcześniej opracowanych planów operacyjnych. Zmiany takie mogą być wprowadzone w zasadzie tylko na skutek szczególnej konieczności i decyzją szczebla centralnego. Pewne zmiany może do planu, w wypadku szczególnym, wprowadzać także dowódcą OW /armii wydzielonej z OW/ w zakresie swoich kompetencji. Jednakże należy zawsze pamiętać o ogromnym niebezpieczeństwie tego typu wszelkich zmian wprowadzonych w ostatniej chwili - niebezpieczeństwie połamania planów starannie i przemyślnie dopracowanych, doprowadzonych do wiadomości wszystkich zainteresowanych, całkowicie przez nich zrozumianych i wielokrotnie przećwiczonych przy szczególnej skali trudności równie dobrze zorganizowanego dopięcia planów i decyzji nowych. Niebezpieczeństwo to w tym okresie jest szczególnie wielkie i brzemienne w skutki wobec nawału spraw do wykonania na wszystkich szczeblach i wobec ogromu napięcia psychicznego, towarzyszącego przedsięwzięciom realizowanym w okresie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa.

Wraz z przekazaniem sygnałów alarmowych do wojsk, DOW w trybie alarmowym wydziela dowództwo i sztab armii i obydwa dowództwa rozwijają swe systemy stanowisk dowodzenia /i łączności/. W okręgach pierwszorzutowych dowódcy armii pozostają

na DSD okręgów zazwyczaj tak długo, dopóki nie uzyskają lepszych warunków dowodzenia ze swego polowego SD. Trwa to jednak z reguły bardzo krótko. Kolumny SD armii, ujęte w system przegrupowania wojsk, osiągnęły dzięki intensywnym treningom dużą sprawność marszową, wielokrotnie zwiększoną dzięki zastosowaniu powietrznych elementów dowodzenia; stąd też bardzo szybko dowódcy armii uzyskują pełną możność przejścia na sprawnie działający polowy system dowodzenia. Na SD OW dłużej pozostają tylko przedstawiciele armii; mianowicie, dopóki wojska armii nie opuszczą obszaru OW, a ich współdziałanie nie rozluźni się całkowicie.

Natomiast w OW położonym w głębi kraju,wobec wysokiego stopnia skadrowania wojsk i ogromu zadań mobilizacyjnych,proces wydzielania armii z OW musi trwać dłużej.Stąd także wczesne i szybkie wyodrębnienie się z dotychczasowego DOW dowództwa armii, równoznaczne z przerzuceniem całości ogromu zadań mobilizacyjnych na uszczuplony i osłabiony skład DOW czasu "W" - nie jest uzasadnione. W tych warunkach - mimo alarmowego rozwijania wojennego systemu stanowisk dowodzenia OW i armii, dowodzenie obu organizmami może przez czas dłuższy być skoncentrowane w rękach dotychczasowego dowódcy OW /aż do chwili osiągnięcia pewnego,minimalnie niezbędnego do działań,stopnia gotowości wojsk/.

W tym samym czasie i trybie osiągają gotowość i wychodzą do rejonów wyjściowych lub przystępują do działania siły i środki OW, przewidziane do zabezpieczenia przegrupowania wojsk, a w szczególności jednostki przeprawowe /inżynieryjne, drogowo-eksploatacyjne, kolejowe/, regulacji i kontroli ruchu wojsk, samochodowo i roboczo-transportowe, łączności systemu kierowania ruchem wojsk itd. Osiąganie gotowości sił zabezpieczenia przegrupowania, przygotowywanych przez resorty cywilne, a także innych sił zmilitaryzowanych i obrony, mimo że może rozpocząć się w tym samym czasie, z reguły trwać będzie dłużej, choć niektóre jednostki tego typu /np. transportowe formowane na bazie PKS/ osiągnęły wysoką, a nawet bardzo wysoką, sprawność w tej dziedzinie i z pewnością nie ustępują pod tym względem jednostkom wojskowym.

Rozwinięcie w terenie sił i środków zabezpieczenia przegrupowania, wobec masowości ewentualnego ruchu wojsk jest z

pewnością zadaniem dla OW bardzo ważnym i trudnym, a jednocześnie pilnym.

Sprawą równie istotną jest przejęcie administracji, obiektów i wszystkich zasobów poszczególnych garnizonów pozostawionych przez wojska, a także wykonanie przez terenowe sztaby wojskowe zadań w zakresie zabezpieczenia rozwinięcia wojennego systemu terenowej administracji państwa, mobilizacyjnego rozwinięcia wszystkich sił zmilitaryzowanych i samoobrony i zrealizowania w całości postanowień, wynikających z "Ustawy o powszechnym obowiązku obrony PRL" i zarządzeń wykonawczych, w zakresie obowiązków nakładanych ich mocą na organa MON.

W tym samym czasie może okazać się konieczne zrealizowanie przez terenowe komitety obrony i organa powszechnej samoobrony /obrony cywilnej/ terenowych sztabów wojskowych zadań związanych z:

- rozśrodkowaniem ludności i dóbr materialnych oraz kulturalnych;
- rozbudową na skalę masową ukryć przeciwlotniczych i przeciwradiacyjnych, przy udziale ludności i wszystkich dostępnych w terenie przedsiębiorstw budowlanych;
- rozwinięciem masy cywilnych szpitali rezerwowych i improwizowanych;
- przegrupowaniem i rozwinięciem wokół zasadniczych ośrodków miejskich znacznych sił ratowniczych różnego typu, a także sformowaniem w terenie rezerwowych wojewódzkich i krajowych odwodowych zgrupowań ratowniczych.

Zadania te bezpośrednio nie obciążają DOW, ale realizowane przy określonym udziale i odpowiedzialności terenowych sztabów wojskowych i na obszarze OW oraz masowych ruchów wojsk, nie mogą uchodzić jego uwadze, wymagać będą uwzględnienia w poczynaniach wojska i możliwie wszechstronnego zabezpieczenia, a nawet pomocy ze strony DOW.

Istotnych decyzji DOW może wreszcie wymagać rozwijany w tym czasie na skalę wojennych potrzeb system ochrony obiektów rozpoznania skażeń, powiadamiania i alarmowania itd.

Tak ogromny nawał różnorodnych żądań wymaga od DOW - mimo uprzednio zrealizowanych przygotowań/w okresie gotowości podwyższonej / szczególnie przemyślanej organizacji

pracy, wysoce sprawnego rozdziału obowiązków i kompetencji między poszczególne komórki sztabu i dowództwa, zorganizowane z myślą przede wszystkim o tym okresie, warunkach pracy i zakresie zadań; sprawnego natrenowania, aż do automatyzmu.

W okresie osiągania pełnej gotowości należy także oczekiwać przybycia na SD osoby i określonej liczby pomocniczego personelu Pełnomocnika Komitetu Obrony Kraju, a także: a/ przedstawicieli podchodzących do obszaru OW związków operacyjnych, przegrupowujących się przez ten obszar do swych rejonów wyjściowych i działania b/ dowództw współdziałających /KOPK, ewentualnie Marynarki Wojennej, sąsiednich OW/.

Tak - bądź co bądź i mimo wszystko - uporządkowany, rozłożony w czasie i pozwalający na stopniowe i kolejne realizowanie zamierzeń rozwój wydarzeń zmierzających i doprowadzających do progu wojny, należy uznać za wyjątkowo szczęśliwy. Przygotowując się więc do wykorzystania tej szczęśliwej ewentualnej szansy należy jednak uwagę skupić na innych, raczej bardziej możliwych, bo wygodniejszych dla agresora i przezeń sterowanych, wariantach rozwoju wydarzeń. Zaskoczenie, zupełnie możliwe do osiągnięcia także współcześnie daje napastnikowi zbyt wiele aby można było liczyć na to, że zaniedba on cokolwiek i nie przedsięweźmie wszystkich środków, aby je uzyskać w możliwie wielkiej i różnorodnej skali.

Stąd należy oczekiwać przede wszystkim takiego rozwoju wydarzeń, w których rządy państw socjalistycznych zmuszone będą, na skutek niepomyślnie składających się warunków, do radykalnego skrócenia okresu podwyższonej gotowości, a nawet do wprowadzenia w trybie pilnym od razu bez podwyższenia gotowości stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa, a w siłach zbrojnych - pełnej gotowości bojowej /przy tym okres osiągania tego stanu być może będzie przez napastnika skrócony do minimum - mierzonego minutami lub godzinami/. Nie należy także odrzucać ewentualności pełnego zaskoczenia zbrojną napaścią /wejścia w stan wojny bez uprzedniego, choćby nawet symbolicznego wprowadzenia stanu wyższej gotowości/.

Przewidywanie oparte o realia współczesnych możliwości organizacyjno-technicznych i poważne traktowanie potencjalnych przeciwników, nakazują zatem pieczołowicie przygotowywać

się do realizacji zadań osiągania gotowości i początkowego okresu wojny w warunkach szczególnie trudnych. Trudności te wynikają przede wszystkim z:

- konieczności zrealizowania wszystkich przedsięwzięć, przewidzianych i niezbędnych dla osiągnięcia rzeczywistej gotowości bojowej i zdolności obronnej kraju w skrajnie ograniczonym czasie i w trybie alarmowym;
- możliwości realizacji tych przedsięwzięć w całości lub części w warunkach zbrojnego oddziaływania przeciwnika na obszar kraju;
- konieczności podjęcia zbrojnych i wszechogarniających kraj, państwo, gospodarkę i społeczeństwo zmagań z przeciwnikiem początkowo w warunkach niepełnej, a być może nawet daleko niepełnej gotowości - tym, czym państwo, naród i siły zbrojne aktualnie dysponują.

Nie trudno zdać sobie sprawę z tego na ile tak widziane i przewidywane warunki utrudniają sytuację i pracę DOW. W przewidywaniu tych warunków, zakładając także ewentualność zmasowanego, zaskakującego uderzenia BMR i paraliżujących skutków takiego uderzenia, odnośne przepisy nakładają m.in.na dowódców OW czasu pokojowego ogromne obowiązki i wielkie uprawnienia, pozwalające im na podejmowanie samodzielnie i z własnej inicjatywy ważkich, mających wielkie operacyjne, a niekiedy być może strategiczne znaczenie, decyzji.

Zrealizowanie w trybie alarmowym jednoczesne wszystkich przedsięwzięć, przewidywanych planem stopniowego osiągania gotowości bojowej - jest rzecz jasna nierealne. Spośród nich trzeba na każdym szczeblu wybrać te, które mają znaczenie decydujące i na nich skupić swe wysiłki. Na szczeblu OW do takich przedsięwzięć należy - najogólniej rzecz biorąc - przede wszystkim zaliczyć: mobilizację i jej zabezpieczenie oraz zabezpieczenie przegrupowania sił zbrojnych i obronnych państwa, a także zapewnienie wszechstronnej pomocy wojskom OPK, działającym na obszarze OW.

Nie należy tego uważać jednakże za nienaruszalną regułę - okoliczności mogą bowiem złożyć się w sposób, zmuszający do innego rozłożenia wysiłków.

Działania zbrojne może poprzedzić mniej lub bardziej długotrwała ale bardzo silna kampania dywersyjno-psychologiczna /możliwości pod tym względem stają się technicznie coraz większe - np. już w najbliższych latach możliwe będzie "sięgnięcie" w głąb krajów naszego obozu programami telewizyjnymi nawet z kontynentu amerykańskiego, a to przy pomocy orbitalnych stacji przekaźnikowych; zresztą odwrotnie też/. Kampania taka /związana bezpośrednio z planami napaści zbrojnej czy też nie/, powiązana z celową działalnością agenturalną państw imperialistycznych, może doprowadzić do silnych zaburzeń życia społecznego, politycznego, gospodarczego, do masowych naruszeń porządku publicznego, mniej lub bardziej masowych wystąpień antypaństwowych, być może nawet prób działalności wywrotowej, puczu itp.

W takich warunkach realizacja zamierzeń podnoszenia gotowości obronnej państwa i bojowej wojsk może napotykać na wielkie trudności. Z tego i nie tylko z tego względu nie można wykluczać możliwości konieczności wydzielenia przez DOW części wojsk dla udzielenia pomocy organom MSW lub dla wykonania własnymi siłami określonych zadań dla przywrócenia ładu, porządku i bezpieczeństwa. Tego typu zadania mimo swej nietypowości dla armii państwa socjalistycznego mogą współcześnie mieć miejsce, a powinny być wykonywane z jednej strony zdecydowanie, ale z drugiej strony nadzwyczaj rozważnie, z wielkim poczuciem odpowiedzialności, bez rozgorączkowania i jeśli to tylko możliwe bez uciekania się do użycia broni.

Zbrojną napaść przeciwnika mogą także poprzedzić akty dywersji bojowej i sabotażu, incydenty zbrojne na morzu, wtargnięcie wrogich samolotów w obszar powietrzny kraju itd.

Ze względu na położenie, zbrojna napaść przeciwnika dla naszych OW zawsze początkowo przyjmie postać uderzenia z powietrza. Możliwości sytuacyjne są bardzo różnorodne; uderzenie to wykonane może być: wyłącznie przy użyciu klasycznych środków walki, z częściowym użyciem niektórych środków chemicznych, z częściowym użyciem niektórych środków biologicznych, z ograniczonym użyciem broni jądrowej lub nawet z nieograniczonym użyciem BMR. Uderzenie może zastać kraj i siły zbrojne w pełnej, realnej do uzyskania gotowości lub w trakcie jej

osiągania, względnie nawet stanowić pełne zaskoczenie. Siły zbrojne i obronne kraju mogą być w chwili uderzenia w rejonach wyjściowych /po zakończeniu przegrupowania i mobilizacji/ w trakcie przegrupowania i mobilizacji, wreszcie w rejonach dotychczasowej dyslokacji /w garnizonach/. OPK i potęga odwetowych uderzeń może okazać się bardzo wysoka lub nie dość skuteczna. Wszystko to składa się na ogromną różnorodność możliwych sytuacji, wymagających od dowódców OW określonego działania i decyzji. Spośród tej mnogości możliwych warunków celowe jest wskazanie głównie na następujące:

1. Zupełne zaskoczenie atakiem, ze względu na znakomite współczesne środki rozpoznania. Wydaje się być, jeśli nie zupełnie, to w każdym razie bardzo mało prawdopodobne. Jednakże i takiej ewentualności odrzucać nie należy, a to dlatego, że równie doskonałymi są współczesne środki napadu i maskowania przygotowań. Wypadkowa zmagań tych dwóch przeciwstawnych możliwości może złożyć się różnie, być może - przez zupełną błachostkę - także niekorzystnie dla napadniętego. Nawet w wypadku pełnego zaskoczenia uderzeniem, uderzenie - a ściślej mówiąc niebezpieczeństwo uderzenia - będzie zasygnalizowane zawsze przez system OPK. System ten zapewnia możność kilkuminutowego uprzedzenia obszarów zachodnich PRL, a jeszcze większego - dla obszarów centralnych i wschodnich. Jedynie wybrzeże może być zaatakowane zupełnie znienacka, przy nalocie z morza na małej wysokości.

Przeciwnik może co prawda bardzo silnie zakłócić funkcjonowanie systemu radiolokacyjnego wojsk OPK, ale już to stanowi wystarczający powód do ostrzeżenia o niebezpieczeństwie napadu.

Kilkuminutowe uprzedzenie to bardzo niewiele. Tym bardziej działalność DOW, a praktycznie w takich warunkach głównie DSO /dyżurnej służby operacyjnej/ musi być absolutnie bezbłędna i wręcz błyskawiczna.

Do podstawowych czynności należy w takich warunkach zaliczyć:

- ogłoszenie alarmu bojowego dla wojsk OW /jeżeli alarm nie został ogłoszony w systemie alarmowej łączności operacyjnej Sztabu Generalnego/ - po uzyskaniu decyzji od dowódcy OW.

Jak wiadomo przekazanie wojskom sygnału alarmu bojowego oznacza równocześnie i automatycznie m.in. - rozpoczęcie pełnej mobilizacji; alarmowe opuszczenie garnizonów i wyjście do rejonów alarmowych lub zapasowych rejonów mobilizacji; alarmowe rozwinięcie wojennego systemu dowodzenia;

- ogłoszenie alarmu bojowego dla DOW;
- natychmiastowe złożenie meldunku do Sztabu Generalnego i sąsiednich dowództw.

Krótki czas uprzedzenia - jak należy oczekiwać - najprawdopodobniej nie da możliwości ani pełnego zrealizowania omówionych wyżej czynności ani podjęcia dalszych planowych zabiegów w ramach alarmowego osiągania gotowości bojowej. W zależności od charakteru i kierunków nalotu przeciwnika, a także skuteczności OPK, poszczególne jednostki i sztaby mogą albo realizować czynności alarmowego osiągania gotowości bojowej, albo na czas napadu powietrznego przerwać je i usiłować przetrwać uderzenie /przy czynnym udziale własnych środków OPL/ w schronach i ukryciach rozbudowanych w okresie pokojowym w rejonie koszar, aby następnie powrócić do realizacji zadań alarmowych.

Skuteczność napadu przeciwnika może być różna. Przy masowym użyciu środków jądrowych i chemicznych - teoretycznie rzecz biorąc - może przeciwnik uzyskać efekty zupełnie druzgocące: rozbić system OPK, rozbić siły zbrojne, rozbić podstawowe ośrodki przemysłowe i ludnościowe, sparaliżować systemy komunikacji i łączności. Jednakże działalność taka, przy obecnej odporności strategicznych i operacyjnych środków napadu, byłaby dla napastnika równie zgubną jak dla napadniętego. Odpowiedź sił wojsk rakietowych i lotnictwa dalekiego zasięgu, a także marynarki radzieckiej, utrzymywanych w stałej gotowości i przy dostatecznie dużym nadmiarze mocy, byłaby dla napastnika równie niszcząca; w równym stopniu zostałoby rozbite jego zaplecze /przy zwielokrotnionych stratach, wynikających z większej gęstości zaludnienia i zurbanizowania/ i siły zbrojne /chąc zaskoczyć napadniętego zmasowanym uderzeniem nie mógłby przeciwnik przedsięwziąć wcześniej żadnych masowych ruchów, zdolnych wyprowadzić wojska spod odwetowego uderzenia/.

Rozpatrując jednakże ten jak się wydaje bardzo mało realny wariant metody napaści /bo najbardziej szaleńczy/, trzeba stwierdzić, że w takim wypadku ocalałe /zastępcze lub doraźnie zorganizowane/ dowództwo OW powinno przedsięwziąć przede wszystkim następujące kroki:

- odtworzyć przy pomocy realnie dostępnych sił i środków i na realnie możliwą skalę komunikację i łączność z podwładnymi i uzyskać rozeznanie w sytuacji oraz rozmiarach zniszczeń i strat;
- przystąpić do prac nad uporządkowaniem ocalałych sił i środków; podjąć próby zorganizowania sił dodatkowych, korzystając z ewentualnych szczątkowych możliwości realizacji starych planów mobilizacyjnych;
- udzielić możliwie maksymalnej pomocy wojskom OPK/ocalałym i uszkodzonym elementom, gwarantującym możność uruchomienia/
- rozwinąć wspólnie z ocalałymi władzami, siłami i środkami układu terytorialnego i funkcjonalnego akcje ratownicze, koncentrując swe wysiłki w miarę możności w tych rejonach porażenia, w których efekty pracy w postaci ilości ratowanych ludzi, sprzętu, zapasów i zasobów materialnych mogą okazać się największe;
- przystąpić do prac zmierzających do odtworzenia ewidencji, /w tym także rezerw osobowych/ uporządkowania gospodarki materiałowej, uzbrojeniem i wojskową technikę oraz wyposażeniem;
- w zależności od potrzeb, przedsięwziąć środki niezbędne dla zwalczania prób dywersji i sabotażu; ochrony ocalałych obiektóe, ewentualnie ochrony granic państwa;
- w wypadku wtargnięcia sił lądowych przeciwnika na obszar OW, w porozumieniu z odnośnymi dowództwami wojsk operacyjnych, podjąć zadanie organizacji, zasilania i kierowania walką podziemną na tyłach wroga;

Nie można także wykluczyć pełnego udziału ocalałych sił wojska w pracach o charakterze zupełnie cywilnym, w ocalałych zakładach pracy, w transporcie, w gospodarstwach rolnych itd.

Zaskakujące uderzenie przeciwnika może jednak być ograniczone do pewnych tylko środków /np. tylko broń klasyczna/ lub pewnych tylko obszarów lub tp. Niezależnie od tego, że

względu na dość wczesne uderzenia odwetowe oraz wyjątkową skuteczność systemów OPK siła tego uderzenia może okazać się niewspółmiernie małą w porównaniu z teoretycznymi możliwościami. W takich warunkach dowództwo OW powinno przede wszystkim skupić swe wysiłki na:

- uzyskaniu niezbędnego rozeznania o sytuacji na obszarze OW /w tym odtworzenie naruszonych ogniw systemu łączności, organizacja rozpoznania itp./;
- udzieleniu maksymalnej możliwej pomocy ratowniczej wojskom i obiektom OPK;
- zabezpieczeniu sprawnego przeprowadzenia mobilizacji armii i jednostek frontowego podporządkowania oraz ich przegrupowania do rejonów alarmowych i wyjściowych /lub wprost do rejonów wyjściowych - w zależności od decyzji kompetentnych dowódców operacyjnych/;
- zabezpieczeniu sprawnego przeprowadzenia mobilizacji wojsk OTK i ewentualnie marynarki wojennej, a także sił zmilitaryzowanych i dokonaniu ich planowego rozwinięcia w terenie;
- zabezpieczeniu przegrupowania przez obszar OW wojsk sąsiednich okręgów i wojsk sojuszniczych.

Może się również zdażyć, że i w takiej sytuacji sprawą szczególnie ważną i pilną stanie się ochrona obiektów i ewentualnie nawet rozbicie dużego operacyjnego desantu. Zawsze jednak zadania te powinny być realizowane głównie z myślą o zabezpieczeniu wykonania zadań aktualnie najważniejszych, wymienionych uprzednio, a głównie zadań mobilizacji i operacyjnego rozwinięcia sił głównych wojsk.

Dla zrealizowania tych zadań z reguły konieczne może być wprowadzanie szeregu zmian do dotychczas opracowanych i realizowanych planów. Zmiany te przede wszystkim mogą być następstwem uderzeń przeciwnika, w rezultacie których:

- mogą być zniszczone lub rozbite niektóre /niekiedy bardzo ważne i niezastąpione w działaniach/ jednostki lub nawet związki wojsk, składy i magazyny, lotniska i bazy lotnicze lub morskie, sztaby i dowództwa itd;
- mogą ulec zniszczeniu ważne ogniwa sieci komunikacyjnej, przewidywanej do wykorzystania w czasie przegrupowania wojsk /mosty, wiadukty, węzły dróg, ważne węzłowe i przelotowe stacje kolejowe, porty morskie i śródlądowe itd./;

- szereg nadzwyczaj ważnych zadań, których realizacja mogła już się zacząć, może ulec zahamowaniu lub może wręcz zostać przerwana;
- zniszczeniu mogą ulec niektóre wielkie bazy mobilizacji oraz skupiska rezerwistów i sprzętu, przewidzianych do powołania w czasie mobilizacji do sił zbrojnych;
- może zajść potrzeba przerzutu określonych jednostek, związków taktycznych, a nawet związków operacyjnych na zupełnie nowe, uprzednio nie przewidywane kierunki i do wykonania zupełnie nowych zadań,

Z reguły więc w takiej sytuacji zajdzie konieczność podjęcia szeregu zarówno ogólnych, jak i cząstkowych decyzji, szczególnie dotyczących problemów następujących:

a/ mobilizacja i uzupełnianie wojsk:
- gdzie, na jakiej bazie, w oparciu o jakie jednostki i zalążki oraz zasoby, w jakim czasie i przy wyzyskaniu jakiego sprzętu /uzbrojenie, wyposażenie itp./ dokonać formowań zastępczych;
- jakimi zasobami uzupełnić jednostki niepełne i skadrowane, te mianowicie, których mobilizacja nie została zrealizowana na skutek zniszczenia ośrodków ludnościowych i gospodarczych;
- z formowania jakich jednostek na razie przynajmniej zrezygnować;
- w których jednostkach straty pokryć "po drodze" z zasobów zgromadzonych na punktach zbornych i przesyłowych; /w tej dziedzinie istotną jest daleko posunięta decentralizacja uprawnień, pozwalająca załatwiać te sprawy już na szczeblu dcy jednostki i najbliższych PSzW, nawet napotykanych po drodze w czasie przegrupowania;
- z uzupełnienia których jednostek, przynajmniej narazie zrezygnować, proponując odnośnemu dcy armii ewentualne tworzenie oddziałów zbiorczych;
- jak odtworzyć system terenowych sztabów wojskowych, ewidencji rezerw ludzkich i sprzętowych /masowe ruchy ludności/ i kontrolę ich wojennego wykorzystania.

Wszystkie te decyzje DOW musi pobierać w porozumieniu z zainteresowanymi dowódcami operacyjnymi i z myślą przede

wszystkim o zaspokojeniu potrzeb wojsk OPK i operacyjnych.
b/ Zabezpieczenie przegrupowania wojsk:

- jakie trasy i ewentualnie linie kolejowe utraciły "drożność"; na ile można ją odtworzyć drogą obejść obiektów i odcinków zniszczonych oraz przez odbudowę zniszczonych lub uszkodzonych przepraw na przeszkodach wodnych; kiedy, jakie jednostki i gdzie muszą uruchomić te przeprawy; czy i na ile zachodzi konieczność uruchomienia zasobów i sił wojsk przegrupowujących się /tylko wówczas gdy jednostki przeprawowe OTK nie osiągnęły gotowości lub zostały rozbite/;
- które ciągi drogowe straciły aktualność na skutek zmian kierunków przegrupowania, a które trzeba wydzielić i wszechstronnie zabezpieczyć ich sprawność;
- jakie zmiany w ruchach lokalnych powoduje wprowadzenie w życie decyzji co do zmiany ruchu wojsk operacyjnych w czasie i przestrzeni; jak te zmiany wprowadzić w życie i jak od nowa wszystkie ruchy zsynchronizować;
- jakie - w związku z dodatkowymi i zmienionymi ruchami wojsk oraz zniszczeniami - wprowadzić trzeba zmiany w dotychczasowym systemie przegrupowania /które jednostki i gdzie oraz na jak długo zatrzymać, aby przepuścić inne; jakich zmian dokonać w związku ze zmienioną ilością czynnych przepraw itd.;
- w jakim stadium rozwinięcia znajdują się strefy kierowania i kontroli ruchu wojsk; jakie w systemie stref konieczne są zmiany i jak je na czas wprowadzić, lub jak zastąpić strefy siłami i środkami układu terytorialnego, względnie dodatkowymi okręgowymi posterunkami oficerskimi i ekipami pilotów oraz jak doprowadzić nowe zadania do wykonawców.

Większość decyzji z tego zakresu wymaga również uzgodnień z właściwymi dowódcami wojsk operacyjnych, jak również z odnośnymi władzami terytorialnymi i funkcjonalnymi. Brak uzgodnień może bowiem grozić nieobliczalnymi w skutkach następstwami. Trzeba bowiem pamiętać o tym, że zaskakujące uderzenie przeciwnika, odczuwalne bardzo silnie przez siły zbrojne, niewspółmiernie większe i tragiczniejsze następstwa

zdolne jest spowodować w gospodarce i wśród ludności. Usuwanie tych następstw w zakresie możliwym staje się koniecznością również współcześnie pilną dla przyszłego zwycięstwa jak odtworzenie gotowości i przegrupowanie wojsk - chodzi więc także o to aby te dwa pilne ciągi zabiegów, przedsięwzięć i masowych czynności wzajemnie się nie paraliżowały.

c/ Prowadzenie akcji ratowniczych:
- jakie jednostki i załogi obiektów stałych zostały rażone i w jakiej skali oraz gdzie akcje ratownicze mogą być zrealizowane własnymi siłami jednostek oraz siłami terytorialnymi, a z kolei gdzie i w jakim zakresie niezbędna jest pomoc sił OW lub z terenów sąsiednich;
- ustalenie możliwości udzielenia porażonym jednostkom wojskowym /i załogom obiektów/ pomocy ze strony sił i środków cywilnych /zmilitaryzowanych i samoobrony/ oraz zorganizowanie tej pomocy;
- ustalenie możliwości i zorganizowanie pomocy ze strony wojska porażonym miastom, zakładom i kombinatom przemysłowym itd.

I w tej dziedzinie DOW musi ściśle współpracować z wszystkimi sąsiadami i zainteresowanymi dowództwami, związkami i instytucjami zarówno wojskowymi, jak i cywilnymi.

2. Zupełnie, a być może najbardziej realną jest także sytuacja, w której pierwsze uderzenia przeciwnika zastaną wojska w trakcie lub już po zrealizowaniu zasadniczej masy przedsięwzięć mobilizacyjnych /przynajmniej w odniesieniu od sił głównych/ oraz w trakcie przegrupowania.

Sytuacja taka łatwiejsza od rozpatrzonej uprzednio przez to, że część przedsięwzięć zrealizowano jednak w warunkach pokoju i względnej swobody działania, w sensie wagi, kolejności i zakresu przedsięwzięć, które powinien podjąć i dokonać DOW w istocie zupełnie przypomina rozwiązanie omówione powyżej.

3. Najbardziej sprzyjająca, ale też chyba najmniej prawdopodobna jest wreszcie sytuacja, polegająca na tym, że całość przedsięwzięć mobilizacyjnych i z zakresu osiągania gotowości bojowej oraz przegrupowania wojsk, a być może nawet z zakresu mobilizacji, formowania przegrupowania do rejonów wyjściowych sił zmilitaryzowanych, rozśrodkowania ludności

itd. uda się zrealizować przed napaścią przeciwnika. W tych oczywiście warunkach z chwilą wybuchu wojny na plan pierwszy przed DOW wysuną się następujące zadania:

- zabezpieczenie sprawnego funkcjonowania systemu rozpoznania skażeń, powiadamiania i alarmowania;
- szkolenie, formowanie uzupełnień i realizowanie zadań z zakresu uzupełniania sił zbrojnych oraz ich zaopatrywanie stosownie do rozdzielników centralnych;
- prowadzenie akcji ratowniczych w wojskach i zapewnienie im niezbędnej pomocy ze strony sił i środków układu terytorialnego /z priorytetem wojsk OPK/ oraz udzielenie w tym zakresie pomocy władzom terenowym, ludności i gospodarce narodowej;
- ochrona obiektów i pomoc organom MSW w walce z dywersją;
- zwalczanie ewentualnych desantów powietrznych lub morskich.

Problematyka obrony obszaru OW już od lat jest przedmiotem studiów, doświadczeń i ćwiczeń. DOW zebrały dzięki temu sporo doświadczeń, przede wszystkim praktycznych; personel tych dowództw i sztabów nabrał znacznej wprawy w realizacji funkcji dowodzenia w warunkach różnych, niekiedy bardzo trudnych "sytuacji bojowych". Pełne zrelacjonowanie tych doświadczeń nawet w formie wysoce uogólnionej w ramach jednego skryptu nie jest możliwe. Realnym i korzystnym jednakże wydaje się zwrócenie uwagi czytelnika na niektóre problemy z tego zakresu.

a/ W zależności od skuteczności uderzenia przeciwnika czas potrzebny na zebranie informacji o zaistniałej sytuacji może w skali OW kształtować się bardzo różnie - od paru godzin do nawet paru dni. Przeciętnie przyjmuje się, że niezbędny może być czas rzędu 6-12 godzin. Należy jednak pamiętać, o tym, iż w tym okresie mogą dodatkowo wykonane być przez npla nowe uderzenia lub zajść nowe okoliczności, zmieniające ponownie i często radykalnie sytuację, wymagające więc ponownie decyzji. Stąd ogromne znaczenie możliwie szerokich uprawnień i inicjatywy wszystkich, także niższych i najniższych szczebli dowodzenia i konieczność reagowania na rozwój wydarzeń bez oczekiwania na wytyczne i decyzje przełożonych. Ogólnie obowiązującą jednakże powinna być zasada: uzgodnienia decyzji z wszystkimi współdziałającymi

ogniwami i siłami, działającymi w tym samym terenie; natychmiastowego meldowania decyzji i przedsięwziętych środków przełożonym.

b/ Potrzeby, będące następstwem niszczącego uderzenia przeciwnika, z reguły będą raczej większe od realnych możliwości OW. Szczególnie silne i wręcz przygniatające ogromem aż do granic obezwładnienia, może być wrażenie i odczucie początkowe. Stąd, jak wynika to z doświadczeń ćwiczebnych, zazwyczaj występuje nieodparcie dążność do natychmiastowego użycia wszystkich sił i środków, łącznie z jednostkami, ośrodkami szkolnymi, a nawet akademickimi. Decyzja taka może być rzeczywiście konieczną, ale raczej tylko w warunkach rzeczywiście masowego użycia BMR - masowego na skalę sprowadzającą rolę sił klasycznych na froncie zewnętrznym wojny do rangi sił pomocniczych. W takich warunkach utrzymywanie i odtwarzanie odwodów staje się bezprzedmiotowe - im więcej sił rzuci się do akcji, tym większy będzie jej efekt końcowy, bo o sensowności akcji ratowniczej decydują pierwsze godziny działania, a nie siła odwodów.

Jednakże w innych przypadkach decyzja na użycie szkół powinna zawsze być głęboko wyrażoną, gdyż zawsze w przyszłości grozi narośnięciem kryzysu kadrowego, szczególnie w warunkach słabości szkoleniowej rezerwistów w ogóle /w niektórych specjalnościach/, a oficerów rezerwy przede wszystkim.

c/ Realizacja zadań kierowania i kontroli ruchu wojsk przez DOW czasu "W" wymaga tworzenia etatowego lub nieetatowego Ośrodka Kierowania Ruchem Wojsk, dysponującego personelem wystarczającym dla trzyzmiennej pracy. Skład zmiany powinien obejmować 2-3 oficerów ogólnowojskowych, a także przedstawicieli wojsk inżynieryjnych, wojskowej komunikacji i sztabu kwatermistrzostwa oraz ewentualnie wojsk łączności.

Ośrodek taki, funkcjonujący w oparciu o pomieszczenie i urządzenie DSO, korzystający ze wszystkich źródeł informacji DOW, powinien posiadać bezpośrednią łączność z Zarządem I Sztabu Generalnego oraz wszystkimi Komendami Stref K i KRW,

WSzW, a także z podobnymi ośrodkami sąsiednich OW i dowództwami maszerujących wojsk /zgrupowań transportów itp./.

Próbę utworzenia takiego ośrodka podjął w ćwiczeniu "Lato 71" Sztab SOW. Próba ta wypadła niewątpliwie pozytywnie. Organizacja, zakres obowiązków, kompetencje, metody i technika pracy Ośrodka wymagają jednak dalszych prac, doświadczeń i doskonalenia.

Aktualnie można stwierdzić, że Ośrodek powinien być organem:

- realizującym decyzje Sztabu Generalnego w zakresie ruchu wojsk;
- uzgadniającym z zainteresowanymi dowództwami maszerujących wojsk /zgrupowań, transportów itp./ i przygotowującym decyzje dcy OW w tym zakresie oraz je realizującym poprzez Komendy Stref K i KRW oraz odnośne WSzW /a także samodzielne oficerskie posterunki;
- zbierającym dane i aktualnie prowadzącym mapę sytuacyjną i ruchu wojsk na obszarze OW; przyjmującym kolumny od poprzedniego, a przekazującym je następnemu OW;
- zapewniającym dowództwom maszerujących wojsk pełną informację o sytuacji na trasach marszu i przyległym obszarze oraz ogniwem dodatkowym, zapewniającym możność przekazania im zadań z wyższych dowództw;
- zbierającym od wszystkich "wewnętrznych" /okręgowych, a nie tranzytowych/ użytkowników sieci komunikacyjnej zapotrzebowania na przemarsze, ustalającym /lub proponującym dcy OW/ priorytety, trasy, terminy, a więc ustalającym harmonogram ruchu i dającym zezwolenie na jego wykonanie.

Sprawą istotną jest wypracowanie techniki prowadzenia mapy ruchu wojsk na obszarze OW. Metody tradycyjne są raczej mało przydatne. Pewne nadzieje rokują próby stosowania map na tablicach magnetycznych, przy zastosowaniu kształtek z właściwymi numerami i oznaczeniami jednostek.

d/ W warunkach wielkiego stopnia skadrowania jednostek regulacji ruchu /konieczności formowania ich od nowa na bazie zalążków, konieczności alarmowego tworzenia Komend Stref K i KRW/ zachodzi uzasadniona obawa, że w przypadkach trudniejszych rozwinięcie systemu strefowego może okazać się

bardzo trudne lub wręcz niemożliwe. Z tego względu musi istnieć możliwość doraźnego zaradzenia złu. /Nie chodzi przy tym o zabezpieczenie względnie bezkolizyjnego ruchu czołowych dywizji, a nawet sił głównych armii pierwszego rzutu - tych gotowość jest na tyle wysoka, że raczej zawsze zdążą wyprzedzić wszelkie inne ruchy. Chodzi głównie o zabezpieczenie przemarszu masy jednostek operacyjnych tyłów i wojsk formowanych w toku mobilizacji - skadrowanych i innych/. Trzeba zapewnić sobie możność zastosowania środków zastępczych w postaci przede wszystkim pilotów i patroli na śmigłowcach. Jednakże - zdaniem Katedry OTK - główne źródło możliwości kryje się w wykorzystaniu władz sił i środków terenowych, a przede wszystkim terenowych sztabów wojskowych i komend oraz sił i środków Milicji Obywatelskiej i służby drogowej.

e/ W warunkach nagłej i zaskakującej napaści problemem istotnym może stać się rozwinięcie systemu ochrony obiektów. W sprzyjających okolicznościach /łatwość zmagazynowania w pobliżu broni itp./ przy terytorialnym systemie formowania pododdziałów można uzyskać bardzo wysokie wskaźniki tempa osiągania gotowości ochrony. Nie wszędzie jednak może to być możliwe. W innych przypadkach terminy gotowości pododdziałów ochrony mogą być dłuższe - nawet do paru dni. Wówczas może zachodzić konieczność doraźnego wykorzystania pobliskich pododdziałów szkolnych, garnizonowych, terytorialnych, a nawet milicji dla zapewnienia bezpośredniej ochrony ważnym obiektom do momentu sluzowania ich przez właściwe pododdziały ochronne.

Potrzeby takie mogą również wyniknąć w wypadku konieczności zmiany wykorzystywanych przez wojska dróg i linii kolejowych, szczególnie duże wówczas gdy radykalnej zmianie ulegają kierunki ruchu całych związków i zgrupowań wojsk. Przegrupowanie załóg ochrony obiektów może być dość pracochłonne; może także zajść potrzeba formowania nowych pododdziałów.

f/ Zmasowane uderzenia BMR, szczególnie wykonane z zaskoczeniem i w ramach pierwszego uderzenia przeciwnika grożą przeogromnymi stratami wśród ludności cywilnej, szczególnie dużych miast. Różnie szacowane są możliwe straty ludności i ogólne skutki takich uderzeń. Na przykład:

- wybuch jednej bomby termojądrowej w rejonie przemysłowym może spowodować jednorazowo śmierć lub ciężkie porażenie około 1,5 mln ludzi, a w następstwie skażeń ponadto i później może jeszcze zginąć około 400 tyś osób[x/];
- angielscy uczeni obliczyli, że cztery ładunki megatonowe zrzucone na płd Anglię zdolne są zgładzić conajmniej 20mln ludzi[x/];
- amerykańscy specjaliści na żądanie Kongresu oszacowali straty USA w wypadku 24 - godzinnej wojny jądrowej na 50-75 mln ludzi[x/];
- w jednym z oficjalnych dokumentów amerykańskiego Kongresu mówi się o możliwościach realnych strat rzędu 50% ludności Stanów Zjednoczonych[x/];
- w skali globalnej w wyniku tylko początkowej wymiany zmasowanych uderzeń jądrowych i z obu stron mogłoby zginąć około 700-800 mln. ludzi[x/];
- w ćwiczeniach kadry ASG w 1967 r. zespół oficerów dokonał kalkulacji szacunkowej strat ludności PRL przy zaskakującym wybuchu 130 ładunków jądrowych nad różnymi obiektami obszaru kraju - straty przekroczyły 7 mln ludzi,w tym ponad 2 mln zabitych /nie brano pod uwagę strat w następstwie skażeń i braku pomocy porażonym/;

Tych kilka przykładów ilustruje skalę i wagę problemu:

- w ćwiczeniu "Lato 71" na obszarze tylko SOW po pierwszym zaskakującym uderzeniu npla, które w zasadzie ominęło największe miasta straty sięgały 1,8 mln osób w tym około 17% zasobów rezerw osobowych dla sił zbrojnych i m.in. 4/5 zapasów MPS /!/, a niektóre jego aspekty wymagają szczególnego zaakcentowania i tak:

a/ W wypadku zaskakującego uderzenia BMR npla zniszczeniu lub

---

x/ Wojennaja Strategija - Wojennoje Izdatielstwo Ministerstwa Oborony SSSR. Moskwa 1963 str.243.
x/ Tamże - str.244.

rozproszeniu nieuchronnie ulec muszą podstawowe siły ratownicze i to zarówno te, które w wysokim stopniu gotowości istnieją i działają w okresie pokoju /ppoż, służba zdrowia itp./, jak i te które mają być formowane i wyprowadzane z miast do rejonów wyjściowych. Dyspozycyjnymi mogą okazać się tylko siły ratownicze i samoobrony obszarów /miast, osiedli, wsi, zakładów itp./ niezaatakowanych oraz jednostki wojskowe, którym dzięki dużej sprawności i gotowości uda się wyjść spod uderzenia. Wszystko to może w szeregu przypadków zmusić do radykalnej zmiany planów i koncepcji działania, które należałoby w planach i zadaniach przewidywanych w okresie pokojowym uwzględniać jako jedną z alternatyw.

b/ Wielkie straty w ludności i przemyśle to równocześnie wielki ubytek rezerw sił zbrojnych, pogłębiony zniszczeniem sztabów terenowych i całości ewidencji tych rezerw, a także panicznymi, niekontrolowanymi ruchami mas przerażonej ludności. W tych warunkach sprawność wielkich akcji ratowniczych w obszarach porażonych, sprawność akcji rozśrodkowania ludności z miast dotychczas nie zaatakowanych ale zagrożonych atakiem i udzielenia poszkodowanym wszechstronnej realnie dostępnej pomocy - to obok istotnych względów czysto humanitarnych - także działalność mająca na celu uratowanie i zapewnienie siłom zbrojnym możliwości korzystania z przygotowanych rezerw osobowych i sprzętowych, bez których prowadzenie wojny jest zupełnie niemożliwe.

Te same względy zmuszają do podjęcia natychmiastowych prac, mających na celu zwiększenie kontroli ruchu mas ludności /niezbędną może być pomoc organom MSW/ i odtworzenie ewidencji zasobów. Równie konieczny może być udział wojsk w działalności, mającej na celu zapobieganie, przeciwdziałanie lub usuwanie skutków materialnych i moralnych paniki, która może ogarnąć ludność, a szczególnie jej wielkie skupiska, ale może nie ominąć także jednostek sił zbrojnych. Działalność ta może obejmować różne przedsięwzięcia, a przede wszystkim natury operacyjno-administracyjnej i psychologicznej i łączyć się z być może wielkimi niezbędnymi

operacjami, mającymi na celu opanowanie sytuacji, przywrócenie porządku i ładu społecznego oraz wewnętrznego bezpieczeństwa.

c/ Rozśrodkowanie ludności i dóbr materialnych nie należy do zadań DOW, ale w świetle powyższego staje się jasne,na ile siły zbrojne powinny być zainteresowane w sprawnym, szybkim, bezkolizyjnym i na czas przeprowadzeniu tej operacji przez organa obrony i władzy cywilnej. Stąd sprawą istotną jest - w miarę posiadanych możliwości - ułatwianie tym organom warunków dla szybkiej realizacji rozśrodkowania, choćby przez poważne traktowanie potrzeb komunikacyjnych i transportowych oraz konieczności sensownego zgrania tych ruchów z ruchami wojsk.

Wreszcie - nie od rzeczy byłoby zwrócenie uwagi na dwie sprawy - którym DOW w czasie działań stale musi poświęcać znaczną część swych zainteresowań. Są to sprawy stałego utrzymywania w stanie pełnej sprawności systemów wykrywania skażeń, powiadamiania i alarmowania.

Z A K O N C Z E N I E

Skrypt niniejszy stanowi próbę zebrania i usystematyzowania dostępnego za względu na stopień tajności i możliwego do teoretycznego uogólnienia zasobu doświadczeń dowództw i sztabów Okręgów Wojskowych i centralnych instytucji MON w zakresie zadań, zaliczonych umownie do systemu obrony OW. Niektóre problemy potraktowane zostały celowo w sposób nadmiernie ogólny i to nie tylko ze względu na ich szczególną tajność, ale także ze względu na tę okoliczność, że każdy OW jest inny i wymaga zastosowania często zupełnie odmiennych rozwiązań. Stąd możliwości uogólnień niekiedy są dość wyraźnie ograniczone.

Niektóre problemy zostały zasygnalizowane i właściwie w dalszym ciągu "otwarte" - są to te sprawy, które dotychczas albo nie doczekały się ostatecznego i zadowalającego rozwiązania, albo są od nowa poddawane gruntownej analizie, krytyce i próbom daleko posuniętych usprawnień.

Problematyka skryptu, w wielkiej części leżąca na pograniczu "pokoju i wojny", jest w ogóle dla opracowania teoretycznego i kompleksowego bardzo trudną, bo nadzwyczaj żywą, szybko ulegającą zmianom i przekształceniom, niekiedy istotnym, niekiedy drobnym, ale ze względu na wewnętrzną spoistość pociągającym za sobą z reguły lawinę zmian i poprawek w kwestiach sąsiednich i pobliskich. Stąd treść skryptu należy raczej traktować nie jako zbiór zasad i ustaleń mających rangę regulaminu i instrukcji obowiązującej bezwzględnie, lecz jako materiał dający niezbędny oficerowi zasób wiedzy i rozeznania w sprawach działalności DOW oraz niezbędny materiał dla własnych przemyśleń.

Odbito 250 egz.
Egz.nr 1-250 Bibl.tajna
Wyk.płk MADEJSKI
Druk.K.L.
Nr.ks.0435/0751/WW
Kor. Zespół

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego
Nr X37672

